

Az Állatorvostudományi Egyetem
Központi Könyvtárának kiadványai 3.

Szerkeszti: Bakonyi Ferencné

Dokumentumok
a magyar állatorvosi oktatás történetéhez

Documents
to the History of the Hungarian Veterinary Education

Dokumente
zur Geschichte der veterinärmedizinischen Ausbildung
in Ungarn

I.
1786-1816

Budapest
1987.

Bevezetés

Egyetemünk 1987-ben ünnepli alapításának, a magyar állatorvosképzés kezdetének bicentenáriumát. Az Állatorvostudományi Egyetem Központi Könyvtára ebből az alkalomból egy olyan forráskiadvány sorozat közzétételét határozta el, amelynek segítségével bemutathatja a nagyközönségnek is az egyetemen megőrzött értékes levéltári gyűjtemény legérdekesebb darabjait. Jelen kötettel e vállalkozásnak első darabját tartja kezében a tisztelt olvasó. A kötet a pesti állatorvosképzés első három évtizedének, az egykori egyetemi orvostudományi Állatorvosképzési Tanszék megalakulásának és nehéz körülmények közötti fejlődésének dokumentumait mutatja be 1816-ig. E korszakhatár indoklására az alábbiakban még visszatérünk. Terveink szerint a későbbiekben ugyancsak az egyetem levéltári anyagából válogatnánk a második részben közlendő forrásokat a tanszék 1841-es önállósításáig. A harmadik rész az Állatorvosi Akadémia létrejöttéig, 1890-ig tartalmaz majd dokumentumokat. A későbbi korszakokban a források megszorodása másfajta szerkesztési mód alkalmazását teszi szükségessé, úgyhogy 1890 után érdemesebbnek látszik majd a tanácsulési jegyzőkönyvek anyagából válogatni, hiszen szerencsére ezek is csaknem hiánytalanul maradtak ránk.

Mostani kötetünkre visszatérve elmondhatjuk, hogy a kiadvány szerkesztésénél a bőség zavarával kellett – szerencsés módon – megküzdenünk. Sok más intézményünkkel szemben az állatorvosképzés kezdeti időszakából, s ez a megállapítás egészen az 1880-as évekig igaz, nemcsak a felsőbb irányító hatóságok, de az intézet saját iratanyaga is csaknem érintetlenül maradt ránk. Az egyetemi levéltár 1983-85-ös rendezése során kiderült, hogy megvan az Állatorvosi Tanszék teljes, bár néhány esztendőből sérült állapotban lévő irattára és ezenkívül egy külön protocollus kötet, amelybe Tolnay professzor, a tanszék vezetője az általa legfontosabbnak ítélt iratok másolati példányait gyűjtötte. A tanszéki irattár és e kötet között sok az átfedés és nyugodtan állíthatjuk, hogy az 1787 és 1816 között vezetett, illetve gyűjtött kötet a tanszék, a professzor nézőpontjából legjelentősebb, s így bizonyos tekintetben legjellemzőbb dokumentumokat tartalmazza. Ezt a kötetet egyébként az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Szaklevéltára adta át egyetemi levéltárunknak, úgy ítélve meg, hogy gyűjtőkörileg a mi anyagunkhoz tartozik. Az átadásért e helyütt is köszönetünket fejezzük ki. Könyvtárunkban, felismerve az „Extractus protocollis Instituti Veterinari” címet viselő kötet forrásértékét, azonnal gondoskodtunk biztonságos megőrzéséről. A helyenként sérült állapotban lévő kötetet az Országos Széchényi Könyvtár műhelyében restauráltattuk, és természetesen azonnal felmerült a közzététel gondolata is. A források részletesebb tanulmányozása után is változatlan maradt az a véleményünk,

hogy ez az iratsorozat jól dokumentálja a Tolnay Sándor professzor nevével fémjelezhető korszakot, mégis néhány helyen kisebb mértékű változtatásra, kiegészítésre szorul.

A dolog természeténél fogva e jellegzetesen tanszéki nézőpontból összeállított gyűjteményben nem szerepelhettek még az intézet alapításának körülményeit megvilágító, a felsőbb irányító hatóságok, a Kancellária, ill. a Helytartótanács anyagában megmaradt uralkodói elhatározások és más fontos dokumentumok. Mivel forráskiadványunkban a magyar állatorvosképzés legjellegzetesebb dokumentumait kívánjuk közzétenni, ezért nyilvánvalóan nem tekinthetünk el az alapítás részleteit megvilágító iratok közlésétől. E körülményeket mérlegelve döntöttünk úgy, hogy a kötet 18. századi részében nemcsak a protocollumból való iratokat szerepeltetünk, hanem válogatunk a Magyar Országos Levéltár Kancelláriai Levéltárának Acta Generalia /A-39/ sorozatából is. Ezen országos főhatóság anyagának állatorvostörténeti szempontból fontos iratait dr. Bélay Vilmos gyűjtése alapján már jól ismertük, így az eredeti kötetet ezekkel az iratokkal kiegészítve állítottuk össze forráskiadványunkban.

Tisztában vagyunk azzal, hogy e korszakhoz is még számos más közgyűjteményből válogathattunk volna iratokat. Fontos dokumentumok vannak a Helytartótanácsi levéltár /C-67/, a Regnicolaris levéltár /N-106/ anyagában, de különböző kéziratárakban is. Ezeket a forrásokat részletesen felsorolta Szögi László az egyetemi levéltárat bemutató repertóriumának függelékében. Vö.: Az Állatorvostudományi Egyetem Levéltára (1741) 1787-1972. Bp. 1985. 177-200. p. Mivel azonban e források nem döntő mértékben módosították volna a dokumentumok alapján kialakult képet, mi – amennyire lehetett – az eredeti válogatáshoz, Tolnay Sándor professzor összeállításához kívántunk ragaszkodni, hogy az intézet szemszögéből világíthassuk meg mai egyetemünk működésének első három évtizedét. Ami a korszakhatárt illeti, a kötet utolsó bejegyzése 1816. dec. 3-án kel, Tolnay Sándor professzor pedig 1818. ápr. 25-én halt meg. Egy esztendő eltéréssel ezek az iratok tehát az ún. „Tolnay-korszak” dokumentumai, s mint ilyenek kerek egésznek képeznek. 1818-ban az intézet történetének új fejezete kezdődött.

A forrásközlés módjáról és a szerkesztésről

Az eredeti protocollum kötet 111 folio terjedelmű, német és latin nyelven kézzel írt iratból áll. A kötetben néhány, az eredeti méretnél kisebb feljegyzést is bekötöttek. Az iratok nyelve 1787-től 1790-ig német, II. József halála után a feljegyzések végéig latin. Az iratokat eredetileg nyilván az érkezés vagy elintézés sorrendjében gyűjtötték, illetve jegyezték be a protocollumba, így azok nincsenek szabályos időrendben. Esetenként egy-egy téma iratai kétszer is előfordulnak, hiszen a tanszék, pontosabban Tolnay az Orvosi Karral állt közvetlen kapcsolatban, de másolatban eljutottak hozzá az Egyetemi Tanácsnak, sőt a Helytartótanácsnak is egy-egy ügyben történt állásfoglalása.

A fenti tények a szerkesztőket eleve arra kényszerítették, hogy ne tartsák magukat a kötet eredeti belső felépítéséhez. A forráskiadványban egy adott ügy iratait csak egyszer szerepeltetjük, általában azzal az irattal, amely a legtöbb információt szolgáltatja. A válogatás során néhány teljesen érdektelen irat /tűzifa-vásárlás stb./ közlésétől eltekintettük, a kiválogatott anyagot szoros időrendben helyeztük el. A dátum nélküli iratokat, megállapítva a valószínű keltezési évet, az ezen évbéli iratok legvégére helyeztük. Az Országos Levéltárból való, korábban említett iratokat keltezésük alapján egyszerűen besoroltuk az időrendben megfelelő helyükre. Az iratokat legtöbbször teljes szövegükben közöljük, de mindenütt elhagyva a sztereotip megszólító és üdvözlő formulákat. Esetenként a szövegben is, érdektelen részek esetén elhagyásokat eszközöltünk. Nagyon ritkán, pl. Tolnay 1814-es fizetésemelést kérő levele esetében a megszólításokat is meghagytuk, mert úgy éreztük, itt a teljes levélszöveg közlése kell a történeti körülmények jobb megvilágításához. Az iratok az eredeti kötetben nincsenek megszámozva, legtöbbször tanszéki irattári számuk sincs. Visszakeresésük csak dátum alapján, illetve a közölt és hivatkozott egyetemi tanácsi szám vagy helytartótanácsi jegyzőkönyv alapján lehetséges. Úgy véljük azonban, mivel nem olyan nagyszámú iratról van szó, ez az eredeti iratok megtalálását nem gátolja.

Forráskiadványunkban a közölt iratokat időrendben folyamatos sorszámmal láttuk el. Ezek a számok csak a kötet irataira való hivatkozást szolgálják, tehát nem levéltári jelzet részei. A sorszám mellett adjuk meg az irat kiadásának helyét és idejét mai formában. Ezután rövid fejrésztában foglaljuk össze az adott dokumentum tárgyát, tartalmát. Végezetül megadjuk még az eredeti iraton lévő, a visszakeresést megkönnyítő irattári számot. Ennek hiánya arra utal, hogy az eredeti iraton sem található efféle jelzet. Ezek után adjuk magyar fordításban az iratok szövegét, az előbb ismertetett rövidítésekkel. Kötetünkben az iratokról készített fejrészták angol és német fordításban is olvashatók.

A közölt forrásokról

Az a korszak, amelyből e kötet forrásanyaga származik, köztörténeti s tudománytörténeti szempontból egyaránt rendkívül izgalmas. A dokumentumok érdekességét éppen az adja, hogy e rendkívüli korról is számot adnak, miközben csupán a Habsburg birodalom egy kisebb egyetemének egyik, e korban születő tanszéke történetéről számolnak be. 1786 és 1816 között bukik meg II. József rendszere, lezajlanak az 1791-93 között üléselő rendszeres bizottságok munkálatai, ezután járnak el szigorú kegyetlenséggel a magyar jakobinusok mozgalmában részt vettek ellen, majd következik a ferenci abszolutizmus nehéz, s az egyetem fejlődését megakasztó, az oktatás légkörét, szellemét konzerváló időszaka. 1806-ban kerül kiadásra a II. Ratio Educationis, majd kerül az egyetem elnöki székébe Ürményi József, aki hiábavalóan kísérletezik az egyetemi oktatás színvonalának fejlesztésével. A tízes évektől kezdve pedig bekövetkezik a pesti egyetem elszegényedése, oktatási színvonalának fokozatos elmaradása a korábbitól, s természetesen az európai élvonalától. Az európai politikában ebben az időszakban zajlik le a francia forradalom, majd a napóleoni háborúk sorozata, és éppen korszakunk legvégén alakul ki a Szent Szövetség erős, s a kortársak számára változtathatatlanul tűnő rendszere. Mint látható, Tolnay Sándor professzorsága nem éppen eseménytelen, unalmas időszakra esett.

Nem áll szándékunkban e helyütt a kor művelődéspolitikáját, annak változásai elemezni, de még csak a pesti egyetem, s benne az állatorvosi intézet korabeli fejlődéstörténetét sem óhajtjuk részletesen ismertetni. Az olvasó megtalálhatja a szükséges tudnivalókat a korábban vagy a közelmúltban megjelent felsőoktatástörténeti irodalomban. /Vö.: Györy Tibor: Az Orvostudományi Kar története 1770-1935. Bp. 1936. 840 p., Kotlán Sándor: A magyar állatorvosképzés története 1787-1937. Bp. 1941. 210 p., Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem története 1636-1985. (Szerk. Sinkovics István) Bp. 1985. 448 p., Kovács Gyula – Fehér György: Biographia. Elhunyt tanáraink és előadók életrajza. 2. bőv. kiad. Bp. 1986. ÁTE. 227. p., 200 éves a magyar állatorvosi felsőoktatás. 1787 – 1987. (Szerk. Holló Ferenc) Bp. 1987. 463 p./

Fel szeretnénk azonban hívni az állatorvosképzés története iránt érdeklődők figyelmét arra, hogy ezek a dokumentumok világítják meg igazán azt, hogy mennyire nehéz és kezdetleges körülmények között kellett megkezdenie munkáját intézetünknek két évszázaddal ezelőtt, s így még inkább fejet kell hajtunk Tolnay Sándor emberi és tudósi nagysága előtt, aki ilyen feltételek mellett tudott nagyot és nemzetközi mértékben figyelemreméltót alkotni.

A köztörténet, a magyar művelődéstörténet iránt érdeklődőknek is tudunk figyelemreméltót nyújtani. Felhívjuk a figyelmet az alapítás évében Wolstein bécsi professzor elismerő szakvéleményeire, a könyvbeszerzéssel kapcsolatos érdekes és jellemző iratokra, vagy az oktatási nyelv kérdésének, sőt általában a nyelvkérdésnek erőteljes jelentkezésére. /Tolnay műveinek latinra, szláv nyelvekre fordítása stb./ Ugyancsak érdekesek az egyetemi hallgatók erkölcsi és fegyelmi helyzetével kapcsolatos helytartótanácsi leiratok, amelyek az 1795 után egyre szigorodó szemlélet hű kifejezői.

Összességében abban reménykedünk, hogy kiadványunk hozzájárul a most 200 éves Állatorvostudományi Egyetem korai történetének jobb megismeréséhez, és segíti a hazai állatorvos társadalom történeti érdeklődését. Egyben reméljük, hogy e kötet is segítség a hazai felsőoktatás- és tudománytörténeti kutatói számára. Kérjük, hogy a kötetről alkotott véleményükkel, tanácsaikkal támogassák munkánkat, hogy a tapasztalatokat hasznosítva készíthessük majd el a forráskiadványsorozat újabb darabjait.

Budapest, 1987 márciusában, az Állatorvostudományi Egyetem 200. tanévében.

A FORRÁSOK JEGYZÉKE

1. Bécs, 1786. nov. 8.
II. József határozata az udvari tanulmányi bizottság előterjesztése alapján a pesti állatorvosi tanszék létesítéséről és Tolnay Sándor kinevezéséről. /A tanulmányi bizottság előterjesztése 1786. szept. 27-én kelt./
2. Buda, 1786. dec. 12.
A Helytartótanács a Kancellária leirata alapján közli az Egyetemmel az állatorvosi tanszék létrehozását és Tolnay Sándor tanári kinevezését.
3. Bécs, 1787. jan. 3.
A Kancellária értesíti a Helytartótanácsot az állatorvosképzés megindulásával kapcsolatos további határozatokról és a tanszék felszereléséhez szükséges eszközök beszerzéséről. /A vonatkozó hasonló tartalmú helytartótanácsi rendelet 1787. febr. 6-án kelt./
4. Bécs, 1787. jan. 3.
A Kancellária Wolstein bécsi állatorvos professzor véleménye alapján összefoglalja a pesti tanszék felállításához szükséges beruházások jegyzékét.
5. Buda, 1787. márc. 14.
A Helytartótanács véleményes jelentéstétel céljából megküldi az Esztergomban történt állatpusztulásról szóló beszámolót.
6. Buda, 1787. ápr. 24.
A Helytartótanács elrendeli, hogy az orvosok és sebészek diplomájában, a továbbiakban külön igazolják az állatorvosi ismeretek elsajátítását.
7. Buda, 1787. máj. 14.
Az állatorvosi tanszék felállításával kapcsolatos egyetemi jelentésre reagálva a javasolt állatgyógyászati istálló létesítésénél a költséges megoldásoktól való tartózkodásra hívják fel az egyetem figyelmét.
8. Buda, 1787. máj. 14.

Tolnay Sándor fizetésének kiutalása.

9. Buda, 1787. jún. 18.

A Tanulmányi Bizottság ülésének jegyzőkönyve az állatorvosi oktatás megindításával kapcsolatos kérdésekről.

10. Buda, 1787. júl. 3.

A Helytartótanács felterjesztése a pesti egyetemi állatorvosi tanszék felszerelésével kapcsolatban.

11. Buda, 1787. júl. 5-6.

Az állatorvosi előadások megkezdése alkalmából a Helytartótanács közzéteszi az uralkodó elhatározását, amely szerint a jövőben megyei vagy városi orvosi, ill. sebészi állást csak az tölthet be, aki a fenti előadásokat is hallgatta.

12. Buda, 1787. júl. 10.

A pesti kerülethez tartozó, jelentősebb állattenyésztéssel rendelkező helységekből gazdasági szakembereket küldenek a pesti egyetemre az állatorvosi ismeretek elsajátítása céljából.

13. Bécs, 1787. júl. 23.

Johann Gottlieb Wolstein bécsi állatorvos professzor szakvéleménye Tolnay Sándor terveiről és a pesti tanszék felszereléséről.

14. Buda, 1788. júl. 4.

Tolnay Sándortól igazolást kérnek az intézeti adminisztrációra előirányzott költségek felhasználásáról.

15. Buda, 1788. okt. 8.

Királyi rendelkezés alapján a Helytartótanács engedélyezi, hogy a csupán magánpraxist folytatni kívánó orvos- és sebészhallgatók mellőzhessék az állatorvosi előadások hallgatását, az állami szolgálatba lépőktől azonban változatlanul megkövetelendő a tárgy meghallgatása és a szigorlat letétele.

16. Bécs, 1788. okt. 24.
A Helytartótanács továbbítja az illetékes katonai parancsnoksághoz Tolnay Sándor javaslatát a beteg katonalovak díjtalan gyógyításáról.
17. Buda, 1788. okt. 30.
A Helytartótanács javaslatot tesz arra, hogy vezessék be a gyakorlati oktatást a pesti egyetemen felállított állatorvosi tanszéken.
18. Buda, 1788. nov. 11.
A Helytartótanács jóváhagyja a Tolnay Sándor által előterjesztett elszámolást, s egyben a professzort a továbbiakban a legtakarékosabb gazdálkodásra utasítja.
19. Buda, 1788. nov. 28.
Tolnay Sándor jelentését az első féléves tanfolyam befejezéséről és eredményeiről jóváhagyólag tudomásul veszik.
20. Bécs, 1788. dec. 10.
A Kancellária leirata a Helytartótanácsnak az állatorvosképzés gyakorlati oktatásáról.
21. Buda, 1789. márc. 25.
Az állatorvosi oktatás gyakorlati jellegének erősítésére vonatkozó, Tolnay Sándor által benyújtott javaslatot véleményezve a Helytartótanács közli, hogy a javaslatok egy része csak a megyei orvosok véleményezése után tárgyalható, az intézethez tartozó többféle állat kezelésére alkalmas istálló létesítése és az asszisztensi állás létesítése ügyében nem zárkozik el a nem túl költséges javaslatok megvalósításától. Ezekben a kérdésekben egyetemi előterjesztést kér.
22. Buda, 1789. ápr. 22.
A helytartótanács ismételten szabályozza az orvos- és sebészhallgatók kötelezettségének módját az állatorvosi ismeretek tanulása kérdésében, és egyben figyelmezteti az Orvosi Kart a szigorlatok követelményeinek pontos betartására, a pesti orvosi diploma tudományos értékének megőrzése érdekében.
23. Buda, 1789. jún. 3.
A Helytartótanács felségelőterjesztése az állatorvosképzés módosított tervéről.

24. Buda, 1789. júl. 22.
A Helytartótanács engedélyezi az állatorvostanhallgatók részére ösztöndíj megadását.
25. Buda, 1789. júl. 29.
Az Egyetemi Tanács ellenzi Tolnay Sándor állatjárványok vizsgálatával kapcsolatos utazásait, a Helytartótanács azonban e vizsgálatokat egyelőre szükségesnek ítéli.
26. Bécs, 1789. aug. 5.
A Kancellária értesíti a Helytartótanácsot, hogy a pesti egyetemen az állatgyógyászat tanításával kapcsolatban a Tolnay Sándor által benyújtott terv teljesen elfogadható, s a gyakorlati oktatással kapcsolatban tett kiadásait meg lehet téríteni.
27. Buda, 1789. szept. 24.
A Helytartótanács kisebb megjegyzéssel jóváhagyja a Tolnay Sándor által előterjesztet költségvetést.
28. Buda, 1789. szept. 25.
A Helytartótanács kéri az Egyetemi Tanács állásfoglalását az állatorvosi tanfolyamot elvégzettek részére kiadandó oklevél formájára és díszítésére vonatkozóan.
29. Buda, 1789. okt. 9.
Fékesházi György írását, állatbetegségeket kiváltó férgekéről, véleményadás céljából megküldi a Helytartótanács.
30. Buda, 1789. okt. 16.
Engedély külső személy részére, hogy az intézet állatkórházában gyógyítási kísérleteket folytathasson.
31. Buda, 1789. nov. 14.
Az intézeti gyakorlati oktatás formájának szabályozása. A gyakorlati képzéssel kapcsolatos költségek előirányzata és felhasználási módjuk szabályozása.
32. Buda, 1789. dec. 4.
Állatok által okozott emberek között terjedő betegségek megelőzésére vonatkozó szakvéleményt kér a Helytartótanács egy Varasd megyei járvánnyal kapcsolatban.

33. Buda, 1789. dec. 16.
A Helytartótanács figyelmezteti Tolnay Sándor professzort, hogy tartózkodjon az intézettel kapcsolatos további anyagi követelésektől.
34. Buda, 1789. dec. 21.
A Helytartótanács rendelkezése az állatorvosi előadásokat hallgatók részére kiadható tanulmányi igazolásokról.
35. Buda, 1790. márc. 27.
A királyi főfizető hivatal értesítése az állatorvosi intézet részére kiutalt összegekről.
36. Buda, 1790. máj. 14.
A Helytartótanács szabályozza az állatorvosi tanszék könyvtárának és az Egyetemi Könyvtár gyűjteményének viszonyát és további könyvbeszerzések módját.
37. Buda, 1790. máj. 21.
Rendelet az állatorvosi oktatás hivatalos nyelvére vonatkozólag. Az órák felerészben magyar nyelven tartandók.
38. Buda, 1790. júl. 10.
Az orvostanhallgatók nevében Rácz Sámuel professzor által fogalmazott kérvénnyel kapcsolatban a Helytartótanács rosszállását fejezi ki, és a tanítási nyelv ügyében a korábbi szabályozások betartására figyelmeztet.
39. Buda, 1790. szept. 3.
Az állatorvosi intézet részére szükséges könyvek beszerzésének újabb szabályozása a felesleges duplumok elkerülése érdekében.
40. Buda, 1790. okt. 5.
A Helytartótanács jelentést kér az újonnan beszerzett állatorvosi eszközök alkalmasságáról.
41. Buda, 1791. márc. 29.
Erdélyi nemesebb fajtájú lovak Magyarországra hozatal ügyében Tolnay állásfoglalását kéri.

42. Buda, 1791. aug. 26.
Borbély Mihálynak, az intézet adjunktusának ösztöndíj adományozására vonatkozó kérvényét elutasítják, egyben véleményt kérnek Fékesházy György esetleges alkalmazásáról.
43. Buda, 1791. okt. 23.
A Helytartótanács véleménye az intézet elhelyezésének ügyében Hülf Móriccral kötött szerződésről.
44. Buda, 1792. jún. 30.
A Helytartótanács szabályozza a sebészhallgatók által fizetendő tandíjak összegét.
45. Buda, 1792. júl. 27.
Az orvostanhallgatók tanulmányi és vizsgakötelezettségeinek újraszabályozása.
46. Buda, 1792. aug. 10.
Fribeis Antal vendégfogadóját és telkét eladásra ajánlja az állatorvosi intézet részére.
47. Buda, 1792. szept. 21.
A Helytartótanács engedélyezi az állatorvosi oktatáshoz beszerzett kísérleti eszköz megvásárlását és az előkészítés egyéb költségeinek kifizetését.
48. Buda, 1792. nov. 2.
A kísérleti célokra beszerzett műszer árával kapcsolatos állásfoglalás.
49. Buda, 1792. nov. 30.
A Helytartótanács felterjeszti a Kancelláriához a magánoktatás lehetővé tételére vonatkozó javaslatát, többek között az állatorvosi tudományok esetében is.
50. Buda, 1793. febr. 22.
A Helytartótanács közli, hogy egyelőre az állatorvosi intézet részére telek vásárlása nem lehetséges, s így a korábbi bérleti szerződés meghosszabbítása iránt intézkedik.
51. Pest, 1793. márc. 23.
A Hülf Móricz őrnagy házára vonatkozó bérleti szerződés meghosszabbítása.

52. Buda, 1793. júl. 12.
A Helytartótanács intézkedése az állatorvosi intézet részére bérelt birtok és épület bérleti díjának kiutalásáról.
53. Buda, 1793. júl. 26.
Kísérleti eszközök készíttetési költségeinek kiutalása.
54. Buda, 1793. nov. 29.
A Helytartótanács felhívja az Egyetemi Tanács figyelemét a hallgatók tanulmányi előmenetelének szigorú és reális elbírálására és a bizonyítványok precíz, szabatos kiállítására.
55. Buda, 1794. febr. 7.
Rendelkezés az állatorvosi intézet részére bérelt épület megkötött szerződése ügyében.
56. Pest, d. n. [1794]
A pesti Kenedits testvérek ajánlata az állatorvosi intézet elhelyezésével kapcsolatosan. Pesti házukat és a hozzátartozó telket a fenti célra hajlandók eladni, illetve bérbeadni.
57. Buda, 1794. márc. 14.
Az intézet részére korábban bérelt épület bérleti díjának további egy évre történő újbóli kiutalása.
58. Buda, 1794. máj. 2.
A Helytartótanács a tanulmányi fegyelem szigorúbb megkövetelésére figyelmezteti az Egyetemi Tanácsot.
59. Pest, 1794. okt. 10.
Tolnay Sándor javasolja az orvosi kar igazgatójának, hogy a továbbiakban az intézet részére az eddigi Hülf-féle birtok helyett a Kenedits fivérek házat vegyék bérbe.
60. Buda, 1794. dec. 9.
Veza Gábor országos főorvos, az orvosi kar igazgatója támogatólag terjeszti a Helytartótanács elé Tolnay javaslatát.

61. Buda, 1794. dec. 12.
A Helytartótanács engedélyezi, hogy az állatorvosi intézet részére bérbevegyék a Kenedits testvérek által felajánlott épületet.
62. Pest, 1795. jan. 17.
A Kenedits fivérek házának bérbevételére vonatkozó bérleti szerződés.
63. Buda, 1795. febr. 20.
A Helytartótanács jóváhagyja az állatorvosi intézhet új elhelyezésére vonatkozó bérleti szerződést.
64. Buda, 1795. ápr. 3.
A Helytartótanács felterjesztésében javasolja az uralkodónak az állatorvosi intézet új elhelyezésére és a megtakarított pénzüsszegek felhasználására vonatkozó tervezetek elfogadását.
65. Buda, 1795. máj. 8.
A Helytartótanács elrendeli, hogy a Kenedits-féle házba való költözéssel kapcsolatos átalakítási költségeket az egyetem maga fedezze.
66. Buda, 1795. jún. 12.
A Helytartótanács részletes intézkedése az olcsóbb bérleti díj következményeként fennmaradó összeg elosztásáról.
67. Buda, 1796. máj. 10.
Az uralkodó egyelőre elutasítja Tolnay Sándor professzor fizetésemelési kérését, s egyben a Helytartótanács értesíti a professzort „Barmokat orvosló könyv” c. munkájának megjelenéséről.
68. Varasd, 1796. máj. 30.
Varasd megye kéri a Helytartótanácsot, hogy rendelje el Tolnay könyvének latin nyelven való megjelentetését.

69. Buda, 1796. jún. 28.
A Helytartótanács megküldi az Egyetemi Tanácsnak Varasd megye beadványát a további intézkedés megtétele céljából.
70. Buda, 1796. nov. 15.
Közlük az uralkodó rendeletét, amely szerint az állatorvosi tanszéken magyarul és latinul egyaránt beszélő adjunktust kell alkalmazni.
71. Buda, 1796. dec. 13.
A Helytartótanács kéri azoknak a műszereknek és eszközöknek a felsorolását, amelyek a tanszéki tudományos kísérletek elvégzéséhez szükségesek, és ígéretet tesz a költségek fedezésére.
72. Buda, 1797. máj. 3.
Az Egyetemi Tanács előterjesztése alapján a Helytartótanács 89 Ft rendkívüli segílyt nyújt az állatorvosi tanszék kísérleteihez és a szükséges eszközök beszerzéséhez.
73. Buda, 1797. júl. 18.
A Helytartótanács válasza a Winterl József Jakab kémia és botanika professzor által felvetett reformtervekre, illetve az egyetemi karoknak arra a javaslatára, hogy tudományos folyóiratot szeretnének szervezni. A tanács általánosságban ugyan nem ellenzi az említett terveket, de anyagilag támogatni egyelőre nem tudja.
74. Buda, 1797. okt. 2.
A Helytartótanács intézkedése Pohl állatorvosi asszisztens elhelyezésével kapcsolatban.
75. Pest, 1798. aug. 30.
Kivonat az orvosi tanácsülésének jegyzőkönyvéből, amelyben a kar jóváhagyja Tolnay Sándor professzor legújabb állatorvosi kézikönyvének kéziratát, és Tolnay egyéb kéréseinek teljesítését is javasolja.
76. Buda, 1798. okt. 16.
A Helytartótanács elismerését tolmácsolja Tolnaynak a „Compendium Artis Veteinariae” c. munkájának megjelenése alkalmából, nyomdai problémákról tudósít, s egyben közli, hogy Tolnay fizetésének emelésére felségelőterjesztést fognak készíteni.

77. Buda, 1798. okt. 30.

A Helytartótanács felhívja az egyetem vezetőit, hogy a hallgatók körében elharapódzott fegyelmezetlenségeket, kicsapongásokat minden eszközzel akadályozzák meg. Részletes utasítást adnak arra nézve, hogy milyen szempontokra ügyeljen az Egyetemi Tanács.

78. Buda, 1799. jún. 19.

Az Egyetemi Könyvtár könyvbeszerzésének újabb részletes szabályozása.

79. Buda, 1799. júl. 30.

A Helytartótanács felszólítja az egyetemet, hogy Tolnay professzor új könyvéből küldjenek példányokat a jelentkező megrendelőknek.

80. Pest, 1799. aug. 10.

Tolnay professzor szakvéleménye egy hamisított állatorvosi oklevél ügyében. Az eset kapcsán kéri a hivatalos intézeti pecsét elkészíttetését.

81. Buda, 1799. szept. 3.

A Helytartótanács határozata szerint nincs szükség az állatorvosi intézet külön pecsétjének elkészítésére.

82. Buda, 1799. szept. 25.

Értesítés Tolnay professzor fizetésének felemeléséről és a kovácmesterek részére tartandó új tanfolyamok bevezetéséről.

83. Buda, 1799. okt. 8.

A Helytartótanács utasítást ad, hogy Tolnay könyvét küldjék meg a szepesi városok részére.

84. Pest, [1799] d. n.

Tolnay javaslata az intézeti kovácműhely felállítására és patkolókovács alkalmazására.

85. Buda, 1800. dec. 8.

A Helytartótanács kéri a patkolókovács tanfolyam időpontjának és költségeinek meghatározását.

86. Buda, 1801. jan. 27.
A Helytartótanács közli, hogy az intézet megkapta a jóváhagyást a kovácműhely felállításához és kiutalja az ezzel kapcsolatos beruházásokat fedező összeget.
87. Buda, 1801. febr. 10.
A Helytartótanács körlevele a hazai törvényhatóságokhoz az állatorvosi intézetbe küldendő kovácslegények támogatásáról és a tanfolyam segítéséről.
88. Buda, 1801. febr. 14.
Az intézeti adjunktust kötelezik az oktatásban szükséges idegen nyelvek megtanulására, ellenkező esetben állását másnak kell átadnia.
89. Buda, 1801. aug. 25.
Az intézeti kovácmester és segédje fizetésének kiutalásáról.
90. Pest, 1801. okt. 17.
Tolnay Sándor jelentése és elszámolása a kovácműhely felállításáról és költségeiről.
91. Buda, 1801. okt. 27.
A Kenedits örökösök által megvásárlásra felajánlott ház ügyében a Helytartótanács állásfoglalása.
92. Buda, 1801. okt. 27.
A Helytartótanács véleményezésre megküldi egy pesti mészárosmesternek Tolnay professzor, illetve az intézet ellen benyújtott panaszát.
93. Buda, 1801. dec. 9.
A Helytartótanács állatorvosi eszköz vásárlására ad engedélyt.
94. Pest, 1802. jan. 12.
Az állatorvosi intézet új bérleti szerződése a Kenedits-féle ház örököseivel az intézet elhelyezéséről.

95. Buda, 1802. febr. 9.
A Helytartótanács elutasítja és megalapozatlannak tartja az állatorvosi intézet ellen benyújtott panaszt.
96. Buda, 1802. febr. 9.
Zólyom megye kérése alapján a Helytartótanács utasítja Tolnay professzort, hogy a megyébe egy a mesterségét jól értő és szlovák /szláv/ nyelvet ismerő kovácmestert ajánljon.
97. Buda, 1802. márc. 2.
A Helytartótanács jóváhagyja az intézet elhelyezéséről kötött új bérleti szerződést.
98. Buda, 1802. máj. 17.
A Helytartótanács a majdan kiadandó tanügyi szabályzat néhány rendelkezését már előzetesen nyilvánosságra hozza és érvénybe lépteti. A rendelkezések közlik az egyetem Pest városában való megmaradását, fokozottan figyelmeztetnek a valláserkölcsei oktatás erősítésére és a hallgatókra vonatkozó szabályok szigorú betartására.
99. Pozsony, 1802. aug. 31.
Az Egyetemi Tanácsnak véleményezés céljából megküldik az országos főorvosnak az orvosi tanulmányok fejlesztéséről készített tervét.
100. Buda, 1803. máj. 31.
A Helytartótanács megküldi a bécsi egyetem állatorvos professzorának szakvéleményét egy Moson megyével határos ausztriai községben kitört szarvasmarha-járvánnyal kapcsolatban.
101. Buda, 1801. júl. 5.
Az állatorvosi intézetben megürült adjunktusi állás betöltéséről.
102. Buda, 1803. aug. 16.
Stulfa Péter intézeti adjunktussá való kinevezéséről.
103. Buda, 1803. okt. 5.
Az intézeti adjunktus fizetésének szabályozása.

104. Buda, 1803. nov. 15.
Az állatorvosi intézet évi dologi költségvetését 200 Ft-ra emelik fel.
105. Buda, 1803. dec. 6.
A Helytartótanács elfogadja a Tolnay professzor által előterjesztett költségvetést.
106. Buda, 1804. jan. 10.
A Helytartótanács elutasítja Tolnay professzornak azt a kérését, hogy intézetébe második „segédet” is alkalmazhasson.
107. Buda, 1804. aug. 7.
Az intézeti egyetlen „segéd” alkalmazásához szükséges összeget kiutalják.
108. Buda, 1804. aug. 7.
A Helytartótanács véleménye szerint az állatorvosi intézet berendezései, felszereltsége gyenge színvonalú, s ezért a gyűjtemény bővítésére hívják fel Tolnay professzor figyelmét.
109. Pest, 1805. szept. 6.
Tolnay Sándor professzor az eddig az intézet részére bérelt ház megvásárlását ajánlja az Egyetemi Tanácsnak, részletezve az eddigi beruházásokat és az épület, valamint a telek előnyeit.
110. Buda, 1805. szept. 27.
Az állatorvosi intézetben elvégzett javítások költségeiről.
111. Pest, 1806. nov. 4.
Tolnay professzor előzetes szakvéleménye a Pán Márton lelkész által feltalált gyógyszerőről.
Tolnay javasolja, hogy a szerből küldjenek be egy adagot vizsgálatra az állatorvosi intézetbe.
112. Buda, 1806. dec. 9.
Az intézetben szélvihar által okozott károk kijavításáról.
113. Buda, 1806. dec. 23.
A Helytartótanács véleményt kér az intézet részére véglegesen megvásárolt épületben szükséges átalakításokról és az állatorvosi szakoktatás fejlesztésének kérdéséről.

114. Pest, 1807. ápr. 24.

Tolnay Sándor részletes tervezete az Orvosi Kar részére az intézeti épület átalakításáról, korszerű felszereléséről és az állatorvosi oktatás reformjáról.

115. Pest, 1807. júl. 28.

A Helytartótanács szakvélemény kérése céljából küldet az intézet részére a Pán Márton által lovak gyógyításához alkalmazott gyógyfű keverékéből.

116. Buda, 1807. aug. 28.

Tolnay Sándor professzor fizetésének felemeléséről.

117. Buda, 1807. szept. 9.

A Helytartótanács elrendeli, hogy Tolnay professzor készítsen a lópatkolásról szóló és minden hazai nyelven megjelenő kézikönyvet. A mezőhegyesi ménes vezetőit utasítják, hogy mindenben segítsék Tolnay professzor munkáját.

118. Tóth-Próna, 1807. szept.

Pán Márton lelkész hivatalos felszólításra megküldi az általa alkalmazott gyógyfüveket az állatorvosi intézet részére véleményezés céljából.

119. Buda, 1807. nov. 17.

A Helytartótanács Tolnay professzor javaslatait kéri a jelentkező marhavész visszaszorítása céljából.

120. Buda, 1807. dec. 15.

Egyetemi tanárok könyvkölcsönzésének szabályozása.

121. Buda, 1808. jan. 4.

A Helytartótanács megküldi az intézetnek a bécsi állatorvosi tanintézet tanrendjét, s egyben közli, az uralkodó engedélyezte, hogy a pesti oktatásban a bécsi példát kövessék.

122. Buda, 1808. szept. 27.

A Helytartótanács Tolnay professzor szakvéleményét kéri egy, a Sopron megyei orvos által feltalált rühességet gyógyító kenőcsről.

123. Pest, 1808. okt. 8.

Tolnay professzor az intézetben elvégzett vizsgálatok alapján kedvező szakvéleményt ad a Pán Márton evangélikus lelkész által feltalált szerről és nevezett részére jutalom megadását javasolja.

124. [Pest], d. n. [1808. dec.]

Bene Ferenc orvosprofesszor levele Tolnay Sándorhoz. Közli, hogy az állatorvosi intézet reformterveinek végső kidolgozásával meg kell várni az egyetem új elnökének hivatalba lépését.

125. Pest, 1809. jan. 4.

Ürményi József, az egyetem hivatalát elfoglaló új elnökének felhívása az egyetem tanácsához. A pontos tájékozódás céljából valamennyi kartól és minden professzortól részletes jelentést kér tudományága helyzetéről és a javasolt teendőkről.

126. Pest, 1809. jan. 9.

Ürményi a jelentések beadásának határidejét 1809. febr. 15-ben állapítja meg.

127. Pest, 1809. febr. 16.

Tolnay professzor beadja az egyetem elnöke által kívánt jelentést intézete helyzetéről. /A jelentés szövege itt nem maradt fenn./

128. Buda, 1809. márc. 14.

A Helytartótanács rendelkezése az intézeti kovácmester és kovácslegény fizetéséről.

129. Pest, 1809. ápr. 26.

Tolnay professzor jelentése az állatorvosi intézet épületének elhanyagolt állapotáról. Kéri a nélkülözhetetlennek ítélt javítások elvégztetését.

130. Pest, 1809. máj. 2.

Az egyetem rektora az építészet professzorával való kapcsolat felvételére utasítja Tolnay Sándort.

131. Pest, 1809. jún. 12.
Schmidt György építész professzor jelentése az állatorvosi intézet épületének állapotáról és az elvégzendő felújítási munkákról.
132. Pest, 1809. jún. 20.
Az Egyetemi Tanács kéri az intézet felújításának költségvetési tervét.
133. Buda, 1810. jan. 23.
A Helytartótanács kiutalja az intézeti épületen elvégzett javítások költségének összegét.
134. Sopron, 1810. ápr. 15.
Hell... Sopron megye orvosa a Helytartótanács utasítására megküldi egy, a rühösséget gyógyító kenőcs leírását, amelyet eredetileg egy megyei földműves, Takács István készített el.
135. Buda, 1810. máj. 1.
A Helytartótanács állásfoglalása az intézeti kovácsműhely bérbeadásával kapcsolatban.
136. Buda, 1810. máj. 8.
A Helytartótanács elrendeli a Sopron vármegyei orvos által készített gyógykenőcs kipróbálását.
137. Pest, d. n. [1810]
Tolnay professzor jelentése a Hell-féle kenőccsel végzett kísérletekről. /A jelentés hiányos, befejezetlen./
138. Buda, 1810. máj. 13.
A Helytartótanács szabályozza az intézeti gyógyszervásárlás módját és az elszámolás rendjét.
139. Buda, 1810. júl. 3.
A Helytartótanács jelentést kér Tolnay professzor magyar nyelven írandó s a lótenyésztés kérdéseit tárgyaló munkájának állásáról.
140. Buda, 1810. szept. 25.
Bunkala Román adjunktusi kinevezése az állatorvosi intézetbe.

141. Buda, 1811. máj. 14+.
Az intézeti kovácsműhely bérbeadásának kérdéséről.
142. Pest, 1811. jún. 19.
Tolnay Sándor jelentése az intézeti épület rendkívülien rossz állapotáról, a már halaszthatatlan felújításokról és az intézetben történt betörés következményeiről.
143. Buda, 1811. aug. 6.
A Helytartótanács úgy intézkedik, hogy az intézeti kovácsműhelyre nem vonatkozik a bérleti díjak ötszörösére való emeléséről szóló rendelkezés. Jelentés kérnek egy esetleg alkalmazandó kovácsmester szükséges fizetéséről.
144. Buda, 1811. szept. 18.
A Helytartótanács azonnali felülvizsgálatra küldi ki az intézeti professzort vagy adjunktusát a Hont vármegyében terjedő marhavész megvizsgálására és a szükséges intézkedések megtételére.
145. Buda, 1811. dec. 30.
A Helytartótanács körlevélben tudatja, hogy Borsod megye főorvosa, Benkő Sámuel 600 Ft jutalmat ajánlott fel a marhavész ellen hatásos gyógyszert feltaláló személy részére.
146. Buda, 1812. febr. 4.
Joseph Keil, krakkói állatorvos professzor könyvéről kéri Tolnay szakvéleményét a Helytartótanács.
147. Buda, 1812. ápr. 7.
Az intézeti kovácsműhely bérbeadásának meghirdetéséről.
148. Buda, 1812. ápr. 28.
A Helytartótanács meghatározza az éves könyvbeszerzés maximális összegét. Az intézet részére 100 Ft értékhatárig engedélyezik a szakirodalmi művek megvásárlását.
149. Buda, 1812. aug. 13.
Ádám Pál állatorvos ajánlkozik Joseph Keil lótenyésztésről írt munkájának lefordítására.

150. Buda, 1812. aug. 14.
A Helytartótanács szakvéleményt kér egy a Mór helységben működő kovácmester elleni panasz ügyében.
151. Buda, 1812. szept. 1.
A Helytartótanács értesíti az egyetemet, hogy egy szepesbélaai városi hivatalnok jelentkezett a Benkó Sámuel-féle felhívásra, s a marhavészt gyógyító eljárását jutalom ellenében hajlandó nyilvánosságra hozni. Tolnay professzort az ügy vizsgálatára utasítják.
152. Buda, 1812. szept. 9.
Az Egyetem részére beszerzett gyógyszerek értékéről.
153. Buda, 1812. szept. 29.
Moson vármegye orvosának felhívása a marhavész ellen alkalmazandó gyógyszer feltalálása érdekében.
154. Buda, 1812. okt. 6.
Szakvéleményt kérnek a Sági János szatmárnémeti polgár által javasolt – marhavész elleni – gyógymódról.
155. Buda, 1812. okt. 13.
Az állatorvosi intézet évi átalányáról.
156. Buda, 1814. máj. 31.
A Helytartótanács elrendeli egy marhavésszel foglalkozó galíciai munka lefordítását.
157. Pest, 1814. júl. 16.
Tolnay Sándor professzor kérelme fizetésének felemelése ügyében.
158. Buda, 1814. nov. 15.
A Helytartótanács engedélyezi az állatorvosi intézet részére külön irodaszerek kiutalását.
159. Buda, 1815. márc. 7.
A Helytartótanács közli, hogy Tolnay fizetését az Orvosi Kar többi professzorával azonos szintre emelték, és további személyi kiegészítést is engedélyeztek részére.

160. Buda, 1815. nov. 7.
Az intézeti kovácssegédek fizetéséről.
161. Buda, 1815. nov. 21.
Az állatorvosi intézet épületének javításához szükséges anyagok megvásárlásának engedélyezése.
162. Buda, 1815. nov. 21.
Veszely Gáspár intézeti kovácsmester kéri a műhely bérleti díjának elengedését. Az ügyben a Helytartótanács Tolnay álláspontját tudakolja.
163. Jászberény, 1816. szept. 3.
Somogyi Antal nádori főkapitány javasolja, hogy a kovácslegények a kerületi orvosok mellett is tanulhassák mesterségüket, és tudásukról tőlük is bizonyítványt kaphassanak.
164. Buda, 1816. okt. 8.
A helytartótanács véleményalkotás céljából megküldi az Egyetemi Tanácsnak Somogyi Antal jászkun nádori főkapitány javaslatát.
165. Buda, 1816. nov. 26.
Veszely Gáspár kovácsmestert intézeti javaslat alapján felmentik a műhely bérleti díjának fizetése alól.
166. Buda, 1816. dec. 3.
Az intézet részére beszerzett gyógyszerekről való elszámolás módjának szabályozása.

FORRÁSKÖZLÉS

1.

Bécs, 1786. nov. 8.

II. József határozata az udvari tanulmányi bizottság előterjesztése alapján a pesti állatorvosi tanszék létesítéséről és Tolnay Sándor kinevezéséről. /A tanulmányi bizottság előterjesztése 1786. szept. 27-én kelt./

MOL. A-39. 1786: 12425.

Az Udvari Tanulmányi Bizottság legalázatosabban javasolja, hogy a pesti egyetemen az állatorvostan részére tanszéket szervezzenek és erre Tolnay Sándort hívják meg. Mivel a „többi örökös tartományban” mindenütt van már az egyetemeken tanára az állatorvostannak, ezekhez a pesti egyetem is hasonlóvá akar válni. Tolnay Sándor az összes ehhez szükséges képesítéssel rendelkezik. Részére évi 600 Ft rendszeres fizetést állapítsanak meg.

Őfelsége határozata: Elfogadom a Tanulmányi Bizottság javaslatát. A nevezett tanár részére ki kell jelölni a helyet, ahol még egy istállója is legyen, ahol egy vagy több állatot tarthat.

József s.k.

Az állatorvostan tanszéknek a pesti egyetemen való felállításáról és Tolnaynak ugyanevű történő kinevezéséről értesíteni kell a Helytartótanácsot azzal a megjegyzéssel, hogy a tanszék szervezése ügyében még a jövőben közelebbi meghatározások történnek.

2.

Buda, 1786. dec. 12.

A Helytartótanács a Kancellária leirata alapján közli az egyetemmel az állatorvosi tanszék létrehozását és Tolnay Sándor tanári kinevezését.

Cons. No. 51874.

Őfelsége a többi német örökös tartomány mintájára engedélyezte a pesti Egyetemen is egy állatorvosi tanszék felállítását, és erre Tolnay Sándor professzort a rendszeresített évi 600 Ft-os fizetéssel kinevezte. Az Egyetemi Tanács ezt a legmagasabb elhatározást azzal vegye tudomásul, hogy a tanszék felállításával kapcsolatos közelebbi intézkedések a jövőben megtörténnek.

3.

Bécs, 1787. jan. 3.

A Kancellária értesíti a Helytartótanácsot az állatorvosképzés megindulásával kapcsolatos további határozatokról és a tanszék felszereléséhez szükséges eszközök beszerzéséről. /A vonatkozó hasonló helytartótanácsi rendelet 1787. február 6-án kelt./

MOL. A-39. 1787: 361.

Az 1786. november 8-i rendelet értelmében, amelyben értesítették a magas helytartótanácsot arról, hogy a pesti egyetemen az állatorvoslástan számára tanszéket állítottak fel, utóbbi berendezésére vonatkozó határozatokat közöljük a Helytartótanáccsal.

Az előadások kizárólag a szarvasmarhák, birkák, lovak és sertések járványos és egyéb betegségeire terjednek ki. A tanfolyam február hó közepén kezdődjék meg és júliusban fejeződjenek be.

Hetente három előadást kell tartani, mindegyiknek a tartama egy óra. A Királyi Magyar Helytartótanács rendelkezése szerint magáról az óra megtartásáról, az oktatás helyéről, az istállóról egyes állatok számára, valamint az egész tanfolyamról, az utóbbiról a nagy szüneti figyelembevételével Tolnay tanárral való megegyezés után rendelkezzen az Egyetemi Tanács, és ezután minden erre vonatkozó további közlést a királyi magyar Helytartótanácsához nyújtson be.

Ami a szükséges eszközöket, felszerelést és könyveket illeti, a Királyi Magyar Helytartótanácsnak a mellékelt jegyzéket küldjük meg, hogy gondoskodjanak a beszerzéshez szükséges anyagi fedezetről /549 Ft és 58 krajcár/. Az eszközöket itt /Bécs/ kell elkészíteni, de a felszerelést és a könyveket a helyszínen.

Ha azokat beszerezni kívánják, a szállítási költség felszámolásával a jegyzéken megjelölt áron, akkor elszállítandók. Gondoskodni kell arról is, hogy mindezekről írásbeli leltár készüljön.

Egyébiránt, az iskola megnyitásával egyidejűleg ki kell hirdetni az országban, hogy sem megyénél, sem városnál nem alkalmazhatnak olyan orvost vagy seborvost, aki ezeket az előadásokat nem hallgatta s arról jó bizonyítvánnyal nem rendelkezik.

4.

Bécs, 1787. jan. 3.

A Kancellária Wolstein bécsi állatorvos professzor véleménye alapján összefoglalja a pesti tanszék felállításához szükséges beruházások jegyzékét. /u.o./

Miután őfelsége Tolnay Sándort a pesti egyetemre az állatorvoslástan nyilvános tanárává kinevezte, kérték Wolstein tanárt, hogy foglalja jegyzékbe azokat az eszközöket, felszereléseket és könyveket, amelyekkel a német örökös tartományokban egy hasonló tanárnak rendelkeznie kell. Störk báró is megnézte a jegyzéket.

Eszközre kell	106 Ft 52 krajcár,
Felszerelésre	39 Ft 27 kr.
Könyvekre /beleértve a kötést/	403 Ft 39 kr.
Összesen:	549 Ft 58 kr.

A Helytartótanács véleménye szerint az eszközöket itt /ti. Bécsben/ kellene beszerezni, a többi lehetőség szerint a helyszínen /vagyis Pesten/. Mindezekről szabályszerű leltárat kell felvenni.

Egyébként az előadásokat korlátozzák a szarvasmarha, a birka, ló és sertés járványos és egyéb betegségeire. Február közepétől júliusig tartsák az előadásokat. Hetente 3, egyenként egyórás előadások legyenek. Az előadások helyét, az istállók helyét /ahol Tolnay egy vagy több beteg állatot tarthat/, az előadások idejét és az egész tanfolyamot beszélje meg az egyetem vezetősége Tolnay professzorral. Ők tegyék meg a javaslatot, ezután a Helytartótanács döntsön e kérdésben. Ezután tegyenek mindezekről a Kancelláriának jelentést.

Mindjárt az előadások megkezdésével egyidőben hirdessék ki az országban, hogy ezután sem a megyék, sem a városok nem alkalmazhatnak olyan orvost vagy seborvost, aki nem hallgatta ezeket az előadásokat és ne rendelkezik jó bizonyítvánnyal. Még itt tartózkodik Tolnay, fel kell hívni, hogy mielőbb foglalja el állomáshelyét.

5.

Buda, 1787. márc. 14.

A Helytartótanács véleményes jelentéstétel céljából megküldi az Esztergomban történt állatpusztulásról szóló beszámolót.

Cons. No. 9806.

Utasítjuk az Egyetemi Tanácsot, hogy a mellékelt táblázatot az előző félévben, Esztergomban, az állatpusztulással kapcsolatban tett kísérletekről és segítőeszközökről az állategészségügy professzorának adja át beszámolási kötelezettséggel.

6.

Buda, 1787. ápr. 24.

A Helytartótanács elrendeli, hogy az orvosok és sebészek diplomájában, a továbbiakban külön igazolják az állatorvosi ismeretek elsajátítását.

Cons. No. 16810./12851

Az Egyetemi Tanács utasítja az Orvosi Fakultást és tegye kötelességévé, hogy a jövőbeni orvosoknak és sebészeknek kiadandó diplomában kimondottan hangsúlyozzák – ha a szigorlatok alkalmából igazolják, hogy állatorvosi ismereteket szereztek – hogy az állatorvosi ismereteket elsajátították, méghozzá az előírásoknak megfelelő mértékben. Azoknak azonban, akik nem orvosok vagy sebészek, és csak önkéntesen hallgatják az állatorvosi előadásokat, elégséges lesz egy tanár által kiállított bizonyítvány.

7.

Buda, 1787. máj. 14.

Az állatorvosi tanszék felállításával kapcsolatos egyetemi jelentésre reagálva a javasolt állatgyógyászati istálló létesítésénél a költséges megoldásoktól való tartózkodásra hívják fel az egyetem figyelmét.

Cons. No. 16839.

Folyó évi febr. 6-i rendelkezésünkben közöltük az Egyetemi Tanáccsal, hogy egy állatorvosi tanszék felállítását határoztuk el. Felszólítottuk Önöket, hogy a tanítás idejét és helyét és az istállót bizonyos állatok részére Tolnay tanár határozza meg. Ha azonban az ápr. 24-én kelt és fent közölt ajánlat nem felelne meg a követelményeknek, és a különféle állatok részére csak egy istálló létesítése szükséges, akkor sem lehet túl költséges épületeket, - mint például az említett kertekben levőket – javasolni. Ezért felhívjuk az Egyetemi Tanácsot, hogy a felvázolt körülményeknek megfelelően tegye meg javaslatát e rendelkezés vételétől számított nyolc napon belül a Helytartótanácsnak.

8.

Buda, 1787. máj. 14.

Tolnay Sándor fizetésének kiutalása.

Cons. No. 17109.

Ezennel kiutaljuk Tolnay Sándornak ez év februárjától megállapított fizetését, 600 Ft-ot a főpénztár útján.

9.

Buda, 1787. jún. 18.

A Tanulmányi Bizottság ülésének jegyzőkönyve az állatorvosi oktatás megindításával kapcsolatos kérdésekről.

MOL. A-39. 1788. 16641.

A 361/1787. sz. udvari kancelláriai dekrétum meghatározza a pesti egyetemen felállítandó állatorvosi tanszékkal kapcsolatos rendszabályokat. A hivatkozott rendelet az Egyetemi Tanácsra bízta, hogy határozza meg az órák számát, helyét, az egy vagy több állat befogadására szolgáló istálló helyét. Legyen tekintettel a nagy nyári szünetre. Egyébként az állatorvosi előadások kizárólag a szarvasmarhák, juhok, lovak és sertések járványaira és betegségeire korlátozódjanak. Mindezeket beszéljék meg Tolnay professzorral is.

Tolnay professzor a következőket javasolta:

1. az orvosok, seborvosok és gazdasági tisztviselők részére rendszerezzenek tanfolyamot a szarvasmarha, ló, juh, sertés és kutya járványos betegségeiről és azok gyógyításának módszereiről, és pedig e tanfolyam legyen hétfőn, szerdán, pénteken hat hónapon át napi egy órában.
2. A kovácsok számára egész évben át heti három órában, és pedig kedden, csütörtökön és pénteken a lovak betegségeiről és anatómiájáról tartsanak előadást. Ezenkívül is oktassák a kovácsokat kovács- és patkolóműhelyekben. Ne adjanak ki a kovácsok számára mesterlevelet, ha nem tudják igazolni, hogy ezen előadásokat hallgatták.
3. Adjunktust, vagy másként prosectort alkalmazzanak évi 600 Ft fizetéssel. Ő nyissa fel az állatokat, tanítsa a kovácsokat boncolásra. Ismétlje /repetálja/ a kovácsoknak az előadásokat. Ő felügyeljen a beteg állatokra.
4. Egy kovácsmestert évi 400 Ft fizetéssel, hogy a lovaknál a legfontosabb operációkat vállalja és főleg, hogy a kovácsokat patkolni tanítsa.
5. Három szolgát, egy házmestert és egy háziszolgát 12 Ft havi fizetéssel, az állatok ápolására, tisztogatására. Ezen emberek elhelyezése az előadások tartása végett:

6. egy tágas, épületekkel ellátott kertet, a professzor és a személyzet részére lakást, tantermet, egy szobát az anatómiai operációk számára, külön-külön istállókat a lovak, tehének, birkák, sertések számára. A Tolnay tanár által megszemlélt kertek közül – amelyek tabelláris jegyzéke csatolva van – és amelyek ára 8500 Ft-tól 40000 Ft közt mozog, a Hülf-féle kert megvásárlását javasoljuk /ára 28000 Ft/.
7. Boncolás és demonstráció végett be kell szerezni a szükséges állatokat. Ezen kívül Tolnay tanárnak még a következő kérése van:
8. Amennyiben valahol állatjárvány törne ki, úgy kéri, küldjék őt oda, s biztosítsanak erre előfogatot és napidíjat.
9. A rendes tanár számára megállapított 1200 Ft-os fizetést engedélyezzék, s ezenkívül térítsék meg neki a benyújtandó igényléseit.
10. Legyen házipatika a hozzátartozó személyzettel. A gyógyszerész kapjon 600 Ft fizetést, a kovácsok és istállómesterek legyenek kiképezve a gyógyászatban, legyenek jelen a beteg állatok vizsgálatánál, a betegség történetét jegyezzék fel, s mindenben legyenek a tanár segítségére.
11. Egy kovácsműhelyt három kováccsal, hogy a kovácstanulókat a kovácmester mellett megtaníthassák a kovácmesterségre, az operációkra, elsősorban azonban a patkolásra.

Vélemény:

A Tolnay tanár által javasoltakat két osztályba lehet sorolni. Először a feltétlenül szükségesek, másodsor a nem feltétlenül szükségesek. Ha már megszervezték az állatorvosi tanszéket, annak tökéletesítése érdekében lehet ezeket megvalósítani. Az első osztályba tartoznak a következők:

1. Egy tágas terem, amelyben az előadásokat tarthatják. Mellette egy kisebb szoba a tanár számára.
2. Egy kamra az állatok anatómiája számára.
3. Egy istálló a lovak, szarvasmarhák birkák és sertések számára /mindegyik fajtából 2-3 darab/.
4. A tanszék számára egy szolgáló. Az ő feladata az állatokra felügyelni. Neki egy egyszobás lakásra van szüksége. /Egy szoba, egy kamra, egy konyha, és a többi egyetemi szolgáló számára megállapított 12 Ft havi fizetés/.
5. Három szolgáló az állatok gondozása végett, mindegyik 11 Ft havi fizetéssel. Ebből fedezik a ruházkodást, fát és világítást.
6. Szükség van egy helyre, egy rétre, amelyen az állatorvosi tanszékhez tartozó állatok legelhetnek.

Az előadások, az anatómia számára való terem és az állatok istállója nem szabad, hogy egymástól legyen. A megfelelő hely kiválasztásához vonják be az orvosi kar dékánját és magát Tolnay professzort. A város szélén találtak egy kertet, amelynek jelenleg egy Skopek nevű özvegy a tulajdonosa. Évi 200 Ft bérért odaadná. Van egy épület is két nagyobb és két kisebb szobával, két konyhával, deszkából összetákolt istálló 4 ló számára. Egy ehhez csatlakozó ugyancsak deszkából összetákolt csűr és egy füves kert. Van a tulajdonosnőnek egy másik istállója is 25 tehén számára. Ezt azonban ő maga használja. Évi 60 Ft bérért ezt is átengedné. A tanulmányi alap költségére az állatorvosi tanszék tervei alapján át kell némileg alakítani.

A fentiekben leírt ingatlanokon kívül megnézték a Hülf-féle kertet is. A tulajdonos évi 100 Ft bérért az alábbiakat tudná átadni:

1. három szobát. A közbülső fal ledöntésével ezekből egy nagy auditóriumot lehetne alakítani /a harmadik szoba megmaradna a tanár számára/.
2. Az épület mellékszárnyában egy tágas konyha van, egy hozzájuk csatlakozó szoba és kamra. Ez lehetne a tanszék szolgálójának a lakása.
3. Három tágas istálló 5, ill. 4 ló számára.
4. A kerttől elkülönített udvar egy részében deszkából összetákolt csűr. Ebben több részleget is lehet az intézet költségére kialakítani a beteg állatok számára.
5. A kert végén egy rét található, ez azonban nem tartozik a telekhez.

A Hülf-féle telek közelebb esik a városhoz, jobb a levegője, olcsóbb is a bére, tehát ez látszik előnyösebbnek. A döntés ebben a kérdésben ugyancsak fentről jön. De a szükséges kellékeket Tolnay professzor nyilatkozata után kell beszerezni. Az előadóterembe padok, asztalok stb. kellene. Évente 10 öl tűzifa szükséges a fűtéshez.

Hogy a tanár megkezdhesse előadásait, szüksége van beteg állatokra /ló, szarvasmarha, birka, sertés/.

Szükség van orvosságokra, az állatoknak takarmányra. Etetésükkel vagy a házmestert, vagy a tanszék szolgálóját kell megbízni /továbbiakban a tanár felügyelete mellett/. Ezekre a költségekre a tanár 300 Ft-ot igényelhet.

Jelentenie kell, ha az általa vásárolt állat elhullott vagy ha meggyógyult. Ha tanár sikeres kísérleteket végez, elképzelhető, hogy magánbirtokosok állataikat gyógyítás végett rábízják. Ilyen esetekben természetesen a gyógyítás költségeit a magánbirtokosnak kell fedeznie.

A tanár által javasoltak közül most még nem időszerű az adjunktus, kovácmester, kovácműhely, gyógyszerész, - nem vitás, hogy mindezek helyes javaslatok, de hiszen a tanszék még csak most indul. Várjunk ezekkel.

Nem helyeslik azt a javaslatot, hogy ne adják meg a kovácsoknak a mester-fokozatot, ha nem hallgattak egy évig az állatorvosi előadásokat. Miből élnek meg Pesten egy évig a kovácslegények, ha nem gyakorolhatják iparukat?

Hogy mégis kedvet csináljanak a kovácsoknak ezen előadások hallgatására, az ilyenek ingyen kaphassák meg a mester- és polgárjogot.

Addig is, míg a legfelsőbb helyről megjön a döntés, Tolnay professzor megkezdheti az orvosoknak, seborvosoknak és gazdatiszteknek az elméleti tudnivalók oktatását.

10.

Buda, 1787. júl. 3.

A Helytartótanács felterjesztése a pesti egyetemi állatorvosi tanszék felszerelésével kapcsolatban.

MOL. A-39. 1787: 8492.

A Tanulmányi Bizottság az év június 18-án kelt és idecsatolt jegyzőkönyvében az idei jan. 3-án kelt legmagasabb udvari dekrétum alapján a pesti egyetemen legkegyelmesebben engedélyezett állatorvosi tanszék megszervezésével foglalkozik.

Hogy a Tolnay professzor által előterjesztett javaslatok mennyire kerülhetnek alkalmazásra, a legmagasabb akaratnyilvánítástól függenek, amihez magunkat alkalmaznunk kell.

Az ő javaslatai azt célozzák, hogy ez az üdvös intézmény mielőbb a teljes és legvégső tökéletesség állapotába jusson el, ez azonban csak lépcsőzetesen valósulhat meg. Az első alapvetést feltételezve, úgy gondolom, hogy most nem kell annál tovább lépnünk, mint amennyit az itt fekvő jegyzőkönyv tartalmaz. Ha ezt most máris mozgásba hozzák, könnyen megtörténhetik, hogy ami a legnagyobb tökéletességnek tűnik, visszafejlődik.

Őszintén meg kell vallanom, hogy én az efféle hasznos berendezések esetében mindig a legcélszerűbbet tartom szem előtt, ha a fő- és legszükségesebb részeket mindjárt sok körülmény figyelmen kívül hagyásával bevezetik, a további javításokra a megfelelő figyelem ráfordításával kerül csak sor.

Ilyen módon az oly atyailag gondoskodó uralkodónk legüdvösebb intézményeit előmozdítjuk, és minden kevéssé szükséges kiadást elkerülhetünk.

11.

Buda, 1787. júl. 5-6.

Az állatorvosi előadások megkezdése alkalmából a Helytartótanács közzéteszi az uralkodó elhatározását, amely szerint a jövőben megyei vagy városi orvosi, ill. sebészi állást csak az tölthet be, aki a fenti előadásokat is hallgatta.

Cons. No. 27733.

Mivel az előadások az állatorvosi iskolán Pesten megkezdődtek, a legfelsőbb rendelkezések folytán az egész országban közzé kell tenni, hogy a jövőben sem orvos, sem sebész megyénél vagy városnál állást nem kaphat, aki ezeket az előadásokat nem hallgatta.

12.

Buda, 1787. júl. 10.

A pesti kerülethez tartozó, jelentősebb állattenyésztéssel rendelkező helységekből gazdasági szakembereket küldjenek a pesti egyetemre az állatorvosi ismeretek elsajátítása céljából.

Cons. No. 23938.

A pesti kerület működő főispánja közli, hogy egyes állattenyésztéssel foglalkozó nagyobb helységekből írástudó gazdasági embereket küldenek a gyakorlati állategészségügyi ismeretek elsajátításra az augusztus 1-től kezdődő hónapban a királyi egyetemre.

13.

Bécs, 1787. júl. 23.

Wolstein Johann Gottlieb bécsi állatorvos professzor szakvéleménye Tolnay Sándor terveiről és a pesti tanszék felszereléséről.

Mol. A-39. 1787: 9304.

Tolnay professzor úr terveit nagy érdeklődéssel mérlegeltem. Semmi felesleges, semmi túlzott dolgot nem találok benne. Csak a lóállások számát találom Pestre vonatkoztatva kissé magasnak, az állatfajták számát pedig alacsonynak. Egy év tanítás azon kovácsok számára, akik semmit sem tudnak, kevés.

Egyébként nevezett tanár az epidemikus és epizootikus betegségeken kívül minden, az állatgyógyászat keretébe tartozó dolgot be fog mutatni, tanítani és gyakorolni fog, az országnak hasznára lesz, és tanítványokat képez ki, akik ezt a tudományt jól értik. Nem szabad, hogy bármiben hiányt szenvedjen, ami a dologhoz tartozik.

Ha bármi hiányzik, ami a cél érdekében kell hogy legyen, akkor nem érjük el a célt. Ha hiányoznak bizonyos dolgok, akkor a tanár nem tud bemutatni, a szavak nem pótolhatják őket. Amit a tanuló nem igaziban lát, nem in natura, azt nem is tanulja meg. Ez áll a betegségekre, az operációkra, az anatómiára, a patkolásra, szóval az állattal kapcsolatos minden részre.

Véleményem szerint ez az intézet kezdetben se nagy, se kicsiny ne legyen. Egyik sem jó, nem érünk el célt, és csak pénzt pocsékolunk.

Beteg állatokat vásárolni, és azután kísérleteket végezni – amint ez a tervben áll –, ezt én nem ajánlom. Értékes állatokat kísérleti célra vásárolni – ezek ára túl magas. Öreg, kivénhedt beteg állatok nem alkalmasak a kísérletekhez. Az utóbbiak nagyobb része elpusztul, azok meg, amelyek életben maradna, az alkalmazás után már nem érnek semmit.

Ha a magas Helytartóság azt találná jónak, hogy olyan intézetet hoz létre, amely az államnak, az országnak hasznára lesz, úgy csak azt ajánlhatom, amit már pár évvel ezelőtt ajánlottam a magas Hatóságnak.

14.

Buda, 1788. júl. 4.

Tolnay Sándortól igazolást kérnek az intézeti adminisztrációra előirányzott költségek felhasználásáról.

Cons. No. 27322.

Folyó év május 6-án a Tolnay állatorvos által benyújtott kérelemre a következőket válaszoljuk. Nevezett tanárnak az íróeszközökre az előzőleg beütemezett 100 Ft felemésztődését részletesen és megfelelő bizonyítékokkal igazolnia kell. Ebben az esetben és erre a célra évenként 60 Ft a rektori pénztárból előlegként a tanév elején kifizethető.

15.

Buda, 1788. okt. 8.

Királyi rendelkezés alapján a Helytartótanács engedélyezi, hogy a csupán magánpraxist folytatni kívánó orvos- és sebészhallgatók mellőzhessék az állatorvosi előadások hallgatását, az állami szolgálatba lépőktől azonban változatlanul megkövetelendő a tárgy hallgatása és a szigorlat letétele.

Cons. No. 39243.

Királyi rendelkezés alapján azt az utasítást kapja az Orvosi Fakultás, hogy azoknak az orvosoknak és sebészeknek, akik nem óhajtunk közszolgálatba lépni, hanem csak orvosi vagy sebészorvosi magánpraxist óhajtának folytatni, jogukban áll az állatorvosi előadásokat hallgatni vagy nem. Azoknak az orvosoknak és sebészeknek azonban, akik valamely városnál vagy megyénél akarnak elhelyezkedni, kötelességük az állatorvosi előadásokat hallgatni és azokból szigorlatot tenni. Ezeknek az Orvosi Fakultás által megállapított vizsgadíjai a legfelsőbb elképzelések ellenére vannak, s így nem engedélyeztetnek.

16.

Buda, 1788. okt. 24.

A Helytartótanács továbbítja az illetékes katonai parancsnoksághoz Tolnay Sándor javaslatát a beteg katonalovak díjtalan gyógyításáról.

Cons. No. 41325

Tolnay Sándornak, a pesti állatorvosi tanszék rendes tanárának azon felajánlását, miszerint a skopeki tanyán létesített állatkórházban az odakerülő beteg katonalovakat saját költségén ingyenesen kezelni óhajtja, a Helytartótanács az illetékes főparancsnoksághoz felterjesztette.

17.

Buda, 1788. okt. 30.

A Helytartótanács javaslatot tesz arra, hogy vezessék be a gyakorlati oktatást a pesti egyetemen felállított állatorvosi tanszéken.

MOL. A-39. 1788: 16641.

Miután Őfelsége a 12003. sz. a. f. évi augusztus 28-án kiadott legfelső elhatározásából elrendelte, hogy a megyei seborvosok, éspedig minden megyéből ketten-ketten hallgassanak állatorvosi előadásokat a pesti egyetemen: ha ezek ebből a tudományból gyakorlati vizsgát tettek, a nagyobb helységekből írni-olvasni tudó szakembereket küldjenek az állatorvoslás megtanulására.

Tolnay professzor az országos protomedicus útján előterjesztést tett, miszerint a legfontosabb a gyakorlati oktatás. Ehhez szükségesek a következők:

1. egy segítség, évi 300 Ft fizetéssel. Feladata, hogy a seborvosoknak minden lehető operációt bemutasson. Tolnay professzor Pohl Ignácot javasolja erre az állásra. Ő nemcsak a seborvoslást, de az állatgyógyászatot is kitanulta Wolstein professzor mellett. Erről bizonyítvánnyal is rendelkezik.
2. Szükségesek az istállók, lakás, rét. Ezért a professzor a Skopek-féle majort javasolja. Ennek felét bérbeadják évi 250 Ft-ért.

3. A beteg állatok tartására évi 100 Ft kell. Erről elszámol.
4. Egy szolgát is fel kell fogadni a beteg állatok ápolására évi 100 Ft fizetéssel.
5. A tanterem fűtésére 8 öl tűzifát kell biztosítani. Erre, valamint a gyógyszerekre évi 40 Ft.

Az elmélet tanítása gyakorlat nélkül nem ér semmit. Az uralkodó már az 1787. január 3-i 361. sz. rendeletben engedélyezte az állatorvoslásban az elmélet és gyakorlat összekapcsolását. Az 1787. augusztus 1-i 9304. sz. rendeletet úgy lehet értelmezni, hogy az a már lezajlott 1787/88-as tanévre korlátozódik. Ezért a Helytartótanács támogatólag terjeszti fel az uralkodónak Tolnay professzor javaslatát. Az oktatáshoz szükséges évi 790 Ft-os összeget az egyetemi alapból lehetne fedezni. A következő indokokra hivatkozik a Helytartótanács: a javaslat csak a feltétlenül szükséges dolgokat kéri. Okvetlenül szükség van az adjunktusra. Olyan operációkat fog bemutatni, mint a castaratio „englisierung”, különféle részeknek felvágása. Az adjunktus képes helyettesíteni a professzort. Ha netán járvány ütne fel a fejét, az adjunktus odautazhat segíteni. A Helytartótanács helyesli a Skopek-féle majorra vonatkozó javaslatot.

18.

Buda, 1788. nov. 11.

A Helytartótanács jóváhagyja a Tolnay Sándor által előterjesztett elszámolást, s egyben a professzort a továbbiakban a legtakarékosabb gazdálkodásra utasítja.

Cons. No. 43919.

Tolnay állatorvos tanár folyó évi szept. 20-án felterjesztett elszámolására az 1787. márc. 12-től folyó évi márc. 8-ig azt válaszoljuk, hogy a Kancelláriához intézett utasítás szerint a 188 Ft 4 kr. az évi 100 Ft összeggel együtt, mint folyamatos összeg elszámolható és nyugta ellenében a meghatározott időpontban a rektori pénztárból felvehető. Utasítjuk azonban az Egyetemi Tanácsot, hogy a jövőben a számlabenyújtót a legtakarékosabb gazdálkodásra utasítsa.

19.

Buda, 1788. nov. 28.

Tolnay Sándor jelentését az első féléves tanfolyam befejezéséről és eredményeiről jóváhagyólag tudomásul veszik.

Cons. No. 8251/609.

Az állatorvostudomány tanára 14. sz. alatt jelentette:

1. Az előírt félévi tanfolyamot befejezte.
2. Az elméleti és gyakorlati tanítást 21 gazdasági szakembernek, és pedig magyar nyelven, négy hónap alatt végezte el.
3. Az iskolai év további négy hónapja folyamán is maga akar tanítani a most május hó 15-én kezdődő második szakaszban is. Erről a szomszéd megyéket értesíteni akarja.
4. Továbbá javasolja annak elrendelését, hogy a megyékből ne csak a szarvasmarha megbetegedéseket, hanem a lovakét, sertéseket, birkákét is jelentsék.

A tanár első három pontban tett jelentését jó hírként vesszük tudomásul. Az Egyetemi Tanács utasítsa az említett tanárt, hogy erre vonatkozó jelentése alapján a tanfolyamot a vonatkozó előírások értelmében folytassa. A 3. és 4. pontban kért intézkedéseket fogantatosítani fogjuk.

20.

Bécs, 1788. dec. 10.

A Kancellária leirata a Helytartótanácsnak az állatorvosképzés gyakorlati oktatásáról.

MOL. A-39.

A jelenlegi helyzetben, miután nem lehet összehívni a megyei seborvosokat az állatorvosi oktatás céljából, még nem lehet megkezdeni a gyakorlati oktatást /42070/1788. okt. 30./ A Helytartótanács ezek szerint arra szorítkozzék, hogy a 12425/1786. szept. 8. rendelet értelmében csak néhány állatot kell ott tartani.

21.

Buda, 1789. márc. 26.

Az állatorvosi oktatás gyakorlati jellegének erősítésére vonatkozó Tolnay Sándor által benyújtott javaslatot véleményezve a Helytartótanács közli, hogy a javaslatok egy része csak a megyei orvosok véleményezése után tárgyalható, az intézethez tartozó többféle állat kezelésére alkalmas istálló létesítése és az asszisztensi állás létesítése ügyében nem zárkózik el a nem túl költséges javaslatok megvalósításától. Ezekben a kérdésekben egyetemi előterjesztést kér.

Cons. No. 9883/1075.

Tolnay Sándor állatorvos tanárnak az országos főorvos útján felterjesztett javaslatát, mely szerint a tudomány gyakorlati oktatását tartja szükségesnek, a legfelsőbb helyre előterjesztettük.

A felterjesztésre a legfelsőbb hely döntése február 10-én megérkezett: A jelen körülmények között és a megyei seborvosok megkérdezése nélkül az állatorvosi ismeretek tanítása az egyetemi tantárgyak között nem lehetséges. Az előterjesztett javaslat e tudomány gyakorlati oktatásáról már megvalósult. Az ehhez szükséges követelmények teljesítése megoldható. Így – az előbbi rendelkezések folytán – csak arra szorítkozhatnak, hogy az Egyetemi Tanács az 1787. nov. 6-án hozzá eljuttatott 4748. sz. rendelkezés értelmében intézkedéseket tegyen bizonyos állatok kezelésében.

Nevezett tanártól a legfelsőbb döntés értelmében csak az a korlátozott javaslat kérhető, hogy bizonyos állatok tartásának legszükségesebb feltételei, mint például az istállózás s más szükségletek kielégítése, oldódjék meg. Mindez csak a legtakarékosabb megoldással kérhető. Ezenkívül legfeljebb egy asszisztens /ha szükséges/ hozható javaslatba. Fizetése 150 Ft lehet. Mindehhez az Egyetemi Tanács tegyen jól meggondolt előterjesztést a fentebb említett tanácsok figyelembevételével. Ez alkalommal a tanár kérheti, hogy a saját pénzéből az állatokra eddig költött összeget az 1787. nov. 6-án közöltek értelmében neki legkegyelmesebben kiutalják és így az Egyetemi Tanács révén kárpótlást kapjon.

22.

Buda, 1789. ápr. 22.

A Helytartótanács ismételten szabályozza az orvos- és sebészhallgatók kötelezettségének módját az állatorvosi ismeretek tanulásának kérdésében, és egyben figyelmezteti az Orvosi Kart a szigorlatok követelményeinek pontos betartására a pesti orvosi diploma tudományos értékének megőrzése érdekében.

Cons. No. 15029/1477.

Hivatkozással arra az előterjesztésre, melyet az Egyetemi Tanács folyó év szeptember 26-án tett azokkal az éles bírálatokkal kapcsolatban, melyeket az orvosok és seborvosok hangoztattak az állatorvosi tudományok bevezetésével kapcsolatban – akiknek különben e bírálatot alá kellett volna írniuk – közöljük a folyó évi november 25-én kelt udvari döntést. E legmagasabb elhatározás az állatorvosi tudományok tanítására csak akkor ad lehetőséget, ha fizikusi, illetőleg más orvosi vagy seborvosi állás is létesíthető. /Előnyt adva az orvosoknak és seborvosoknak./ Így az állatorvosi tudományok tanításának színvonala biztosítva lenne. Ezen kívül nemcsak a tudás, hanem a tapasztalat is legyen biztosítva. A rendelkezés semmi esetre sem vonatkozik minden orvosra és sebészre, csak azokra, akik állami szolgálatra készülnek. Ezek csak egy nyilvános tanár bizonyítványát kérik az állatorvosi tudományok elsajátításáról, nem pedig a fakultás diplomáját. Sem az orvosok, sem a seborvosok számára nincs megkötött időtartam, hogy t.i. meddig tanulják a szakmában szükséges dolgokat. Mindenkinek lehetősége van, hogy körülményeinek megfelelően alkalmazkodjék. Ezért az orvosi fakultás ne keveredjék bele e szakma kérdéseibe, s még kevésbé ragaszkodjék egy szigorú képesítő vizsgához. Ezzel szemben az orvosoknál, sebészeknél hangsúlyozottan kell az igazi tudást és tapasztalatot vizsgálni, hogy középszerű hallgatók, akik más egyetemeken ezt nem mernék megtenni, Pestre utazzanak vizsgázni, és néhány hét múlva, mint diplomás orvosok jöjjenek vissza. Ezért a legnagyobb szigorral és határozottsággal elrendeljük, hogy a legsürgősebben és legalaposabban gondoskodjanak arról, hogy csak az állam, az orvosi kar, az egyetem és a közbizalom szempontjából kitűnő intézmények maradjanak fenn. Az adott esetben hozzanak kedvezőtlen döntéseket is. Az említett legfelsőbb rendelkezés felhívja az Egyetemi Tanács figyelmét arra is, éppen az állatorvosi tanárok bizonyítványainak tekintélye érdekében, hogy már a folyó évi okt. 25-én kapott 3924/3779. sz. leirat rendelkezett arról, hogy – a legfelsőbb szándék értelmében – a jövőben senkit sem bocsássanak szigorlatra – legyen az orvos vagy sebész –, akik az előírt tanári előadásokat nem hallgatták és nem tudnak ezekről kielégítő tudást felmutatni. Szigorlatra bocsátás előtt az erről szóló bizonyítványt a rektornak be kell mutatni. Mindezekről az orvosi fakultást értesíteni és az előírás végrehajtását szigorúan ellenőrizni kell.

23.

Buda, 1789. jún. 3.

A Helytartótanács felségelőterjesztése az állatorvosképzés módosított tervéről.

MOL. A-39. 1789: 7729.

Kegyeskedett Felsőged az 1788. október 30-án kelt 42070 sz. rendeletében a részünkről tett felterjesztés kapcsán úgy rendelkezni, hogy a pesti egyetemen az állatorvosi gyakorlati oktatást évi 790 Ft költségelőirányzat mellett /16641/1788. sz. a. december 10-én kelt udvari dekrétum/ a jelenlegi viszonyok közt, miután a megyei seborvosok összehívása a pesti egyetemen az állatorvoslás oktatása céljából most nem történhetik meg, tehát a Felsőged úgy rendelkezett, hogy a tudományágbeli gyakorlati oktatás már most megkezdődjék. Ehhez azonban a követelmények nincsenek adva.

Ez a hatóság /a Helytartótanács/ az ezen iskolával kapcsolatos kiadásokat oda csökkentette, hogy az 1786. november 8-i 12425. sz. rendelet értelmében csak egy-két állatot tartsanak ott.

Ezután az Egyetemi Tanács megtette a szükséges intézkedéseket. Kértek Tolnay Sándor professzortól egy olyan tervet, amely ezen legfelsőbb elhatározással összhangban van.

Eszerint egy-vagy két állat számára istálló és más kellékek szükségesek. Kell még egy asszisztens – ha ugyan valóban szükséges –, de csak évi 150 Ft fizetéssel. A tanár által javasolt állatok, amelyekre a gyakorlati oktatás szempontjából szükség van, engedélyezhetők, de mindenkor nagy takarékoságot kell szem előtt tartani.

Az Egyetemi Tanács azzal a megjegyzéssel küldi vissza a tanár által készített, leszűkített tervet, hogy a tanár által javasoltak mind szükségesek. Egyúttal megküldi azoknak a kiadásoknak a jegyzékét, amelyeket a tanár a saját zsebéből fedezett a gyakorlati oktatás számára szükséges állatok tartására. A tanár kéri e kiadások megtérítését.

Az Egyetemi Tanács véleménye szerint a tanár által javasolt dolgok közül feltétlenül szükségesek:

1. egy több részre osztott istálló, egy árnyékos kert, mező, úszató, csűr, egy-két szoba, konyha, egy kis pince, minderre szükséges évi 250 Ft,
2. egy asszisztens évi 150 Ft fizetéssel,
3. istállószolga, fizetése évi 96 Ft,

4. tűzifára 34 Ft,
5. istállófelszerelés, szemes- és szálastakarmány a beteg állatok számára, orvosságra 70 Ft, ez a kiadás évi 600 Ft-ot tesz ki. A tanár kijelenti, hogy feltétlenül szüksége van egy állatkórházra. Kész lenne – bár őneki nem engedélyezték szabad /térítésnélküli/ lakást – hajlandó lenne 50 Ft-tal hozzájárulni az évi 250 Ft-os bérhez.

Az az összeg, amit a tanár az állatorvosi iskola megnyitása óta saját zsebéből kifizetett a gyakorlati oktatás érdekében, nagy hasznára vált a hallgatóknak. Ez az összeg összesen 763 Ft 33 krajcár. Ebbe beleszámítottuk az évi 250 Ft bért, amit a Skopek-féle majorság feléért kell fizetni.

Ami már most a fentebb idézett 1788. december 10-i magas dekrétumot illeti, azt ti., hogy egy vagy két állat tartására korlátozódott a gyakorlati állatorvosi oktatás, a tanár által javaslatba hozottak feltétlenül nélkülözhetetlenek, és tulajdonképp az ingatlan /a majorság/ bérét leszámítva a legtakarékosabban vették őket tervbe. Nem tételezhető fel, hogy egy ingatlant olcsóbban lehetne bérelni. Részben a nagy drágulás miatt, részben mert ennyiért nem lehet ilyen ingatlant találni. Egy ingatlant csak részben kibérelni azért nem látszik célszerűnek, mert a bérbeadó félne a beteg állatokról esetleg átragadó járvány miatt. Az a véleményünk, hogy egy ingatlan bérletéhez, amint ezt az intézet részére ajánlották, a pesti kamarai adminisztrátorság azzal a megkötéssel járul hozzá, hogy az évi bér 200 Ft-ot nem haladhatja meg. A többi 4 bérlemény évi bére 350 Ft, ezt az egyetemi alap fedezi, azzal a kikötéssel, hogy a tanár évente pontosan elszámol a tűzifa, az istálló felszerelések, a szemes- és szálastakarmány, továbbá az orvosságokra fordított összegekről. Ezzel a feltétellel a legkegyelmesebben engedélyezni lehet. Annál is inkább szükséges ez, mert ebben a tudományban csak az elméleti oktatás nem éri el a kívánt célt. Azt sem lehet elvárni a tanártól, hogy a gyakorlati oktatásról lemondjon. Ezt ő kifejtette az uralkodó előtt is, amikor az Pesten járt és meglátogatta az intézetet. Elhalasztották a megyei seborvosok összehívását is arra az időre, amikor már gyakorlati oktatás is lesz. Ez hozzájárul ahhoz, hogy a tanszék munkáját tökéletesebbé tegyék egy olyan országban, ahol az állattenyésztés a gazdasági élet egyik legfontosabb ága. Azt is leszögezzük, hogy az ingatlanon – amit az intézet részére bérelnék – a tanár számára lakást, az asszisztens számára is szállást kell biztosítani.

Szálastakarmány felvásárlása a beteg állatok táplálására, orvosságokra 70 Ft. Mindezek évi 600 Ft-ot tesznek ki. A tanár kijelenti, hogy neki okvetlenül szüksége van az állatkórházban egy helyiségre. Ő hajlandó a 250 Ft-ban megállapított évi bérhez évi 50 Ft-tal hozzájárulni. Neki nem engedték meg, hogy szabad lakása legyen, és béreltek ehhez az intézethez megfelelő ingatlant szerény bérért.

Azokat a kiadásokat, amelyeket a tanár már eddig is az állatkórház megnyitása óta saját erszényéből, saját kezdeményezéséből kifizetett és pedig azért, hogy az elméleti oktatást ebben a tudományágban a hallgatók nagyobb hasznára a gyakorlattal egyesíthesse, fizessék ki számára. Azonban azzal a feltétellel, hogy az 1786. november 8-i legmagasabb elhatározás /kir. rendelet/ értelmében egy vagy két állatot tartania kell. Bele kell számítani az évi 250 Ft-os bérleti díjat azért az ingatlanért. Ez a Skopek-féle majorság felét jelenti, amely a csatolt szerződés értelmében 763 Ft 33 krajcárt tesz ki.

Ami mármost a fentebb is hivatkozott 1788. december 10-i magas dekrétumot illeti /száma: 16641/, amely szerint a gyakorlati oktatás számára szükséges állatok számát egy-kettőre csökkentették, nos ami ezt illeti, úgy tűnik, hogy a tanár által javasolt kiadás valóban nélkülözhetetlen. Ezt a költséget ki kell venni a bérleti díj összegéből. A lehető legtakarékosabban kell eljárni. Azt nem tételezhetjük fel, hogy egy ingatlant sokkal szerényebb bérleti díj mellett bérbe adnának. Egyrészt a mindegyre növekvő drágaság miatt, másrészt azért, mert ilyen célra nem egykönnyen lehet megfelelő ingatlant találni. Egy majorságnak csak a felét bérbevenni, szintén nem látszik alkalmasnak. Márcsak azért is félnének a bérbeadók, hogy az ő saját állataik megfertőződnek. Ez máris megtörtént abban a majorságban, ahol a tanár a saját magánvállalkozása számára berendezkedett. A vele megkötött szerződést nem akarja a bérbeadó megtartani.

Az a véleményünk, hogy egy ilyen ingatlan bérletét az intézetnek a fentebb érintett ajánlat értelmében meg kell szereznie. A pesti kamarai adminisztrációnak kell intéznie, persze azzal a kikötéssel, hogy az évi bér nem haladhatja meg a 200 Ft-ot és hogy a lehető legjobbnak kell lennie /ti. az ingatlannak/. A másik 4, évente 350 Ft-ra rúgó kiadást az egyetemi alap fedezze, ezt pedig azzal a kikötéssel, hogy a tanárnak el kell számolnia azzal az előleggel, amit tűzifára, istálló felszerelésre, szemes- és szálastakarmányra, valamint orvosságra felvett. Ezt lehet legkegyelmesebben engedélyezni. Ez annál is inkább szükséges, mert nyilvánvaló, hogy csupán elméleti oktatás ebben a tudományágban a kívánt célt nem éri el. A tanártól nem várhatjuk el azt, hogy a gyakorlati oktatáshoz szükséges költségeket maga fedezze. Ezt egyébként őfelsége is megjegyezte, amikor Pesten járt és megtekintette az intézetet. A megyei seborvosok összehívását is elhalasztották arra az időre, amikor a gyakorlati oktatás megkezdődik. Ez kellő indokot szolgáltat arra is, hogy ebben az országban, ahol az állattenyésztés egyike a legfontosabb gazdasági ágazatoknak, ne halogassuk tovább. Meg kell még jegyezni az intézet részére bérelni szándékozott ingatlannal kapcsolatban, hogy abban a tanár számára ideiglenes lakást, az assisztens részére is valami szálláshelyet kell berendezni. Ennek a bérét a kamarai adminisztráció fedezné a fentebb mondottak értelmében /ti. ne legyen túl drága/.

A tanár által eddig máris eszközölt kiadásokat illetően ennek az alázatos hivatalnak az a véleménye, hogy amennyiben azok meghaladták a kincstári lovak és ökrök gyógyítása fejében neki a kincstár által máris kifizetett összegeket, úgy meg kell neki téríteni. Márcsak azért is, mert ő ezek által gyakorlatban máris tanította a hallgatóit, és ennek a tanításnak során több kincstári lovat és ökröt meg is gyógyított. Az 1786. november 8-i kegyelmes rendelet neki amúgy is engedélyezte egy vagy több állat tartását. /12425/1786. sz./

24.

Buda, 1789. júl. 22.

A Helytartótanács engedélyezi állatorvostanhallgatók részére ösztöndíj megadását.

Cons. No. 27265/2468.

Tolnay Sándor állatorvosi tanár kérte a Helytartótanácsot, hogy adjon tisztes ösztöndíjat Borbély Mihály és Szilágyi János hallgatóknak, akik állatorvosi tanulmányaikkal ezt méltán kiérdemelték. A fennálló rendelkezések értelmében minden orvostanhallgató az állatorvosi kurzus folyamán – ha egykor állami állást akar vállalni – köteles ezt a tanulmányt elvégezni. Akik pedig feltűnően kiváló, magas tudást és érdeklődést tanúsítanak valamelyik tárgyban, amúgy is megérdemlik a támogatást. Ezért utasítjuk az Egyetemi Tanácsot és az orvosi fakultást, hogy az ösztöndíjat adja meg az állatorvosi szakon tanulóknak is.

25.

Buda, 1789. júl. 29.

Az Egyetemi Tanács ellenzi Tolnay Sándor állatjárványok vizsgálatával kapcsolatos utazásait, a Helytartótanács azonban a vizsgálatokat egyelőre szükségesnek ítéli.

Cons. No. 28354/2660.

Bár jelenléte kívánatos volna, az állatorvos-tanár jelenleg azokat a helyeket látogatja, ahol állatbetegségek gyakran előfordulnak. E bajok okaira is figyelmet kell fordítani, hogy aztán célszerű ellenintézkedéseket és gyógyszereket lehessen javasolni. Így arra a 14-én ideérkezett kérésre, hogy nevezett tanár utazásait ne engedélyezzük, mert azok a legfelsőbb döntéstől függenek, azt

válaszoljuk, hogy e döntés attól függ, hogy a megyei sebészek és orvosok az állategészségügyi kérdések megtanulására összehívhatók-e. A tanár ugyanis a katonalóállomány és a szarvasmarhák gyógyításával is foglalkozik. Jelenleg minden megye el van látva vizsgázott sebészekkel. A kitört állatjárványokkal kapcsolatban az országos főorvos naponként ad jelentést.

26.

Bécs, 1789. aug. 5.

A Kancellária értesíti a Helytartótanácsot, hogy a pesti egyetemen az állatgyógyászat tanításával kapcsolatban a Tolnay Sándor által benyújtott terv teljesen elfogadható, s a gyakorlati oktatással kapcsolatban tett kiadásait meg lehet téríteni.

MOL. A-39. 1789: 9510.

Tolnay professzor terve kifogástalan, semmi felesleges nincs benne. Magyarország állatállományát veszély fenyegeti a gyakori járványok miatt, meg amúgyis nagyon sok állatot kivisznek az országból vágás céljából. Ezért nagyon fontos az állatállomány gyógyítása. Beteg állatok bemutatása elengedhetetlen.

A Kancellárián kivonatolták Tolnay tervét. Ebből kiderül, hogy a következőket kéri:

1. Többrészes istálló, árnyékos kert, rét, úsztató, csűr, két szoba, konyha. Kis pince. Éve bére 250 Ft.
2. Asszisztens, fizetése 150 Ft.
3. Istállószolga, fizetése 96 Ft. Tűzifa 34 Ft, az istállóval kapcsolatban a beteg állatok takarmánya, gyógyszere 70 Ft. Összesen évi 600 Ft.

Az egyetemi alap terhére kellene Tolnaynak azokat a kiadásait megtéríteni, amelyeket a gyakorlati oktatással kapcsolatban saját zsebéből fedezett. Figyelembe kell azonban venni, hogy Tolnaynak a kincstár fizet a kincstári lovak és ökrök gyógyításáért, ezt a kincstártól kapott összeget le kell vonni.

27.

Buda, 1789. szept. 24.

A Helytartótanács kisebb megjegyzéssel jóváhagyja a Tolnay Sándor által előterjesztett költségvetést.

Cons. No. 48117.

Az állatorvosi tanszék tanárának 1788. szept. 9-től 1789-ig esedékes elszámolásában kimutatja, hogy a Királyi Egyetem részéről iskolájában /No. 398. Szept. 7./ a tanár részére évenként engedélyezett 100 Ft díjazáson felül 112 Ft 36 Kr. túlkiadás merült fel. A rektor számítása szerint ez csak 112 Ft 24 Kr. volt. Nem tesszük szóvá ezt. A kis különbség folyósítását engedélyezzük. De az Egyetem rektori pénztárának számítását helyesnek tartjuk. Ha azonban ez az összeg nagyobb lenne és takarékoság hiányából adódnék, baj lenne. Ezért felhívjuk figyelmüket, vizsgálják meg, nem egyszerű ügyeskedésből adódik-e. Esetleg részben az írnokok pazarlásából, akiknek a szabályok ívenként 13 Kr-t biztosítanak. Nem lehetne-e itt takarékoskodni? E vizsgálat eredményét terjesszék fel hozzánk.

28.

Buda, 1789. szept. 25.

A Helytartótanács kéri az Egyetemi Tanács állásfoglalását az állatorvosi tanfolyamot elvégzettek részére kiadandó oklevél formájára és díszítésére vonatkozóan.

Cons. No. 37039.

A működő pécsi főispán jelentette a m. kir. hatóságunknak többek között, hogy Med. Marinovich Márknak az állatgyógyászati tanszék tanára olyan bizonyítványt adott pecséttel és tokban, amely – bár csak magáncímert ábrázol – mégis nemzeti színekkel és címerrel ékesített vastagabb zsinórt is tartalmazott. Ebben az ügyben az Egyetemi Tanácsnak is állást kell foglalnia.

29.

Buda, 1789. okt. 9.

Fékesházi György írását, állatbetegségeket kiváltó férgekéről, véleményadás céljából megküldi a Helytartótanács.

Cons. No. 39242.

Egy bizonyos Fékesházi György által írt és hatóságunkhoz beküldött művet bizonyos férgekéről, melyek állatbetegségeket okoznak, továbbá birkák és baromfiak elhullását okozzák, átadjuk az Egyetemi Tanácsnak megvizsgálás céljából azzal a kötelezettséggel, hogy róla jóindulatú bírálatot terjesszenek fel.

30.

Buda, 1789. okt. 16.

Engedély külső személy részére, hogy az intézet állatkórházában gyógyítási kísérleteket folytathasson.

Cons. No. 40158.

Ezen Kir. Hatóság megengedi, hogy a győri mészárosözvegy, Krigorium Teréz azzal a szerrel, mellyel az állatbetegség megelőzésére állítólag rendelkezik – a legmagasabb helyről érkezett engedély értelmében – kezelést folytathasson, de intézkedéseket kell tenni, hogy az özvegy által a pesti állatkórházban végzendő kísérletek során a gyógyszerek összetételét megvizsgálják. A legmagasabb elhatározás értelmében nevezettnek a szükséges eszközöket rendelkezésre kell bocsátani.

31.

Buda, 1789. nov. 14.

Az intézeti gyakorlati oktatás formájának szabályozása. A gyakorlati képzéssel kapcsolatos költségek előirányzata és felhasználási módjuk szabályozása.

Cons. No. 39301/3967.

Az állatorvosi tanszék beillesztése az egyetem működési körébe ügyében a folyó évi augusztus 5-én kelt udvari határozat értelmében bátorkodjuk előterjeszteni az itt kezdeményezett legalázatosabb elgondolást:

1. Az intézet állatainak elhelyezésére legmegfelelőbb egy több részből álló istálló sor a különböző állatok részére, miként azt f. évi máj. 26-i 9883/1975. sz. rendelet előírja, egy árnyékos kert, rétekekkel és iszapos területekkel, egy fészker, néhány szoba, egy konyha és egy kis pince. Mindez évi 200 Ft-tal megoldható. Az állatorvostan tanárának legyen itt egy kis szállása és asszisztensének is.
2. Az asszisztens évi fizetése 150 Ft.
3. Az istálló mester fizetése évi 96 Ft.
4. Évi tűzifaköltség 34 Ft.
5. Használati eszközök vásárlására, a beteg állatok élelmezésére és gyógyszerre 70 Ft.

Mindezek felügyeletével az állatorvostan tanárát, Tolnay Sándort bízuk meg, aki az Egyetemi Tanács f. évi máj. 19-én tett jelentése szerint évek óta e szak előadója. Így az Egyetemi Tanács állásfoglalásának megfelelően a Kir. Kamarai Hivatal megbízta Tolnay Sándort – eddigi állásában való meghagyása mellett – ez intézet felügyeletével. A 2. 3. 4. és 5. pontban engedélyezett összegek, melyek összesen évi 550 Ft-ot tesznek ki, az itteni kifizető hivatalnál az egyetemi alap terhére nyugta ellenében az említett tanár által felvehető. Az összegről nevezett tanár évenként formális elszámolást készít, és a tanév közepén az Egyetemi Tanács útján ide felterjeszti. Azon összegek kifizetése, melyeket a tanár az eddigi gyakorlati tanítás során elköltött, később történik meg, miután ezek még az itteni könyveléshez tartoznak. Eszerint az említett állatorvos tanárt kell e feladattal megbízni, mivel neki a gyakorlati oktatást a fennálló előírások szerint kellő időben annál is inkább meg kell kezdenie, mivel az állami seborvosok behívása és az állatgyógyászati intézet további működése új szabályok szerint történik, mihelyt az ezekhez szükséges alkalom és a legmegfelelőbb időpont elérkezik.

A tanárok a gyakorlati oktatásra fordított, a szokott mértéken felüli kiadásait megkapják és ezzel együtt a számukra és a felhasznált eszközökre bizonyos összegeket fognak kapni. Ezeket az összegeket a tanítás céljaira kell fordítani. Ezeket az iskola tulajdonának kell tekinteni. Így az Egyetemi Tanács ezekből 3 példányban leltárt készített. A leltározásban a tanár és az egyetem megbízottja vesz részt. Az egyik példány az egyetemi kincstárba kerül, a másikat az állatorvosi iskolának kell megőriznie, a harmadikat betekintés végett ide kell felterjeszteni.

32.

Buda, 1789. dec. 4.

Állatok által okozott emberek között terjedő betegségek megelőzésére vonatkozó szakvéleményt kér a Helytartótanács egy Varasd megyei járvánnyal kapcsolatban.

Cons. No. 45762.

Az országos főorvosnak. A kevésbé művelt embertömeg – különösen az Alföldön – még mindig gyakran pusztul el igen ártalmas előítéletek következtében, melyek ott uralkodnak, de olyanoktól is, amelytől egészen határozottan meg lehet szabadulni. Feltétlenül szükséges, hogy a pesti állatorvosi iskola teljes értékű beszámolót kapjon arról a Varasd-megyei állatmegbetegedésről, amelyről szóló jelentést /f. év. nov. 27./ módjában állt elolvasni és következményeiről tudomást szerezni. Ezt az a víz okozza, amelyet oly edényből vettek, melyből állat ivott. Meg kell győzni az embereket ennek káros voltáról és leszoktatni az állattartókat e helytelen szokásról. Az országos főorvos véleményét kérve, arra is megkérjük, hogy Tolnay professzor nézeteit ebben a tárgyban szintén figyelembe véve, juttassa el hozzánk javaslatait.

33.

Buda, 1789. dec. 16.

A Helytartótanács figyelmezteti Tolnay Sándor professzort, hogy tartózkodjon az intézettel kapcsolatos további anyagi követelésektől.

Cons. No. 46964/4671.

Az Egyetemi Tanácsnak. E leirat mellékletében közölt és a Pesti Kamarai Hivatalhoz is eljuttatott rendelkezés értelmében közöljük az Egyetemi Tanáccsal, hogy az állatorvosi iskolán tanító Tolnay

Sándorral közölje: Súlyos fegyelmi büntetés terhe mellett alkalmazkodjon ezentúl rendelkezéseinkhez, és ne terjesszen fel Hozzánk megalapozatlan követeléseket az intézettel kapcsolatban. Helyiségét a gyakorlati intézetben hozassa rendbe.

34.

Buda, 1789. dec. 21.

A Helytartótanács rendelkezése az állatorvosi előadásokat hallgatók részére kiadható tanulmányi igazolásokról.

Cons. No. 47694.

Válaszolva az 1789. évi dec. 15-i felterjesztésre, közöljük, hogy az állategészségtanból vizsgázottak bizonyítványában az állategészségügy bevezetése a bécsi egyetemen bevezetett szokás szerint történjék. A bizonyítványba bevezetetteket a tanár saját pecsétjével lássa el.

35.

Buda, 1790. márc. 27.

A királyi főfizető hivatal értesítése az állatorvosi intézet részére kiutalt összegekről.

Cons. No. 9711/905.

A mai napon a Prefectúra főpénztáránál, a Kir. Egyetem alapjából való kifizetéssel, átutaltak Tolnay Sándor professzornak 327 Ft 54 Kr-t. Ezt a professzor az elmúlt időszakban a saját költségén beszerzett kísérleti eszközökért kapja, melyekkel előadásain a hallgatók gyakorlati tudását óhajtja előmozdítani. Ebből az összegből 65 Ft és 20 Kr. jár az asszisztens és a szolga részére 1789. május elsejétől augusztus végéig. A Skopek házban levő lakás most lejáró bére 1789. április 24-től 1790. febr. 1-ig a teljes évre járó 250 Ft-ból 187 Ft 30 Kr. Végül a beteg állatok takarmányozására az egyéb szükségletekkel együtt 1789. május 11-től augusztus végéig 75 Ft 4 Kr.

Ezenkívül meghagyják az említett professzornak, hogy a Kir. Helytartótanács határozata szerint /1789. nov. 14. No. 39301/ az intézmény részére beszerzett mozgatható eszközök leltárát mihamarabb készítse el, és az Egyetemi Tanácson keresztül küldje be.

36.

Buda, 1790. máj. 14.

A Helytartótanács szabályozza az állatorvosi tanszék könyvtárának és az Egyetemi Könyvtár gyűjteményének viszonyát és további könyvbeszerzések módját.

Cons. No. 14203.

A könyvekről, melyeket Tolnay professzor az Állatorvosi Intézet használatára ezen Kir. Egyet. Tanácsnak tett jelentése szerint az elmúlt 27 hónap alatt beszerzett.

Kéri, hogy ezeknek költségeit utalják ki.

Ezzel kapcsolatban a következő észrevételek merültek fel magának a könyvtár elöljáróinak megítélése szerint:

1. A Tolnay professzor által beszerzett és a továbbiakban még beszerzendő könyveknél fontosabb és értékesebb kötetek vannak már az Egyetemi Könyvtár birtokában: mint Linné, Krünitz, Buffon és mások.
2. Sok van azok között, mely nem az állatorvosláshoz, hanem a botanikához tartozik.
3. A könyvtár rendes vagyoni alapja, melyet még a kolostori vásárlások nem terheltek meg, a Tolnay professzor által megkezdett beszerzések folytatására legkevésbé sem elegendő.
4. Végül, mivel ezeket a könyveket a Könyvtár beszerzési alapjából kell kifizetni, az elöljárók kötelesek átvizsgálni, különösen, ha a vásárlás a szokottnál költségesebb, hogy nincs-e köztük olyan, ami már régebben megvan.

Egyébként kötelesek még a könyvkereskedéssel az árban megegyezni, a könyvek bekötését elintézni és a katalógusba bevezetni, melyek közül azonban semmit sem tettek meg.

Ezért van olyan nagy összevisszaság a magánszemélyek által ily módon beszerzett könyvekkel kapcsolatban, és ezért haszontalanul megnövekedtek a költségek is. Most azonban elhatározták, hogy részletesen fel kell sorolni azoknak a műveknek a költségeit, melyek az Egyetem Könyvtárában még nincsenek meg, és ezt a Könyvtár javára átutalhatjuk. Mindazok a könyvek, melyeket eddig Tolnay professzor megvásárolt, soroltassanak be az Egyetem Könyvtárába.

Mindazonáltal, ha a professzornak folyamatosan szüksége van valamelyikre, a megszokott időre adják ki neki, az semmiképpen sem engedhető meg, hogy egy professzor is a közösség költségéből bővítse ki az otthoni magánkönyvtárát, amikor a közös könyvtár elsősorban az ő rendelkezésükre áll fenn.

37.

Buda, 1790. máj. 21.

Rendelet az állatorvosi oktatás hivatalos nyelvére vonatkozólag. Az órák felerészben magyar nyelven tartandók.

Cons. No. 14876.

Ugyanazt a szabályt vegyék figyelembe az Állatorvosi Tanszék hallgatóinak nyelvismeretét illetően, amellyel az Orvosi Karról történt rendelkezés a március 27-i 9230/362 ügyiratban.

Az előírt előadások az orvosok részére fele órában latin, a másik fél órában magyar nyelven folyjanak. Ezért a Kir. Egyetem Tanácsa e hó 4-én kifejezett véleményének megfelelően utasítsa arra az Állatorvosi Tanszék professzorát, hogy ő maga is a március 27-én kiadott renDELETEhez alkalmazkodjon.

38.

Buda, 1790. júl. 10.

Az orvostanhallgatók nevében Rácz Sámuel professzor által fogalmazott kérvénnyel kapcsolatban a Helytartótanács rosszallását fejezi ki és a tanítási nyelv ügyében a korábbi szabályozások betartására figyelmeztet.

Cons. No. 19208.

Ezen Kir. Egyetem tanácsának jelentésével kapcsolatosan, amely beszámol az orvosi kar hallgatóinak folyó hó 8-án benyújtott kérvényéről. Vezetőik azt kérik, hogy a tantervet változtassák meg a hallgatók nagyobb hasznára.

A kérvényt Rác professzor fogalmazta meg és ő terjesztette elő az orvosi kar hallgatóinak nevében. A professzor tettét komolyan helytelenítik, és a hasonló vállalkozásuktól őt szigorúan eltiltják, és a magasabb utasítások betartására ösztönzik.

Ami pedig az előadások nyelvét illeti:

mind Rác professzor, mind pedig a hallgatók – amint azt már az orvosi, anatómiai és állatorvosi órákra vonatkozóan meghatározták –, tartásukat legalázatosabban az április 20-i kegyes rendelethez /13027 számon/, amely utasít, hogy a jövőben a nyilvános előadásokon milyen módon alkalmazzák a latin nyelvet.

39.

Buda, 1790. szept. 3.

Az állatorvosi intézet részére szükséges könyvek beszerzésének újabb szabályozása a felesleges duplumok elkerülése érdekében.

Cons. No. 21870.

Amikor a Kir. Egyetem Állatorvosi Tanszékének professzorává Tolnay Sándort kinevezték, ő foglalkozott a tanszékének szükséges könyvek beszerzésével. Nemcsak olyan műveket keresett, amelyekre az Egyetem nyilvános könyvtárának szüksége volt, hanem egyebeket is, melyeket a tanárok kértek mindennapi munkájukhoz.

E tárgyban kapcsolatban a Kir. Egyetem Tanácsának előző év augusztus 17-i leveléből nyilvánvaló lesz, hogy a professzor minden utánjárás és vizsgálódás mellőzésével olyan és még hozzá nagyértékű könyveket szerzett be, melyek az Egyetem Könyvtárában már megvoltak, és most ezt a pazarló költségek folytatni akarja.

Figyelmet kell fordítani, hogy a költségek efféle haszontalan felduzzadását elkerüljék. Most ugyanis 249 Ft 48 Kr. kiadása volt az Egyetemi Könyvtárnak a Tolnay professzor által vásárolt könyvekre a mellékelt jegyzék szerint.

A Kir. Egyetem Tanácsának szigorúan meghagyják a következőket:

1. Hogy a Tolnay professzor által megkérdőztetlenül beszerzett művek el ne vesszenek, ezt a kiadást az Egyetemi Könyvtár költségvetésébe vezessék be, valamint tüntessék fel a könyvtár katalógusában is, ha egy időre használatra marad is kinn ugyanannál a professzornál.
2. Hogy ezután egy professzor se szerezzon be könyvet a tanszéke számára, hacsak előbb nem járt utána, hogy nincs-e meg az már a könyvtárban. Így óvakodhatnak a költséges művek vásárlásának haszontalan újra ismétlődésétől.

40.

Buda, 1790. okt. 5.

A Helytartótanács jelentést kér az újonnan beszerzett állatorvosi eszközök alkalmasságáról.

Cons. No. 24738.

Az országos főorvos ide küldött beadványában ismételten kéri, hogy az Állatorvosi Intézet 30 eszközének elkészítési költségeit fizessék ki.

A Helytartótanács először tájékozódni kíván, hogy Tolnay professzor szerint ezeket az újonnan elkészült eszközöket kipróbálták-e és azok használatra megfelelőek-e. Erről véleményes jelentését az Egyetemi Tanács sürgősen terjessze elő.

41.

Buda, 1791. márc. 29.

Erdélyi nemesebb fajtájú lovak Magyarországra hozatala ügyében Tolnay állásfoglalását kéri.

Cons. No. 4148.

Leeb Ferenc lovászmester feljegyzésében azt javasolja, hogy 70 nemesebb fajtájú lovat hozzanak át Erdélyből Magyarországra.

A fenséges királyi jóváhagyás érdekében az iratot azzal küldjük át az Orvosi Karra, illetve az Állatorvosi Tanszékre, hogy annak professzora adjon szakvéleményt, s azt minél hamarabb terjessze elő az Egyetemi Tanács.

42.

Buda, 1791. aug. 26.

Borbély Mihálynak az intézet adjunktusának ösztöndíj adományozására vonatkozó kérvényét elutasítják, egyben véleményt kérnek Fékesházy György esetleges alkalmazásáról.

Cons. No. 9144.

Borbély Mihály, az orvostudományok tudora alázatos folyamodványban kéri, hogy részére ösztöndíjat adjanak. Négy féleven keresztül a jelesek közül is kitűnt az Állatorvosi Tanszéken, majd ugyanazon tanszéken adjunktusi tisztet töltött be minden fizetés vagy ösztöndíj nélkül, és a legnagyobb szegénységtől szenvedett.

A kérelmező ismerőseinek ittlévő tanúsítványa szerint az Állatorvosi Tanszék szolgálatában eltöltött évek alatt 1789. július 22-én már bizonyos támogatásban részesült. A jelen körülmények között azonban semmilyen szabad nyilvános ösztöndíj nem biztosítható részére. Az Egyetemi Tanácsnak azt ajánljuk, hogy meghagyva őt hivatalában, erről a körülményről tájékoztassák.

A beküldött kérvények között van még Fékesházy György alázatos folyamodványa, hogy őt az Állatorvosi Tanszéken alkalmazzák. A jelenlévőkkel folytatott megbeszélés alapján erről úgy határoztunk, hogy előbb meghallgatjuk Tolnay professzor véleményét, és döntés csak azután várható.

43.

Buda, 1791. okt. 23.

A Helytartótanács véleménye az intézet elhelyezésének ügyében Hülf Móriccral kötött szerződésről.

Cons. No. 24079.

A bérleti szerződés kivizsgálásáról, amely a városi örök prefektusa, Hülf Mór és a Városi Hivatal részéről az Állatorvosi Intézet javára létrejött.

Kezdetének a januári hónapot nem számítva, 1792. /febr. 1-től/ év végéig semmi akadályja nincs, hacsak az nem, hogy ez a szerződés az alábbi módon és feltételekkel a mindkét részről fennálló három hónapos határidőt a fizetésre vonatkozóan ki akarja terjeszteni nemcsak ez év 1792. febr. 1-től 1793. január végéig, hanem ugyanazon év Szent György napjáig.

Ha pedig az új oktatási rendszer szerint az állatorvosi tudományoknak is más formát szabnak, lehetséges, hogy a szűkké vált újonnan bérelt birtokról az Intézet máshova költözik át. Ez a költözés a most beszerzett tudományos segédeszközökkel együtt tavasszal könnyebben keresztülvihető. A pontos határidőt – ahogy szokás – a változtatás miatt beszéljék meg a lakosokkal, mind a bérbeadóval, mind a bérlőkkel. Így a pontok módosításával újra nyújtsák be Pest város Hivatalába, ahonnan utasítás szerint értesítsék az Egyetem Tanácsát és az Állatorvosi Intézet professzorát, Tolnay Sándort. Az Egyetemi Tanács is kötelezően ügyeljen arra, hogy a Királyi Helytartótanács előző rendelkezése szerint ezt a bérbeadási és bérleti szerződést a meghatározott határidőben kihirdessék és azonkívül még meg is erősítsék.

44.

Buda, 1792. jún. 30.

A Helytartótanács szabályozza a sebészhallgatók által fizetendő tandíjak összegét.

Cons. No. 13611.

Abban a felterjesztésben, amelyet a Kir. Egyetem Tanácsa május 18-án /16616 számon/ benyújtott, beszámol a seborvosok panaszáról, hogy tandíjuk a megszokottnál is magasabb lett.

A Királyi Helytartótanács a válasszal kapcsolatban így döntött: Hogy megakadályozza a további panaszokat, javasolja, hogy az Orvosi Karon folyó magánórákkal kapcsolatban legyen megfelelő, ha két vagy három aranyért adnak különórákat vagy kifejezetten magángyakorlatokat vezetnek a hallgatók részére. Ezután a rendelet szerint tiltsák meg, hogy a tanárok a nekik járó díjazáson felül még egyébre is igényt tartsanak, és ezzel a hasonló feltevésekre ürügyet szolgáltatassanak. A megszabott díjakat nem változtathatják meg.

Beszámol az Egyetemi Tanács arról is, hogy a seborvosok közül kevesen járnak rendszeresen a kétéves tanfolyamra, és a tudományos vizsgák nélkül kerülnek az egyetemre.

A kegyes rendelet szabálya szerint az a seborvos, aki nem vizsgázott le, nem tud nyilvános rendes állásban elhelyezkedni. Az ilyenek tehát a törvényhatóságnál megszabott rend szerint az egyetemen tartoznak eleget tenni rendkívüli vizsgázási kötelezettségüknek.

A Királyi Helytartótanács nem látja tisztán, hogyan tudná biztosítani, hogy a seborvosok sűrűbben járjanak be az egyetemre a vizsgák letételére, ha csak rendeletet nem hoz az előírt kétéves tanfolyam látogatásáról.

45.

Buda, 1792. júl. 27.

Az orvostanhallgatók tanulmányi és vizsgakötelezettségének újraszabályozása.

Cons. No. 15722.

Figyelembe véve, hogy a királyság sok törvényhatósága a kegyes királyi rendelkezések szabályai ellenére az 1770, 1773, 1777, 1786 és 1787 évekből csak azokat ismeri el orvosnak, akik megelőzőleg azt diplomával bizonyítani tudják és a szülészetben és az állatorvoslásban is jártasak, és így a seborvosokat kérvényükkel megelőzik. Fizetést pedig csak akkor kap a jóváhagyott seborvos is, ha a vizsgákat sikeresen letette.

A Királyi Helytartótanács ezennel a királyság egyetemének törvényhatósági jogot ad, hogy meglegyen a mód seborvosok kibocsátására. Azon okból kifolyólag, hogy sokaknak az előzőleg levizsgázott és a Királyi Egyetemtől kibocsátott orvosok közül a királyságban használt nyelvek egyike az anyanyelve, nem tudják részleteiben menően is személyes tudásukat helyesen előadni a nyelvi akadályok miatt.

Ezzel kapcsolatosan minél gyorsabban tárják fel az okokat a jóvá nem hagyott seborvosok ügyében, megjelölve az indokot, amely miatt ez a fontos ügy elhúzódott.

Azok pedig, akiket a felsorolt előírások ellenére még nem ismertek el, a Helytartótanács 1788. október 30-i 3003. sz. utasítása szerint 1793. március végéig tegyenek nyilvános vizsgát az egyetemen. Ezen kívül kötelezzék őket, hogy a szülészet és állatorvoslás nyilvános tanfolyamára jelentkezzenek ..... időn belül, azután ismét vizsgázzanak, és az erről kapott írásos bizonyítványt gondosan őrizték meg. Ezekkel együtt a Királyi Egyetem Tanácsát felhívja az utasítások megismerésére és teljesítésére, hogy a vizsgázókat az előírt módon kérdezze ki és a levizsgázottakat, a hiteles bizonyítványt kiadva, küldje vissza az Orvosi Fakultásra.

Az Egyetem Tanácsának engedélyezi, hogy tanárai az ismétlésekért járó megszokott díjakat elfogadják, hogy így véget vessen a panaszoknak, melyek még a törvényhatóságokhoz is eljutottak. Az egyéni hasznot a közérdek elé ne helyezték. A professzorokat, akiknek ezután fizetésük lesz, arra utasítja, hogy ne tartsanak magánismétléseket, és hogy a rendes orvos hallgatókat a kétéves tanfolyam elvégzése nélkül ne bocsássák vizsgára, különösen pedig diplomázni ne engedjék.

Különböztet azokat a fizetéssel rendelkező orvosoknak, akik a kétéves tanfolyamon nem tudnak résztvenni, szükségesek a magánórák. Ezeknek a díját már meghatározták július 30-án B 611. ügyiratban.

Helyeseljük, hogy a szigorú vizsgákon semmiféle részrehajlás ne legyen.

A magánórákért a professzorok legfeljebb három aranyat fogadhatnak el. Így szabja meg az utasítás.

46.

Buda, 1792. aug. 10.

Fribeis Antal vendégfogadóját és telkét eladásra ajánlja az állatorvosi intézet részére.

Cons. No. 16742.

Antonius Fribeis kérvényt nyújtott be abból a célból, hogy az Arany Csillaghoz címzett vendégfogadóját a mellette levő szőlőskerttel együtt az Állatorvosi Intézet részére kedvező áron felajánlaná, ha erre engedélyt kap.

A Királyi Helytartótanács felhívja az Egyetemi Tanácsot, hogy először kérje ki az Állatorvosi Intézet professzorának véleményét, és ha ő is támogatja ezt az ügyet, küldjenek róla felterjesztést.

47.

Buda, 1792. szept. 21.

A Helytartótanács engedélyezi az állatorvosi oktatáshoz beszerzett kísérleti eszköz megvásárlását és az elkészítés egyéb költségeinek kifizetését.

Cons. No. 20472.

Arról a szerkezetről, melyet az Állatorvosi Tanszék professzora, Tolnay, a kísérletek bemutatására szükségesnek tartott, és amelyért – a Tekintetes Egyetemi Tanács szept. 4-én 292. számon beküldött jelentése szerint – kéri, hogy az általa kialkudott 36 Ft kifizetését engedélyezzék.

Az Egyetemnek szüksége van az orvosok felkészítésénél kísérletek elvégzésére, mégha azok drágák is. Így tehát elhatározták, hogy az Állatorvosi Tanszék részére a szükséges kiadásokhoz éves támogatást adnak.

A Királyi Helytartótanács közli azt is, hogy Tolnay professzor az Állatorvosi Intézet költségeire kiutalt összegből fizesse ki az eszközt elkészítő Vesthoffer mestert is, az év elteltével pedig igazolja az Egyetemi Tanács előtt, hogy a szóbanforgó eszközt leltárba vette.

A jövőben pedig közölje, hogy a későbbiekben milyen tervei vannak, mert közbejövő nehézségek esetén – mint ez az előbb kiderült – esetleg bizonytalanságban marad.

48.

Buda, 1792. nov. 2.

A kísérleti célokra beszerzett műszer árával kapcsolatos állásfoglalás.

Cons. No. 24218.

A Tolnay Sándor állatorvos professzor által beszerzett gépért a megegyezés szerint 36 Ft jár. A professzor régebbi kérelmére, melyet a Királyi Egyetem Tanácsa által előző hónap, október 16-án 338. számon benyújtott, ezt az összeget a Prefektúra kebelbeli pénztáránál már kiutalták azzal az

utasítással, hogy ezt az összeget a szerkezetet készítő Vesthoffer nyugtája ellenében a Királyi Egyetem alapjából felvegye.

Nem marad más hátra, minthogy a rendelkezés szerint Vesthoffer mestert az előbb említett összeg mérséklésére figyelmeztessék.

49.

Buda, 1792. nov. 30.

A helytartótanács felterjeszti a Kancelláriához a magánoktatás lehetővé tételére vonatkozó javaslatát, többek között az állatorvosi tudományok esetében is.

MOL. A – 39. 1792: 14914.

A Helytartótanács előterjeszti a pesti egyetem tanácsának kérését, miszerint azok a hallgatók, akik nem tudják a kétéves kurzust rendszeren látogatni, magánoktatásban részesüljenek sebészetből, szülészetből és állatorvoslásból. Ez utóbbi esetben Tolnay professzor kapjon engedélyt arra, hogy a vizsgára jelentkezőket 3 aranyért ilyen magánoktatásban részesítse. A szegényeket ingyen tanítsa. De aki ezt a magánoktatást nem látogatja, azt ne bocsássák vizsgára.

50.

Buda, 1793. febr. 22.

A Helytartótanács közli, hogy egyelőre az állatorvosi intézet részére telek vásárlása nem lehetséges, s így a korábbi bérleti szerződés meghosszabbítása iránt intézkedik.

Cons. No. 3960.

A jelen körülmények között az Állatorvosi Intézetnek az a javaslata, hogy a Fribeis vagy a Hülf-féle birtokot megvásárolja, nem lehetséges.

Ez ügyben a Királyi Helytartótanács az Egyetem Tanácsának 1792. október 16-án 348. sz. küldött betérjesztésére már választ küldött, amelyhez hozzáteszi, hogy ezen birtokok tulajdonosait tájékoztassa, Tolnay állatorvos professzort pedig arra utasítja, hogy a Hülf-féle birtokra vonatkozó

előző szerződést újítsa meg a következő évre is. A pesti Kir. Hivatallal egyetértésben Hülf tulajdonossal mielőbb intézze el a szükséges teendőket.

51.

Pest, 1793. márc. 23.

A Hülf Móric őrnagy házára vonatkozó bérleti szerződés meghosszabbítása.

Cons. No. 9371/805.

A szerződés határozott időponttal a kir. kamara és Hülf ezredes között kötött. Tárgya a pesti Józsefvárosban lévő ház és kert és az ehhez tartozó létesítmények.

1. Hülf ezredes a bérleményt 1790. novemberétől 1792. január végéig a fent említett házzal, kerttel és az említett létesítményekkel átengedi az állatorvosi intézetnek. Azután a Helytartótanács 1791. dec. 23-án kelt rendelkezésére /No. 24 079/ további öt negyedévre, vagyis 1792. nov. 1-től 1793. ápr. 24-ig.
  - A. A ház belváros felé eső részét, a kapubejárattól balra lévő konyhát, két szobát és az abból nyíló pincét, beleértve az ottani nagy istállót és a felette lévő szénapadlást, végül a kert felé eső 3 szobát, egy konyhával, kamrával és padlással, azonkívül a zab részére való fészert és a mellette levő kis istállót 4 ló számára.
  - B. A kertből a rétre vezető vízelvezető kúttól az istálló bal külső részén egészen a hátsó kertfalig és onnan a vízelvezetőn keresztül a kertkapuig terjedő részt.
  - C. A kertkapun kívüli 200 öles telekrészt legelő céljaira.
  - D. Végül a kert széléhez csatlakozó és ehhez egy bejárat segítségével kapcsolódó telket 700 négyszögöl területtel, köröskörül bekerítve és részben eperfa sorral beültetve és tág csűrrel felszerelve, amelyik 12 öl hosszú és 6 öl széles.
2. Minden itt felsorolt tárgyat jelenlegi állapotában kell átadni. A tulajdonos kötelezi magát az esedékes és szükséges javítási munkák költségeinek vállalására, különösen azokra, melyek tönkremennek, továbbá a kifutók és kerítések rendbehozatalára. Ellenértékként a bérleti idő leteltével a tulajdonosoknak – a személyi tárgyak kivételével – mindent ugyanolyan állapotban kell visszaadni, ahogyan átvették és a használat következtében esetleg értéküket veszített dolgokat a bérlő költségére ugyanolyan állapotba kell hozni, amilyenben átvették.
3. Az intézet kötelessége arra ügyelni, hogy a továbbra is a szerződő fél kezében maradó kertrész semmiféle kárt vagy értékcsökkenést ne szenvedjen.

4. Szigorúan kikötjük, hogy az istállóba vagy a ház udvarára betegséggyanús ló vagy más állat ne kerüljön. Ezeket mindig a szomszédos telken, ahol a fészker is van, kell elhelyezni. Magát a házat és udvarát a trágyától és szeméttől mindig tisztán kell tartani.
5. Ha a kitűzött 5 negyedév elteltével valamelyik szerződő fél nincsen megelégedve ezzel a szerződéssel, akkor az elégedetlen félnek negyedévvel a bérleti szerződés lejárta előtt a másik felet értesítenie kell.
6. Mindezek ellenében a bérlő kötelezi magát, hogy a bérbeadónak Hülf Móric őrnagynak a magas országos hatóság által f. év nov. 14-én 3076. sz. alatt engedélyezett évenkénti 450 Guldent /Ft-ot/ negyedévi haladékkal készpénzben kifizeti. Ezt a szerződést 3 példányban kell kiállítani a szokásos feltételek és szabályok mellett. Mindkét szerződő fél egy-egy példányt kap. Továbbá a Helytartótanácsnak is kell egyet felterjeszteni, hogy a legfelsőbb hozzájárulás megtörténhessék.

Jelen szerződést a magas Helytartótanács f. évi február 22-én 3960. sz. alatt kegyesen engedélyezte, és az aláírt szerződőkkel hozzáadás vagy rövidítés nélkül a következő év Szt. György napján újabb egy évre megújítja.

52.

Buda, 1793. júl. 12.

A Helytartótanács intézkedése az állatorvosi intézet részére bérelt birtok és épület bérleti díjának kiutalásáról.

Cons. No. 16251.

Az 1792. ápr. 13. /7759 rendeletben megállapították, hogy a pesti Hülf-féle birtok éves bérleti díja 450 Ft az Állatorvosi Intézet terhére.

A szerződést is jóváhagyták az ettől számított egy évre, azaz 1793. ápr. 24-től 1794. ápr. 24-ig a február 22/3960. sz. engedély szerint. Így a Kir. Egyetem Tanácsa a június 28-i levél alapján a bérleti díj kiutalását kérheti. A prefektúrai főpénztár úgy rendelkezett, hogy az említett 450 Ft bért a továbbra is érvényben levő módon, negyedévenkénti részletekben fizesse be a nevezett birtokért.

Minthogy pedig a kérdéses eredeti szerződés előzetes előírása szerint a Kir. Egyetem Tanácsának 70 Ft-os részleteket kell fizetni, a Kir. Helytartótanács ismételten felszólítja Pest városát, hogy a negyedéves részletek ilyen mértékű csökkentéséről pontosan tájékoztassa mindkét szerződő felet.

53.

Buda, 1793. júl. 26.

Kísérleti eszközök készíttetési költségeinek kiutalása.

Cons. No. 17048.

Megkapva az anatómiai és állatorvosi eszközöket készítő Mack József kimutatását az 1790, 91. és 92-ben használatba kerülő eszközökről, azt a kebelbeli számvevői hivatal átvizsgálta. Április 9-én a Kir. Helytartótanács jóváhagyó megjegyzéssel visszaküldte az 55 Ft 22 kr-ra terjedő jegyzéket az Egyetem Tanácsának, és utasítást adott, hogy az előbb részletezett 55 Ft 22 kr-t Tolnay állatorvos professzor nyugta ellenében fizesse ki a beszerzett eszközök költségeire abból a pénzüsszezből, melyet a Helytartótanács ad évenként a felmerülő költségek fedezésére.

Egyben felszólítja Tolnay professzort és mindazokat a tanárokat, akiknek elszámolási kötelezettségük van, hogy számláikat egy iskolai év eltelte után nyomban nyújtsák be, mert ha az ilyen feljegyzések betérjesztése – ahogyan most is – hosszabb időre terjed ki, és így a számlák rendezése hosszadalmasabb, a tanulmányi alapot is jobban megterheli, és nem is fogják elfogadni.

Különben a Kir. Egyetem Tanácsának tudomására adják, hogy a régi orvosi eszközöket, amelyek Stáhly professzor szerint már használhatatlanok, a mondott professzor javaslatának megfelelően a pénzügyi hivatalból megbecsült 178 Ft 89 kr-ra mérsékelt áron a becüs értéklevelével az eszközt készítő Mack mester részére kiadható, mihelyt az Egyetemi Tanács és a fent említett Stahly professzor is megerősítik, hogy a szóbanforgó eszközök igen nagy részükben hibásak, és nem érdemes tovább megtartani őket, és igen csekély közülük az, aminek egyáltalán értéke van.

54.

Buda, 1793. nov. 29.

A Helytartótanács felhívja az Egyetemi Tanács figyelmét a hallgatók tanulmányi előmenetelének szigorú és reális elbírálására és a bizonyítványok precíz, szabatos kiállítására.

Cons. No. 27657.

Ezeket vettük észre a tanulóiifjúság tavalyi és előző évről beküldött félévi értesítőinek átvizsgálásakor:

Bizonyos helyeken egyre inkább eltérnek attól a szabálytól, amelyet a jeles osztályzat elnyeréséről írtak elő 1784. dec. 13-án 28173 számon, majd 1788. február 14-én 6529/455 számon, és e rendelkezések pontos betartását ajánlották. Sok iskola osztályaiban annyi a jeles, hogy sem megérteni, sem elhinni nem lehet. Előfordul, hogy egy iskolán belül a tanulók fele, pontosabban harmada vagy negyede, ritkán kevesebb ér el jeles eredményt. Ehhez szükséges, hogy a legkitűnőbb diákokat felelőtlenül és szabadosan lealacsonyítva elkeverjék és egyenlővé tegyék a közép-szerű többséggel. Így a jeles osztályzatok, mégha a legkiválóbbak kapják is meg, értéküket veszítik. Az efféle osztályzás oka nem lehet más, mint vagy figyelmetlenség, a szabályok gyakori ismétléséből eredő felületesség, vagy gyengeség, vagy az ítélőképesség alacsony foka, vagy a megkövetelt ismeretek elégtelensége, végül pedig a vizsgákon való felületesség. Általában pedig a teljes tudás helyett csak részismeretek. Ezért nem lehet megelégedni látván, a jelesek nagy számát, melyet mind ez ideig szinte az ámulatig tudtak növelni a professzorok.

Ezért Ő Császári és Királyi Apostoli Felsége kegyesen elrendelte és kinyilvánítani méltóztatott, hogy az említett időpontokban kerületenként közölt és ez ügyben hozott rendelkezéseket újra, még világosabban kifejezve hozzák a professzorok és az iskolák igazgatóinak tudomására, emlékeztükbe idézve, hogy a jelesek számát nem a tanulók létszámából kell kiszámítani és megállapítani. A tanárok és igazgatók azt vegyék figyelembe, hogy ki miről mit tud, vagy nem tud és hogy miért! Hosszabb ideig, kérdéseket feltéve vizsgáztassanak, és csak azt mérlegeljék, milyenek a vizsgázó szellemi képességei, mennyire éleslátású és milyen készséget mutat, a félév folyamán milyen szorgalmat és igyekezetet tapasztal nála, milyen a lélekjelenléte, beszéd-készsége a válaszadásban és kifejtésben.

Ha ezeket az alapelveket igazságosan és szigorúan figyelembe veszik, nem lesz ilyen sok jeles, de eleget tesznek a határozatnak és az igazságnak, és újból érvényt szereznek a jeles eredeti jelentésének.

Ez alkalomból Őszentfelsége kegyesen megparancsolja, hogy azt is tudomásul adjuk, ha kérésre külön iskolai bizonyítványt adnak ki, ne csak – amint azt néhány iskolánál megfigyeltük – a helyi igazgató, hanem vele együtt a professzorok, a tekintetes magiszterek is írják alá az ily módon érvényesített bizonyítványt. Ez a professzorok aláírásával sokkal jobb a hitelesség biztosítására, és a dolog természetéből eredően szükségesebb is, mint az igazgató aláírása.

A bizonyítványok kiállításában nagy különbségeket és hiányokat lehetett megfigyelni. Olyan adatok hiányát, melyek a tanuló ifjú megismeréséhez hasznosak vagy szükségesek.

Elrendelik tehát, hogy ezentúl minden bizonyítványba, melyet a távozó, vagy állást kereső ifjakkal adnak, a családi néven és a keresztnéven kívül írják be a származást is, valamint a hazát, az apa körülményeit, hogy nem bűnös-e valamilyen közismert vétekben. Nemes, polgár vagy népi származású, kora, vallása, melyik iskolában és milyen diáktársakkal járt? Milyen osztályzatot érdemelt ki a tudományokban és a szaktudományban különösen, és hányadik helyen végzett az utolsó félévben. Erkölcsét tekintve első, második vagy harmadik osztályzatot szerzett. Írják be még az anyanyelvi érdemjegyet. Ez fejezze ki, hogy a professzor megítélése szerint mennyire választékosan, tisztán, de mégis haszontalan szavak nélkül, röviden, körülírások és kétértelműségek mellőzésével tudja magát kifejezni.

A következőkben a Kir. Helytartótanács utasítja az Egyetemi Tanácsot a királyi rendeletek és előírások szellemében, hogy ez ügyben újból kihirdetett, felsorolt időpontokban kiadott /1784. december 13. 28173 sz. és 1788. febr. 14. 6529/ rendeleteket minden professzorral és igazgatóval megismertesse, és az abban foglaltakat kötelességtudóan és pontosan végrehajtsa. Ehhez még hozzátesszük, hogy maga a Tanács is figyelmesen és helyesen gondoskodjon és őrködjön a szabályok és előírások figyelmes végrehajtásáról.

55.

Buda, 1794. febr. 7.

Rendelkezés az állatorvosi intézet részére készült épület megkötött szerződése ügyében.

Cons. No. 2525.

A Kir. Egyetem Tanácsa jan. 14-én beküldte a szerződést, amely a Hülf-féle pesti birtoknak az állatorvosi intézet részére történő bérbeadást tartalmazza.

A Kir. Helytartótanács az iratot átküldi a Pesti Kerületi alapítványi Prefektúrára, hogy a szerződést az Állatorvosi Tanszék professzorának feltételei és óvásai szerint módosítsák, és megerősítését előkészítsék. A mindkét részről aláírt és lepecsételt eredeti példányt küldjék vissza.

A Kir. Egyetem Tanácsa tájékoztassa e leiratról az Állatorvosi Tanszék professzorát is.

56.

Pest. d. n. [1794]

A pesti Kenedits testvérek ajánlata az állatorvosi intézet elhelyezésével kapcsolatosan. Pesti házukat és a hozzátartozó telket a fenti célra hajlandók eladni, illetve bérbeadni.

Nekünk, alulírott vérszerinti testvéreknek tudomásunkra jutott, hogy az egyetemi ifjúság és maga az állam is rendkívüli mértékben kívánja, hogy az Állatorvosi Intézet részére olyan helyet jelöljenek ki, amely közelebb van a városhoz és az egyetemhez, mint ahol a mostani van, a Hülf-féle kertben.

Ezért elhatároztuk, hogy Fenségteknek és a Kegyes Királyi Helytartótanácsnak házukat és kertünket tűzvészttől védhetően megépítve, az istállókkal és egyéb szükséges épületekkel együtt felajánljuk az Állatorvosi Intézet részére. A pesti Szent Rókus kápolna közelében lévő ház bérleti díja évi 300 Ft. Ha pedig az említett Intézet házukat meg akarná vásárolni, 6000 Ft-ot kérünk érte. Mint említettük, a 450 Ft-ért bérelt Hülf-háznál ez az egyetemhez közelebb van.

Királyi Fenségteknek és a Kegyes Magyar Királyi Helytartótanácsnak kegyelmébe ajánlva magunkat: legalázatosabb szolgálai a legifjabb és legutolsó Keneditsek.

57.

Buda, 1794. márc. 14.

Az intézet részére korábban bérelt épület bérleti díjának további egy évre történő újbóli kiutalása.

Cons. No. 5166.

A febr. 7-én 2525 számon kiadott rendelkezés a Hülf-féle birtoknak az Állatorvosi Intézet részére történő bérleti szerződését egy évre ismét meghosszabbítja ez év Szent György napjától. A bérbeadási évről a Pesti Kerületi Prefekturától megállapított kezdetétől, azaz febr. 27-től számítva – ahogy a prefekturái alapítványi főpénztárnál is rendelkeztek – a Hülf-féle birtok egy évre járó bérét, azaz a 450 Ft meghatározott negyedéves részleteit az örök parancsnoka, Hülf Móric nyugta ellenében az említett pénztárból folyó év Szent György napjától felveheti.

A Kir. Egyetem Tanácsának ezúttal jelzik, hogy a megtörtént rendelkezésről az Állatorvosi Tanszék professzorát, Tolnay Sándort is tájékoztassák.

58.

Buda, 1794. máj. 2.

A Helytartótanács a tanulmányi fegyelem szigorúbb megkövetelésére figyelmezteti az Egyetemi Tanácsot.

Cons. No. 9561.

Ami azt a kérdést illeti, hogy ha valaki elegendő ok nélkül gyakran hiányzik az előadásokról, ugyanaz a büntetés jár-e, mint régen, ugyanis ha valaki komoly ok nélkül háromszor hiányzott, azt kicsapták az iskolából. Az Egyetemi Tanácsnak erre így válaszolnak: Nincs olyan iskolai törvény, amely ilyen büntetéssel fenyegethet. Különösen most, amikor az új iskolai szabályzatot fogják kihirdetni és elrendelni. E tekintetben a régi rendelkezés túlságosan szigorú és végrehajtása is nagy nehézséggel jár.

Más eszközöket kell alkalmazni mind a dékán, mind az Egyetemi Tanács, mind az egyes professzorok részéről. Szóval és példával, minden igyekezettel állandóan azon kell munkálkodni, hogy az egyetemi ifjúságot, amely már okosabb és a tudomány szeretetére is megérett, tanáraik bölcs irányítása alá tereljék. Jegyezzék meg a semmibevevőket, figyelmeztessék és fenyegetéssel is sürgessék, egyenként is nyíltan róják meg őket! A féléves vizsgákat szigorúan és keményen folytassák le, az osztályzást érdem szerint végezzék, és hozzák is nyilvánosságra! Készüljön jegyzék a vizsgázókról, és tájékoztassák erről a Kir. Helytartótanácsot is! Küldjék azután őket a Tanácshoz, pénzbüntetést helyezve kilátásba annak, aki nem törődött tanulmányaival! Tegyenek nyomban vizsgát, és kapják meg a megérdemelt érdemjegyet! Igazolják távollétüket! Ismételten buzdítsák és intsék őket, hogy a rossz társaságot, amely félrevezette őket, hagyják el! Forduljanak el a semmittevéstől és a nemtörődömségtől! Törekedjenek arra, hogy magukat a jelenben és a jövőben is hasznossá tegyék!

59.

Pest, 1794. okt. 10.

Tolnay Sándor javasolja az orvosi kar igazgatójának, hogy a továbbiakban az intézet részére az eddigi Hülf-féle birtok helyett a Kenedits fivérek házáat vegyék bérbe.

Nagyságos Tanácsos Úr, a jeles Orvosi Fakultás Igazgatója!

Jelen körülmények között a Hülf-féle szerződésnek az Állatorvosi Intézet részéről történő meghosszabbítását, avagy az említett intézet máshová helyezését a következő pontok sürgetik, melyeket az alábbiakban Nagyságodnak alázatosan előterjesztek.

1. A fent említett Intézet a beteg állatok részére bérbevett Hülf-féle legelőnek semmi hasznát nem veszi már két éve a fű lepusztulása miatt. Ezenkívül, ha ezt a legelőt megtartanánk, új kerítésre lenne szükség, amit a tulajdonos a saját pénzéből nem akar megcsináltatni.
2. A Hülf-féle kertnek azt a részét, ahol most az állatorvosi műtő van, ahol a kijelölt állatokat őrzik és a műtéseket elvégzik, a kert többi részéről egy új kis utcácskával választották el, ez pedig akadályozza az érintkezést az Intézet más épületeivel, és így nem kis nehézséget okoz.
3. Az Állatorvosi Intézet a Hülf-féle épületben, melyért 100 aranyat ad, arányos és megfelelő szállással nem rendelkezik sem személy szerint, sem pedig az iskolai helyiségeket illetően, és az istállók miatt is állandóan zaklatják.

Ezért úgy gondolom, hogy a Kenedits-házat, melyet most az intézet részére felajánlottak, és a városhoz, valamint az Egyetem épületéhez is közelebb van, a mérsékeltebb 300 Ft-ért bérbe vehetné az Intézet.

Ez a hely, amíg újabb tanulmányi rendelkezés nem történik, minden tekintetben megfelelő, és a Hülf-féle ház elé helyezhető. Egyébként alázatosan kérem, hogy Nagyságod a Főméltóságú Tanácskozáson szavazatával szíveskedjék támogatni, hogy a fennmaradt 150 Ft-ot az Intézet javaira és szükségleteire fordíthassuk a következő módon: 50 Ft-ot annak az összegnek a növelésére, amely a kísérletekre juthat. Mindössze 70 Ft-ot költhetünk az istállóhoz tartozó dolgok vásárlására, szénára, zabra, orvosságokra, tűzifára, egyebekre. Ekkora drágaságban ez az összeg nem elegendő.

A másik 50 Ft-ot az Intézet adjunktusának fizetésemelésére fordítjuk. Amíg ugyanis az orvosi adjunktusok 300-400 Ft fizetést kapnak, ő csak 150 Ft-ot, és ebből, különösen ilyen drágaságban nem tudja magát eltartani.

Az utolsó 50 Ft-ot a szolgák fizetésének javítására fordítanám, mert az operációk esetében kétszeres kiegészítésre van szükség, mely nélkül én sem tudom a munkámat elvégezni. Kedvező jóindulatába és kegyelmébe ajánlva magamat maradok Kegyelmednek engedelmes szolgája. Tolnay Sándor.

60.

Buda, 1794. dec. 9.

Vezza Gábor országos főorvos, az orvosi kar igazgatója támogatólag terjeszti a Helytartótanács elé Tolnay javaslatát.

Nagyméltóságú Magyar Kir. Helytartótanács!

Az Állatorvosi Intézet professzora előterjesztette nekem az Állatorvosi Kar Intézete javára kötendő bérleti és használatbavételi szerződésről szóló tervezetét. Remélem, hogy a Kir. Tanács jóindulatára kegyeskedik az ügyet áttekinteni, amely az Intézet jövődjére is hatással lesz, és támogatja azt a tudományos ügyekkel foglalkozó bizottság előtt is a legfelsőbb jóváhagyás érdekében. Azaz nem kevesebbet, minthogy Állatorvosi Intézetét minden tekintetben figyelembe részesíti a mondott professzorral együtt.

Ezeket betervezve maradok teljes tisztelettel legalázatosabb és legengedelmesebb szolgáljuk Vezza Gábor, az Orvosi Fakultás Igazgatója, Országos Főorvos.

61.

Buda, 1794. dec. 12.

A Helytartótanács engedélyezi, hogy az állatorvosi intézet részére bérbevegyék a Kenedits testvérek által felajánlott épületet.

Cons. No. 27262.

Az Orvosi Fakultás igazgatója és Tolnay Sándor állatorvos professzor többféle indokkal, elsősorban, hogy a Hülf-féle birtoknál sokkal jobban megfelel, a Kenedits birtok kibérlését javasolják, mert itt még a bérleti díj is alacsonyabb, 300 Ft. Így tehát a Királyi Egyetem Tanácsának nov. 29. 334. számú levele szerint egy évre bérbe veszik, és még a határidő lejárta előtt döntse el, hogy a bérlet meghosszabbítása vagy felmondása az előnyösebb.

A Kir. Helytartótanács a leendő ellenőrzéshez szükséges iratokat mellékelve utasítja a Kir. Egyetem Tanácsát, hogy az Orvosi Fakultás dékánjának és az Állatorvosi Tanszék professzorának javaslatáról a pesti kerület alapítványi javainak prefektusain kívül – akiket már ma utasítottak – személyesen győződjenek meg a felajánlott Kenedits birtok állapotáról, hogy a Hülf birtoknál valóban megfelelőbb-e.

A szerződést a szokásos feltételek mellett kössék meg egy évre a Kenedits fivérekkal, és ebből az egyik példányt a megerősítő aláírásokkal ellátva küldjék el a Helytartótanácsához. Ez időtől kezdve viseljének gondot a tatarozásra és tisztántartásra is.

Végül a Kir. Egyetem Tanácsának tudomására hozza azt a határozatot, hogy az előzőleg megkötött bérleti díj összegéből fennmaradó 150 Ft-ot az Intézet javára fordíthatják. A pénz felosztásának módjáról készítsenek beszámoló jelentést.

62.

Pest, 1795. jan. 17.

A Kenedits fivérek házának bérbevételére vonatkozó bérleti szerződés

Bérleti szerződés.

A kegyes Kir. Helytartótanács Pest kerületi alapítványi hivatala mint adományozó egy részről, más részről Modrovich János között a Kenedits urak házáról, amely Pest szabad Királyi Város területén, a Józsefvárosban fekszik.

A bérbeadás a következő pontokban foglaltak alapján történik:

1. A Kenedits urak házát a pesti Józsefvárosban a hozzá tartozó egész ház mögötti kerttel együtt egy teljes évre, a következő Szent György ünnepétől az Állatorvosi Intézet közönségének bérbeadják kettőszázhuszonöt részes forintért, azaz 225 Ft-ért. A Prefektúra hivatala még azt a feltételt szabja, hogy ha az Állatorvosi Intézet az év eltelte után is Pest Kir. városban marad, köteles a második évben ezt a házat bérbevenni, és a bérleti díjat ugyanilyen összegben megfizetni.
2. A jövőben történő javításokhoz, legyen az a házban, az istállóban vagy a kertben, amint azt a Prefektúra hivatala kimondja, sem a Prefektúra, sem az Állatorvosi Intézet nem fogadhat el hozzájárulást. De ha valamikor a házból kiköltözik, az előírt módon állítsa vissza az előző körülményeket és a bérbeadó Kenedits urak ezért ne nyújtsanak semmiféle megváltást vagy kártérítést.
3. Az Állatorvosi Intézet kiköti, hogy az istállókat és a házat megfelelőnek tartja, a használatra való átalakításkor egy fából készült fészert is épít az állatorvosi műtétékhez. Ezt a fészert a háztól külön választja, és a megnagyobbítás lehetőségét fenntartja.
4. A kéményseprőt kielégíti, ha az állatorvos professzor a hallgatók felől biztosítékot ad, és szigorúan őrködik, nehogy a környezetben figyelmetlenségből tűzvész támadjon a házban /amitől Isten óvjon/, és így a tulajdonosok kárt szenvedjenek.
5. A Prefektúra hivatala kötelezi magát, hogy ezt a házat egy teljes évre bérbe veszi, és ha az Intézet Pesten marad, a jövő évre is megtartja. Kinyilvánítja, hogy a következő években negyedévenként, azaz három havonta a szerződő uraknak értesítést küld, és viszont a szerződő uraktól a Prefektúra is bejelentést kér, hogy jelezzék az esedékes határidőt.

6. A szerződő bérbeadó urak az érintett háznak és kertnek 225 Ft béréből a megszabott időben a negyedéves részletet a Királyi Egyetem kézipénztárából teljes összegben minden nehézség nélkül felvehetik. Ugyanakkor a következő Szent György napjára a házat a lakóktól kiürítve, az Állatorvosi Intézetnek átadják. Kötelezik magukat, hogy a ház eladása esetén is ezt a bérleti szerződést egy évig megtartják.
7. Hasonlóképpen én, Modrovich János, a Kenedits fivérek megbízottja az előző feltételek mellett kötelezem magam, hogy a szerződésben érintett házat minden hozzátartozó helyiséggel együtt kiürítve Szt. György napjára átadom az Állatorvosi Intézetnek az egy évre járó 225 Ft bér negyede ellenében, és fent említett feltételeket megtartom.
8. Ennek nagyobb hitele és megerősítése érdekében ezt a kötést a Kir. Prefektúra mint adományozó és Pest kerület alapítványi urai és saját részemről, mint a Kenedits urak megbízottja a jelen szerződést mindkét részről kézjegyükkel ellátjuk és jóváhagyásra a Kegyes Magyar Kir. Helytartótanács elé terjesztjük. A példányokat mindannyian aláírjuk és lepecsételjük e szerződés megerősítésére.

Chovachin Ferenc
átadó adományozó

Modrovich János
a Kenedits fivérek megbízottja

Tolnay Sándor
állatorvos prof.

63.

Buda, 1795. febr. 20.

A Helytartótanács jóváhagyja az állatorvosi intézet új elhelyezésére vonatkozó bérleti szerződést.

Cons. No. 3116.

Amint az a Kir. Egyetem Tanácsának febr. 3-án 28. sz. beküldött jelentéséből következik, a Kenedits testvérek pesti házára, közeli fekvése, megfelelő méretei, alkalmassága és a Hülf-féle birtoknál alacsonyabb bére miatt, egyetértésben a Pest kerületi politikai-alapítványi javak felügyelőjével, az Orvosi Fakultás dékánjával és az Állatorvosi Tanszék professzorával együtt ünnepélyesen

megkötötték a szerződést. A bérleti díj a takarékoságot is figyelembe véve igen megfelelő. 225 Ft-ban állították meg, míg az előző Hülf-féle birtok bére 450 Ft volt.

A szerződést jóváhagyják, és egyben engedélyezik, hogy a ház tatarozására és az említett Állatorvosi Intézet átköltöztetésére a kiadásokat a Kir. Egyetem kézi pénztárából és a jóváhagyás szerint a tanulmányi alapból fedezzék és előlegezzék.

Amint az előbb említettek, Pesti Prefektúrát a mai napon utasították, hogy a szükséges kiadásokra az Egyetem kézipénztárából vegyen fel pénzt a megszabott keretig, mert a Kenedits házon szükséges javításokra részben az Állatorvosi Intézet visel gondot.

A Kir. Helytartótanács az Egyetemi Tanácsnak és az Állatorvosi Tanszék professzorának is tudomására hozza, hogy mivel az új kedvező bérleti díj amúgy is az Intézet javára válik, nem engedheti meg, hogy az Állatorvosi Intézet szükséges kiadásait mind a főpénztár támogatásából fedezzék. Különösen akkor, amikor a felsőbb Királyi határozat szerint új tanulmányi tervezetet fognak kibocsátani.

64.

Buda, 1975. ápr. 3.

A Helytartótanács felterjesztésében javasolja az uralkodónak az állatorvosi intézet új elhelyezésére és a megtakarított pénzeszegek felhasználására vonatkozó tervezetek elfogadását.

MOL. A – 39. 1795: 4772

A gyakorlati állatorvosi intézet, amely eddig a Hülf-féle majort bérelte, most átköltözött a Kenedits-féle házba. Itt kevesebb bért fizet. Évi 150 Ft a különbözet. Tolnay professzor ezzel kapcsolatban azt javasolja, hogy ezt a megtakarított 150 Ft-ot a következőképp osszák meg. 50 Ft-ot fordítsanak kísérletekre, valamint a dologi kiadásokra, mint amilyen a tűzifa, takarmány, gyógyszerek stb. 50 Ft-ot fordítsanak a jelenleg csak évi 150 Ft-tal dotált asszisztens fizetésére. A maradék 50 Ft terhére emeljék meg a szolga fizetését, aki jelenleg csak havi 8 Ft fizetést kap. A Helytartótanács kezdetben úgy vélte, hogy várják meg a tanulmányi ügy általános rendelkezését. Azonban mind maga Tolnay professzor, mind a fakultás és az egyetem tanácsa oly gyakran sürgette az ügy kedvező elintézését, hogy a Helytartótanács, tekintettel az állandó drágulásra, meg arra, hogy a tanulmányi alapot ez nem terheli, javasolja az engedély megadását.

Az uralkodó a javaslatot elfogadta. V. ö.: MOL. A – 39. 1975: 5551. sz. irat. 1795. május 4.

65.

Buda, 1795. máj. 8.

A Helytartótanács elrendeli, hogy a Kenedits-féle házba való költözéssel kapcsolatos átalakítási költségeket az Egyetem maga fedezze.

Cons. No. 9228.

A pesti alapítványi javak prefektusának április 16-i jelentése felsorolja a Kir. Helytartótanácsnak, hogy mik voltak azok a javítások, melyeket a józsefvárosi Hülf birtokon kellett elvégezni, majd a szerződés megkötése után milyen költségek merültek fel az Állatorvosi Intézetnek a Kenedits házba való költözésekor.

Az a fából épített fészert, melyet a mondott Intézet saját költségén emelt, az érintett birtok gazdájának, Hülf szenátornak a tulajdonába ment át.

Az újonnan bérbeadott Kenedits házban egy másik fából készült fészert kell felállítani az Állatorvosi Intézet terve szerint, melynek költségét, 39 Ft 16 kr-t az Egyetem pénztárából kell kifizetni. Ezért a Helytartótanács az Egyetemi Tanácsnak tudomására hozza, hogy pénztárának saját jóváhagyásával olyan utasítást adjon, hogy a megállapított 39 Ft 16 kr-t az előbb leírt költségekre fizesse ki.

66.

Buda, 1795. jún. 12.

A Helytartótanács részletes intézkedése az olcsóbb bérleti díj következményeként fennmaradó összeg elosztásáról.

Cons. No. 11881.

A pesti Hülf birtok bére 450 Ft volt az Állatorvosi Intézet részére.

Miután átköltözött a Kenedits házba, közelsége, alkalmasabb körülményei és végül az alacsonyabb 225 Ft-os bére miatt, az Állatorvosi Intézet professzora, Tolnay Sándor ismételtén beadvánnyal fordult Őfelségéhez.

Őfelsége kegyelmesen méltóztatott megengedni, hogy az előző bérlet összegéből fennmaradó, haszonként jelentkező 150 Ft-ot, tekintettel a jelen körülményekre, elsősorban a keresztényi elvekre, mind pedig a Kir. Tud. Egyetemre vonatkozó új tanulmányi rendszerre, az Állatorvosi Intézet segéd seborvosának adják. Így éves fizetése 150 Ft lesz, amit saját megélhetésére fordíthat. Eddig 50 Ft volt ennek az amúgyis beteg asszisztensnek a fizetése, és az elmúlt nyolc hónap alatt havonta két forinton tengődött.

Végül Tolnay Sándor professzornak az állatorvoslás oktatásához alapvetően szükségesnek ítélt kísérletekhez és más kiadásokhoz 50 Ft-ot juttat /Őfelsége/.

Így viszont a következő évben csak 104 Ft támogatást kap az említett Intézet.

Továbbá a Kir. Egyetem Tanácsát utasítjuk, hogy az Állatorvosi Intézet sűrűn említett professzorát tájékoztassa arról, hogy a 151 Ft kiegészítését az Állatorvosi Intézet attól az időtől kezdve kapja meg, melytől az alacsonyabb bérleti összeget fizetni kezdi. Ezt a Kir. Egyetem kézi pénztárához utalják át.

67.

Buda, 1796. máj. 10.

Az uralkodó egyelőre elutasítja Tolnay Sándor professzor fizetésemelési kérését, s egyben a Helytartótanács értesíti a professzort „Barmokat orvosló könyv” c. munkájának megjelenéséről.

Cons. No. 9878.

Az Állatorvosi Tanszék professzorának, Tolnay Sándornak fizetésemelésért való folyamodványára Őfelsége kegyelmesen a következő választ adja:

Itt és most, amíg további érdemeket nem szerez magának, vagy az új tudományos rendszer kidolgozása során az Állatorvosi Tanszék professzorának fizetése megnövelhetővé nem válik, semmit sem lehet tenni az ügyben.

A Kir. Helytartótanács a kegyes kir. határozatot azért adja az Egyetemi Tanács tudomására, hogy arról az említett professzort tájékoztassa. Értesítsék egyben, hogy a Barmokat orvosló könyv már kikerült a

nyomdából, és több eladható példány áll a szerző rendelkezésére is. A május 9-én kiadott körlevél után már meg is kezdődhet a könyv terjesztése.

68.

Varasd, 1796. máj. 30.

Varasd megye kéri a Helytartótanácsot, hogy rendelje el Tolnay könyvének latin nyelven való megjelentetését.

A május 9-én kiadott kegyes körlevél alapján tudomásunkra jutott, hogy Tolnay Sándor professzornak, aki a Pesti Magy. Kir. Egyetem Állatorvosi Tanszékén működik, könyve, a Barmokat orvosló könyv magyar nyelven is megjelent, és mindenütt eredményesen lehet használni.

Királyi Fenségekhez és a Kegyelmes Kir. Helytartótanácsához folyamodunk, kegyeskedjenek elrendelni, hogy ugyanez a szerző, aki a művecske szakkifejezéseit legjobban ismeri, készítse el a könyv latin fordítását is.

Köszönettel és Kegyes Királyi Fenségeknek és a Magasságos Helytartótanácsnak tiszteletünket ajánlva maradunk Királyi Fenségeknek és Magy. Kir. Helytartótanácsnak legalázatosabb szolgálói Varasd megye tisztségviselői.

69.

Buda, 1796. jún. 28.

A Helytartótanács megküldi az Egyetemi Tanácsnak Varasd megye beadványát a további intézkedés megtétele céljából.

Cons. No. 13720.

Megküldjük az Egyetem Tanácsának Varasd megye kérvényét, melyben azért folyamodnak, hogy az Állatorvosi Tanszék professzorának, Tolnay Sándornak könyvét, melynek címe a magyar kiadás szerint Barmokat orvosló könyv, ugyanez a szerző, aki a szakkifejezéseket a legjobban ismeri, fordítsa le latin nyelvre is.

Ez, mivel mindenütt a kívánt eredménnyel használható, az Állatorvosi Intézet érdekét szolgálná.

A Kir. Helytartótanács a varasdi megyegyűlés jelentését és kérvényét azzal a céllal küldi az Egyetem Tanácsának, hogy a közös haszon érdekében saját utasításával is megerősítve adja ezt Tolnay professzor tudomására.

70.

Buda, 1796. nov. 15.

Közlük az uralkodó rendeletét, amely szerint az Állatorvosi tanszéken magyarul és latinul egyaránt beszélő adjunktust kell alkalmazni.

Cons. No. 24450.

Az Egyetemi Tanács meghallgatta a professzorok véleményét az adjunktussal kapcsolatban és szeptember 20-án 262. sz. jelentését betervezte.

Őfelsége kegyesen úgy rendelkezett, hogy az Állatorvosi Tanszék professzora olyan adjunktust válasszon erre a helyre, aki mind a latin, mind a magyar nyelvet ismeri.

A kegyes rendeletet azzal az utasítással adja a Kir. Helytartótanács az Egyetemi Tanács tudtára, hogy ezt a maga idejében pontosan teljesítsék.

71.

Buda, 1796. dec. 13.

A Helytartótanács kéri azoknak a műszereknek és eszközöknek a felsorolását, amelyek a tanszéki tudományos kísérletek elvégzéséhez szükségesek és ígéretet tesz a költségek fedezésére.

Cons. No. 26148.

Az Állatorvosi Tanszék professzorát, Tolnayt tájékoztatjuk, hogy részletesen sorolja fel az eszközöket, melyek szakterületéhez és a kísérletek elvégzéséhez szükségesek, és ezekhez meg fogja kapni a legmagasabb engedélyt. Ha az erre fordítható évenkénti összeg, amit az Egyetem kézi pénztárának átutálnak, nem elegendő, a rendkívüli kiadásokra fordítható pénzből fedezzék a költségeket.

72.

Buda, 1797. máj. 3.

Az Egyetemi Tanács előterjesztése alapján a Helytartótanács 89 Ft rendkívüli segílyt nyújt az Állatorvosi Tanszék kísérleteihez és a szükséges eszközök beszerzéséhez.

Cons. No. 9043.

A 89 Ft felhasználásáról, melyre az Egyetemi Tanács március 28-án 157. számon beküldött jelentésében javaslatot tett. Azt kérte, hogy ezt az összeget az Állatorvosi Tanszék professzorának, Tolnay Sándornak utalják át a beteg állatok gyógyításához szükséges kísérletek lefolytatására és más eszközök beszerzésére.

Egyébként panaszkodtak a régi és már nem használható eszközök eladása miatt. Kiváltképpen, hogy új kiadásokkal nem terhelhetik meg a tudományokra fordítható pénzalapot, még a legszükségesebb anyagok beszerzésével sem. Ilyen a csodasó /sal mirabilis/, amit itthon készítenek, és alkalmazható lenne a hallgatók oktatása során az Állatorvosi Intézet kísérleteinél, valamint a műtéteknél használt eszközök előkészítésénél és a preparátumok készítésénél.

A Magy. Kir. Helytartótanács mindezt áttekintve utasítja az Egyetemi Tanácsot, mindent tegyen meg azért, hogy az említett Tolnay professzort a tárgyalt 89 Ft-ot a szakmailag fontos beszerzésekre fordíthassa. A mai napon elrendelték, hogy a Prefektúra kebelbeli alapítványi pénztára azon a szokásos átalányon kívül, amelyet negyedévente az Állatorvosi Intézet részére az Egyetem kézipénztárából szoktak kiutalni, nyomban bocsássa rendelkezésre a 89 Ft-ot is.

Tolnay professzort pedig értesítik, hogy a fent említett pénztár rendelkezése szerint a kapott rendkívüli 89 Ft-ról meghatározott időben el kell számolnia. Legyen gondja arra, hogy időről-időre beküldje a pénztárnak a számlákat és más aláírt bizonylatokat, nehogy mulasztásával a pénztári ügyintézés előírt rendjét megzavarja.

73.

Buda, 1797. júl. 18.

A Helytartótanács válasza Winterl József Jakab kémia és botanika professzor által felvetett reformtervekre, illetve az egyetemi karoknak arra a javaslatára, hogy tudományos folyóiratot szeretnének szervezni. A Tanács általánosságban ugyan nem ellenzi az említett terveket, de anyagilag támogatni egyelőre nem tudja.

Cons. No. 16745.

Az Egyetemi Tanács jelentéséről, melyet 1794. jan. 14-én küldtek be. Ebben a kémia és botanika professzorának, Winterl József Jakabnak néhány óhaját sorolják fel a kémiai tudományok színvonalának emelése érdekében.

A jún. 24-i beadványban arról a törekvésről van szó, hogy az illetékes fakultások szerint meg kell alapítani az iskolázottak társaságát a Kir. Egyetemen, és valamilyen irodalmi folyóiratot is szeretnének szervezni.

A most újra felvetett terven foglaltakkal nagyrészt egyetértenek, de a jelen körülmények között anyagilag támogatni nem tudják, különösen az új általános tanulmányi szabályzat kihirdetéséig. Egyébként a Kir. Helytartótanács támogatni kívánja a Kir. Egyetem professzorait ebben a hasznos és tiszteletreméltó tervben, amint ezt az 1794. május 14-i 2059. számú leiratában már bővebben kifejtette. Munkájukhoz segítséget adnak a nyomdai alap késedelem nélküli felajánlásával. Minden szellemi tevékenységet támogatnak, ami bárhol a királyságban homályban rejtőzik, hogy kellő hírnévhez jutva emelhesse a tudomány fényét.

74.

Buda. 1797. okt. 2.

A helytartótanács intézkedése Pohl állatorvosi asszisztens elhelyezésével kapcsolatban.

Cons. No. 20328.

Az Egyetem Tanácsának szeptember 11-i jelentéséről, melyben Tolnay professzor az Állatorvosi Tanszékről asszisztense, Pohl mellett tesz bizonyosságot, és kéri, hogy őt Pest város újonnan felállított kórházában alkalmazzák.

A Kir. Helytartótanács erre a következő választ adja:

A beérkezett sok tanúsítvány szerint az említett Pohl asszisztens kötelességeit állhatatosan és eredményesen teljesíti.

Mindazonáltal olyan helyen, ahol a latin és a magyar nyelv ismerete szükséges, nem lehet őt alkalmazni e nyelvek nemtudása miatt.

Mégis, hogy Tolnay professzor megakadályozza valamilyen módon az általa kiválasztott asszisztens elkedvetlenedését, újabb ajánlatokkal bízta, és a rendes fizetésénél magasabb jövedelmű állásra javasolta.

Az Egyetemi Tanácsnak egyébként meghagyják, hogy üljenek össze az Orvosi Fakultással és Pest város előljáróságával, ajánljanak fel máshol valamilyen alkalmas állást Pohl asszisztensnek. Mégis, amíg új állásra nem nevezik ki, nem szabad őt az előzőben zaklatni.

75.

Pest, 1798. aug. 30.

Kivonat az Orvosi Kar tanácsülésének jegyzőkönyvéből, amelyben a Kar jóváhagyja Tolnay Sándor professzor legújabb állatorvosi kézikönyvének kéziratát, és Tolnay egyéb kéréseinek teljesítését javasolja.

Stipsits Ferdinánd Károly elnökletével a Kir. Egyetem Tanácsa augusztus 13-i ülésén az Orvosi Fakultással együtt tárgyalt az Állatorvosi Tanszék professzorának, Tolnay Sándornak kéziratáról és

kérvényéről. Ebben – hogy a mű megmaradjon – a kéziratnak az Egyetemi Nyomda által való kinyomtatását, valamint fizetése felemelésének támogatását kéri.

/Határozatra beterjesztve aug. 18. 190. számon./

Az Orvosi Fakultás az előzőleg cenzúrára beterjesztett kéziratot nagy dicséret mellett azonnal jóváhagyta.

Ez a mű nemcsak egyszerű változata a szerző régebben kiadott „Barmokat orvosló könyv”-ének, hanem új alkotás, amelyet amannál pontosabban, nagy szorgalommal dolgozott ki. Tárgyalásában gondot fordított olyan témákra is, mint a lovakat sújtó betegségek, gyógyszerek mintakönyve, szabályok jegyzéke és leírja az állatorvoslás eszközeit is. Ezért ez a könyv hasznos lesz nemcsak azoknak, akik hivatásból foglalkoznak az állatorvoslással, hanem mindazoknak, akik a gazdálkodásra figyelmet fordítanak.

Továbbá úgy ítéli az Orvosi Fakultás, hogy a professzor úr egyéb kéréseit is kedvező javaslattal kell ajánlani, mert sok éven keresztül folyamatosan kiváló színvonalon művelte tudományát, elsősorban a takarmányozás módozatai és a marhák gondozásának gyakorlatában. Ezzel hazájának is érdemeket szerzett. Bőségesen bizonyította állatorvoslási képzettségét hazájában kiadott műveivel is.

76.

Buda, 1798. okt. 16.

A Helytartótanács elismerését tolmácsolja Tolnaynak a „Compendium Artis Veterinariae” c. munkájának megjelenése alkalmából, nyomdai problémákról tudósít, s egyben közli, hogy Tolnay fizetésének emelésére felségelőterjesztést fognak készíteni.

Cons. No. 24802.

Az Egyetemi Tanács szeptember 19-én beküldött jelentésére, melyhez mellékeltek a Compendium Artis Veterinariae /Az állatorvoslás összefoglalója/ c. könyvet, melyet az Állatorvosi Tanszék professzora, Tolnay fordított magyarról latinra, és kinyomtatását a Kir. Egyetem nyomdája végezte. Egyben kérjük, hogy legfelsőbb helyen intézkedjenek az említett professzor fizetésemeléséről.

A Magy. Kir. Helytartótanács az Egyetemi Tanácsot megbízza, hogy dicsérje meg az említett professzort szorgalmáért, amely a maga idejében nagyszerűen hozzájárulhat eredményeinek elismeréséhez.

Ami a kérdéses könyvnek a Kir. Egyetem nyomdájában való szedését illeti: A nyomdai költségek igen magasak, részben az előírt, részben az önként választott munkák miatt, amit még megnehezítettek az innen-onnan származó észrevételek. Ugyanis az említett könyv, melynek címe Barmokat orvosló könyv, nem ennek a nyomdának a betűivel készült.

Vajon, ha ugyanez az egyetemi nyomda készíti el az első könyvet is jólismert gyorsaságával, akkor ilyen sokáig tartott volna a latin nyelvű változat előkészítése?

Egyébként a visszatérítés, melyet az említett professzor a nyomdától oly nagymértékben megkíván, nem teljesíthető. Ugyanis a szerzőnek saját kockázatára kell vállalnia, hogy a szóban forgó könyvet saját hasznára vagy veszteségére melyik nyomdánál készítteti el.

Végül a kellemesebb: Eldöntötték, hogy a professzor fizetését emelni fogják az új tudományi alapra vonatkozó rendelkezés szerint, új javaslatot kell nyomban beadni a legfelsőbb helyre. Az 1796. május 10-i rendelkezés az Egyetemi Tanáccsal közölte, hogy amíg a professzor újabb érdemeket nem szerez, fizetésemelés számára nem lehetséges. Jelenleg a Kir. Helytartótanács kedvező ajánlással a Királyi Trón elé fogja a kérvényt terjeszteni. Az eredmény még biztosabb lesz, ha az említett professzor a most kiadott latin nyelvű könyv egy példányát is felmutatja a Kir. Helytartótanácsnak, és ők azt Őszentfelsége kegyes figyelmébe ajánlják.

77.

Buda, 1798. okt. 30.

A Helytartótanács felhívja az egyetem vezetőit, hogy a hallgatók körében elharapódzott fegyelmezetlenségeket, kicsapongásokat minden eszközzel akadályozzák meg. Részletes utasítást adnak arra nézve, hogy milyen szempontokra ügyeljen az Egyetemi Tanács.

Cons. No. 26112.

Újabban a hallgatók sok helyen történő súlyos kicsapongásainak híre Őszentfelségéhez is eljutott. Hogy a jövőben a nemes tudományok művelőinek méltatlan éjszakai csavargásait biztosabban megakadályozhassa, Őszentfelsége kegyesen rendeletet hozott.

A kocsmákat és az egyéb hasonló házakat, amik bármiképpen gyanúsak, és az ifjúság erkölcsének megromlására vezetnek, a következő tanév kezdetétől szigorúan zárják el a fiatalok elől. A lerögzített iskolai törvényeket hirdessék ki mindazok előtt, akiket illet. A fakultások dékánjainak, a professzoroknak, mind pedig azoknak, akiknél a diákok laknak, kötelességük szorgalmasan ügyelni az ifjakra és őket a rendelkezések betartására inteni. A fakultások dékánjainak, az összes professzoroknak célkitűzése legyen, hogy nemcsak az erkölcsök ápolására és megbecsülésére törekedjenek, hanem kétszeres buzgósággal igyekezzenek az ifjak tudományban való fejlődését is előmozdítani, végül a gondjaikra bízott fiatalságot vegyék rá az isteni törvényekben előírt kötelességek buzgó teljesítésére, a buzdítások és a vallásos tudományok iránti szorgalmas érdeklődésére. Az ifjúság előtt példaként álljanak, és maguk is tanúsítsanak az előírásoknak való engedelmisséget. Az iskolai oktatás során az ifjúságot elválaszthatatlanul kapcsolják hozzá az isteni törvényekhez.

Olyan dolgokra törekedjenek, melyek az ifjúság épülésére szolgálnak, mindenki a maga lehetősége szerint, hogy az ifjúságot a kötelező fegyelemben megőrizték. Olyan gondolkodású és erkölcsű fiatalságot bocsássanak ki az iskolából, akik neveltetésük által nemcsak a szülők iránti engedelmisségre, de a haza iránti köteles szeretetre is képesek.

De ha a jó reménység ellenére előfordul, hogy a diákok valamilyen kicsapongással magukra irányítják a közfigyelmet, Őszentfelsége kegyesen elrendeli, hogy arról a Kir. Helytartótanácsnak, onnan pedig neki magának is küldjenek jelentést.

Ezt a kegyes határozatot, pontosabban utasítást adja a Kir. Helytartótanács az Egyetemi Tanácsnak, hogy saját kebelén belül hirdesse ki mind a tanuló ifjúságnak, mind előljáróinak, hogy késedelem nélkül fordítsák figyelmüket a kötelező engedelmesség betartására.

78.

Buda, 1799. jún. 19.

Az Egyetemi Könyvtár könyvbeszerzésének újabb részletes szabályozása.

Cons. No. 10567.

Április 16-án küldték be az utolsó lipcsei vásáron kiadott könyvjegyzék alapján azt a listát, amely a Kir. Egyetem Könyvtára részére beszerzendő műveket sorolja fel. Ezt azzal az utasítással küldjük vissza, hogy a Könyvtár előljárója megrendelheti a könyveket, annak a négynek a kivételével, melyek a tiltó listán szerepelnek.

Ehhez tartozik még az az utasítás, hogy a Könyvtár vezetője vegye figyelembe a könyvek beszerzésére vonatkozó előírást.

Amikor a Kir. Helytartótanács a könyvbeszerzés módját előírta, azt kívánta, hogy ne okozzon kárt, ha a dolgok pontos ismerete nélkül, csak a katalógusból választanak. Helyesebb, ha a tanárok és más tanult emberek véleménye alapján hoznak döntést a könyvekről, hogy melyekre van szüksége a tanszéknek, és melyek a hasznosak.

Ezért az Egyetemi Tanács már most javasolja a döntés meghozóinak, hogy mielőtt kiválasztanak és kérnék a könyveket, körültekintően és éles elmével járjanak utána, hogy a kért könyv a kitűzött célnak megfelel-e és a kérelmező igényeit kielégíti-e.

Végezetül a könyvtár vezetőjének és az Egyetemi Tanácsnak nemcsak az a kötelessége ebben az ügyben, hogy kikérje a professzorok véleményét a rendelt könyvekről, hanem hogy a katalógus és mások észrevételei alapján más, esetleg még szükségesebb és hasznosabb régi és új könyveket is összeválogasson.

79.

Buda, 1799. júl. 30.

A Helytartótanács felszólítja az Egyetemet, hogy Tolnay professzor új könyvéből küldjenek példányokat a jelentkező megrendelőknek.

Cons. No. 17720.

Békés vármegyének és Nagybánya városnak kéréséről, hogy ezen Kir. Tud. Egyetem Állatorvosi Tanszékének professzora, Tolnay Sándor által kiadott Patológiát, amely az állatokat kízó fertőző bőrbetegségek felismeréséről és gyógyításáról szól, küldjék meg részükre.

Ezennel közöljük az Egyetemi Tanáccsal, hogy szólítsa fel Tolnay professzort, hogy a kért műből egy példány Békés vármegyének, három példányt pedig Nagybánya városának küldjön el, mihelyt lehetőség adódik.

Őket még a mai napon utasítják a vételár kifizetésére.

80.

Pest, 1799. aug. 10.

Tolnay professzor szakvéleménye egy hamisított állatorvosi oklevél ügyében. Az eset kapcsán kéri a hivatalos intézeti pecsét elkészíttetését.

No. 280.

Kegyes Egyetemi Tanács!

Itt mellékelem Jäger Ignác seborvosnak az állatorvosi tudományokból szerzett oklevelét, amit a görög kerületben való alkalmazásával kapcsolatban vizsgáltunk felül. Ez nyomban gyanús volt mind az aláírás miatt: Komer Doctor és Professor /mert ilyen nevű orvos, még kevésbé állatorvos professzor nincs az Egyetemen/, mind pedig saját benyomásom szerint, hogy az okmányt nyilvánvalóan hamis pecséttel és névvel állították ki.

Ez lehetőséget ad arra, hogy újra megkérjem a Kegyes Egyetemi Tanácsot, hogy saját nyilvános pecsétet adjon, amellyel az Állatorvosi Intézet mindazoknak, akik ezzel a tudománnyal foglalkoznak, hiteles és bármely törvényhatóság részére autentikus írásbeli bizonyítványt tud kiadni.

Ebből az ügyből is nyilvánvaló, mennyire szükséges, hogy állandóan kéznél legyen az Intézetben a saját pecsét, mert különben a továbbiakban is nem közhiteles pecséttel kell ellátni a kiadandó hivatalos iratokat. Ha ezt megteszik, már nem lehet hamis bizonyítványokkal járkálni és így félrevezetni a köznépet.

Tolnay Sándor állatorvos professzor

81.

Buda, 1799. szept. 3.

A Helytartótanács határozata szerint nincs szükség az állatorvosi intézet külön pecsétjének elkészítésére.

Cons. No. 20420.

Az Egyetemi Tanács aug. 10-i 280. számú jelentéséről, melyben az Állatorvosi Intézet kéri, hogy saját hiteles pecsétet kaphasson.

Az Állatorvosi Intézet az Orvosi Fakultáshoz tartozik, ezért valahányszor fontosabb hiteles iratot kell kiállítani, ezeket a Fakultás dékánjánál levő pecséttel kell ellátni. Így nincs szükség ettől eltérő külön pecsétre.

82.

Buda. 1799. szept. 25.

Értesítés Tolnay professzor fizetésének felemeléséről és a kovácmesterek részére tartandó új tanfolyamok bevezetéséről.

Cons. No. 21885.

A Kir. Helytartótanács előterjesztésére Őszentfelsége méltóztatott a pesti Kir. Egyetem Állatorvosi Tanszékén dolgozó Tolnay Sándor professzor évi fizetését 200 Ft-tal felemelni. Ezt augusztus 20. után az Egyetem pénztáránál személyesen neki fizetik ki. A kegyesen engedélyezett fizetésemelést a prefektúrai hivatal alapítványi főpénztárából már átutalták.

Egyben a királyság összes törvényhatóságának Őszentfelsége kegyes parancsa szerint a mai napon tudomására hozták, hogy az állatorvosi tudományok igen hasznos megismerése érdekében a kovácmestereket minden két évben a tél kezdetekor küldjék el az említett Tolnay professzorhoz.

Az előadások részükre január 15-től kezdődnek, amikor otthon kevesebb elfoglaltságuk van. A professzor ingyen beavatja őket a mesterség titkaiba, és tájékoztatni fogja őket feladataikról jólismert buzgalmával. A tanfolyam után, a hozzáküldött mesterembernek – aszerint, hogy milyen eredménnyel végeztek – írásbeli bizonyítványt ad, amellyel lakóhelyükön törvényesíthetik magukat.

Az Egyetemi Tanács mindkét rendelkezésről tájékoztassa a gyakran említett Tolnay Sándor professzort.

83.

Buda, 1799. okt. 8.

A Helytartótanács utasítást ad, hogy Tolnay könyvét küldjék meg a szepesi városok részére.

Cons. No. 23349.

Tolnay Sándornak, aki a Kir. Tud. Egyetemen az Állatorvosi Tanszék professzora, azt az utasítást adják, hogy a 16 szepességi város kérelme alapján Állatorvosi Patológia c. latinul kiadott könyvének 16 példányát kedvező alkalom esetén küldje el a városok vezetőségének a megbeszélte áron.

84.

Pest, [1799.] d. n.

Tolnay javaslata az intézeti kovácműhely felállítására és patkolókovács alkalmazására.

Kegyes Egyetemi Tanács!

A Kegyes Egyetemi Tanács előző tanácsülésére beadott kérelmemben a Kegyes és Kiváló Királyi Helytartótanácsától 1799. szeptember 25-én 21885 számon a következőkre kértem engedélyt az Állatorvosi Tanszék részére:

1. Egy patkolókovács és vasműves szakember alkalmazására.
2. Egy kovácsműhely felállításának költségeire.
3. Egy második szolgát vagy beteg katonát, aki a gyanús vagy ragályosan beteg lovak gondozását végezné az állatkórházban.

A következőkben kérésemet részletesen kifejtve újból döntés elé terjesztem.

1. Az Állatorvosi Intézet részére kívánatos egy olyan patkolókovács, aki az egész év folyamán jelen van és szolgálatot teljesít, nemcsak a hét meghatározott napjain, vagy öt-hat hónapra alkalmazva. Ez az Intézet hasznára válna, mert a kiadott rendelet szerint a kovácslegények az állatorvosi ismeretek elsajátításához könnyen kaphatnak gyakorlati segítséget a lovak patkolását illetően a kovácsmestertől, aki mindennapos munkája során az állatkórházban naponta találkozik olyan esetekkel, mint a pata betegségei: érzékenység, fájdalom és a lábak húzása. Neki kell a kétkezi munkát elvégezni, és ha nincs állandóan az Intézetnél, nincs aki a lovak patkolását elvégezze. Alulírott nem talál más módot az állatkórházban, hogy a kovácslegényeket a patkolás helyes módjára oktassa.
2. A számítások szerint egy kovácsműhely felállítása a hozzátartozó vasszerszámokkal együtt 176 Ft 54 kr-t tesz ki. Javaslatom szerint ezt a kiadást a Fakultás vásárlásaihoz lehetne sorolni. A patkolókovácsnak mindaddig, amíg rendszeresen fizetést nem kap, jutalom címén évente 200 Ft-ot kellene biztosítani azért, hogy a kovácslegényeket patkolásra tanítja, és munkát végez az állatkórházban is. Javaslom, hogy vegyen részt a diákok fegyelmezésében is.
3. Mindez az Állatorvosi Intézet tekintélyének megnövekedését eredményezné. A rendszeres fizetéssel járó patkolókovácsi vasművesi állás – magam is úgy gondolom – a jelentéktelenségből az Intézetet hírnévre emelné és a bécsi Császári Állatorvosi Intézet szintjével egyenrangúvá tenné.
4. Ha a javasolt Hangel nevű mester ezt a kovácsi állást a vele kapcsolatos patkolás tanítással együtt nem fogadná el, meg fogom kérni a Császári és Kir. Intézet professzorát és igazgatóját, hogy az állatkórház részére küldjön valakit, aki ebben a mesterségben jártas, és a hazai nyelveket is beszéli.

Végül a kötelező tisztelettel maradok a kegyes Egyetemi Tanács alázatos és engedelmes szolgálója
Tolnay Sándor állatorvos professzor.

85.

Buda, 1800. dec. 8.

A Helytartótanács kéri a patkolókovács tanfolyam időpontjának és költségeinek meghatározását.

Cons. No. 28542.

Ha Őszentfelsége kegyesen engedélyezni méltóztatik, hogy a kovácslegényeket a Helytartótanácsból kiadott körlevél alapján a törvényhatóságok a Kir. Egyetemre elküldjék, bizonyos hozzájárulást kell nyújtaniuk a tanfolyam résztvevőinek házipénztárukból.

Ezért a Kir. Helytartótanács utasítja az Egyetemi Tanácsot, hogy az Állatorvosi Tanszék professzora, Tolnay adjon írásos nyilatkozatot, és mielőbb küldje be, hogy a kovácsok részére szervezett patkolási és állatorvosi tanfolyam milyen időpontban kezdődik, és hogy tanulásukat mekkora összeggel kéne támogatni a helyi törvényhatóságoknak.

86.

Buda, 1801. jan. 27.

A Helytartótanács közli, hogy az intézet megkapja a jóváhagyást a kovácsműhely felállításához és kiutalja az azzal kapcsolatos beruházásokat fedező összeget.

Cons. No. 997.

Tolnay Sándor állatorvos professzor javaslatáról, hogy a Pesti Kir. Egyetem Állatorvosi Intézetében állítsanak fel kovácsműhelyt, hogy a patkolás helyes mesterségét a kovácslegényeknek megtaníthassák.

Őszentfelsége kegyesen engedélyezte, hogy a mondott professzor javaslata második pontjában részletesen tárgyalt kovácsműhelyt felállítsák, és abban adjanak állást Hangel Ferenc budai kovácsmesternek évi 200 Ft díjazásért, amíg el nem kezdődik a patkolás tanítása az Állatorvosi Intézetben, és míg nem lesz jártas az említett mester a hazai nyelvekben.

A professzor tervezetének megfelelően a kisegítő kovács havonta legalább 12 Ft-ot fog kapni. Ezen kívül még gondot kell fordítani az említett kovácsműhelybe szükséges eszközök beszerzésére is.

A Kir. Helytartótanács ezennel utasítja az Egyetemi Tanácsot, hogy a kegyes királyi engedélyről tájékoztassa Tolnay professzort. Engedélyében a feltüntetett értékig támogatja a javasolt vásárlásokat.

Tehát:

A kovácműhely különféle eszközeinek beszerzésére:	176 Ft 34 kr
A műhely felépítésére:	56 Ft 30 kr
A vasolvasztó kemence felállítására:	<u>43 Ft 45 kr</u>
Összeg:	277 Ft 9 kr

A Kir. Egyetem kézipénztárából veheti fel ezt az összeget a munkák elvégzésekor kapott számlák ellenében, miket a megfelelő bizonylatokkal is megerősített.

Adjon tájékoztatást arról, hogy Hangel kovácmester mikor kezdi meg a patkolás oktatását és egyúttal arról is, hogy mikor vette maga mellé a segédet, ugyanis ettől az időponttól kezdve jogosultak járandóságuk felvételére.

Egyébként az előbb említett indítvány még javasolja, hogy a mesternek visszamenőleg is fizessék ki a járandóságát. Ahhoz, hogy a szükséges engedélyt erre megkapja, küldjön részletesebb felterjesztést, hogy az említett kovácmester az elmúlt évben szolgálata során mennyi időt dolgozott és milyen minőségű munkát végzett.

87.

Buda, 1801. febr. 10.

A Helytartótanács körlevele a hazai törvényhatóságokhoz az állatorvosi intézetbe küldendő kovácslegények támogatásáról és a tanfolyam segítéséről.

Cons. No. 2573.

Magának a közösségnek is érdekében áll, hogy szeptember 25-én 21885. sz. kiadott legfelsőbb királyi utasítás szerint a vaskovácsokat az Állatorvosi Iskolában megtanulható tudományok megszerzésére ebbe az iskolába elküldjék, de kiadásaikban magukra hagyták őket. Eddig a költségek mindazonáltal mérsékeltek voltak, és a legszükségesebbekre szorítkoztak.

Őszentfelsége méltóztatott kegyesen elrendelni, hogy hat éven keresztül a királyság joghatóságai az általuk Pestre küldött kovácslegényeket házi pénztárukból támogassák. Egyben Őszentfelsége arról is határozatot hozott, hogy az említett hat év elteltével a vármegyék és városok ne engedjenek a vaskovácsok céhébe olyan mestert, aki nem tudja igazolni, hogy az Állatorvosi Iskolát az előírt módon elvégezte. Majd pedig, miután az előbb említett és meghatározott hat év eltelt, amikor a joghatóságok saját pénztárukból támogatták az Állatorvosi Iskolába küldött kovácsokat, akkor azok a polgár és parasztfiúk, akik ez időszak alatt nőttek fel, és a kovácsmesterséget választják, valamint azok a mesterek, akik tudásukat fejleszteni akarják, eredményes ösztönzést kapnak arra, hogy saját költségükön is elvégezzék az Állatorvosi Iskolát.

Őszentfelsége azt óhajtja, hogy a vaskovácsoknak ne csupán az ismeretek megszerzéséből és az Állatorvosi Iskola eszközeivel folytatott gyakorlatokból származzék haszna, de szemük előtt legyen az is, hogy akik az állatorvosi tudományban jártasak és e tudomány professzorától bizonyítványt kaptak, azoknak az elkövetkezendőkben mindenütt elsőbbségük van, és a falvakban is gyakorolhatják mesterségüket, másrészt pedig mentességet kapnak a mustra kiállítására alól. Így majd az ifjak inkább elviselik a fáradságot, az időmulasztást, kisebb-nagyobb költségeket, csak hogy Pestre kerülhessenek. Ahogy az iskolák hanyatlásától tönkremehetnek a városok és a földbirtokosok, úgy az iskolák haszna a közösségnek is hasznára válik. Különösen az említett hat év eltelte után kapnak majd ösztönzést a városok és megyék arra, hogy mind a köznép, mind a saját érdekükből kovácsokat küldjenek az Állatorvosi Iskolába, hogy ott mesterségüket kitanulhassák.

Ezért a kegyes királyi határozatot azzal az utasítással adják meg a fentebb címzett urak tudomására, hogy a kegyesen meghatározott hat év kezdetétől, 1802. jan. 1-től a bármely vármegyéből érkező legalább egy nyelvet /magyart vagy németet/ értő, írni és olvasni tudó vaskovácsokat a január 15-től kezdődő tanfolyam idejére napi 30 krajcár támogatásban kell részesíteni a közpénztárból szállásuk, étkezésük és egyéb szükségleteik fedezésére. Ha valaki úgy jön az Állatorvosi Iskolára, hogy már biztos állása van, méltányosság alapján önként mondjon le erről az ideiglenes ellátásról. Az ilyenek az Állatorvosi Intézetből visszatérve kötelesek saját körükben másokat is kioktatni.

88.

Buda, 1801. febr. 14.

Az intézeti adjunktust kötelezik az oktatáshoz szükséges idegen nyelvek megtanulására, ellenkező esetben állását másnak kell átadni.

Cons. No. 3203.

Őszentfelsege méltóztatott engedélyezni, hogy az Állatorvosi Intézet adjunktusának Pohl Ignácnak 100 Ft fizetést adjanak az Egyetem pénztárából addig, amíg máshol nem tud elhelyezkedni. Ennek egy feltétele van. Ha reményt sem nyújt arra, hogy a hazai nyelveket és a latint, amely állása betöltéséhez feltétlenül szükséges, rövid időn belül elsajátítja, más helyet kell keresnie, és állását más, e nyelvekben jártas személynek adják.

A fizetés kegyes kir. engedélyezése jan. 23-án már eljutott az alapítványi pénztárhoz, melynek alapján a pénzt átutalják. Azzal a figyelmeztetéssel vegye fel a pénzt, hogy az Állatorvosi Intézet professzora a dékánon keresztül félévről félévre jelentést ad arról, hogy a mondott adjunktus milyen előhaladást tett az említett nyelvekben, és reményt nyújt arra, hogy e nyelveket az állásához szükséges mértékben elsajátítja. Így a kegyes királyi határozattal megegyezően járnak el.

89.

Buda, 1801. aug. 25.

Az intézeti kovácmester és segédje fizetésének kiutalásáról.

Cons. No. 17753.

Július 31-én érkezett jelentés, hogy Hangel Ferenc kovácmester május 1-én kezdte meg a patkolás gyakorlati oktatását segédjével együtt, akinek havonta 12 Ft fizetést engedélyeztek. Utasítást adtak az alapítványi pénztárnak, hogy az egy évre járó 200 Ft-ból esedékes negyedéves részt május 1-től kezdve fizessék ki az említett mesternek nyugta ellenében. Az Egyetemi Tanácsnak és ezzel együtt Tolnay professzornak tudomására hozzák, figyelembe vették, hogy az elmúlt évben a professzor által hozzáküldött kovácslegényeket a mester a patkolás mesterségébe bevezette.

A következőkben úgy intézkednek, hogy a felvett kovácslegény, akinek kötelessége állandóan az Állatorvosi Intézetben tartózkodnia, lássa el a szolgálatot a professzor mellett, amikor az az állatokat megvizsgálja. Így szerepel a professzor által kidolgozott tervben is, amit felsőbb helyen jóváhagytak. A Kir. Egyetem kézipénztárából havi 12 Ft fizetés jár részére nyugta ellenében, amit a professzor aláírásával megerősítve időről időre be kell küldeni.

90.

Pest, 1801. okt. 17.

Tolnay Sándor jelentése és elszámolása a kovácsműhely felállításáról és költségeiről.

Kegyes Egyetemi Tanács!

Miután Ő Szent Császári és Kir. Felsége kegyeskedett engedélyezni, hogy javaslatom szerint a Pesti Kir. Egyetem Állatorvosi Intézeténél az állatorvosi tanfolyamot végző kovácslegények számára a patkolás mesterségének elsajátításához kovácsműhelyt állítsanak fel, és hogy a budai kovácsmestert, Hangel Ferencet alkalmazzam, és mind az eszközök beszerzéséhez, mind a kemence és a fészter felállításához hozzájárult, a kegyes M. Kir. Helytartótanács jan. 27-én 997. sz. kiadott rendelkezése és átutalása alapján a Pesti Kir. Egyetem kézipénztárából 277 Ft 9 kr-t felvettem.

Hiteles tanúságot tesznek a mellékelt bizonylatok az Intézet személyzetének aláírásával és a kovácsműhely leltárával együtt /amelynek egyik példányát a számlákkal együtt a Kegyes M. Kir. Helytartótanács elé terjesztettem és felülvizsgálatát kérem, másik példányát az Egyetem levéltárában helyeztem el/ arról, hogy ezt a pénzüsszeget hogyan költöttem el, és milyen eszközöket és építményt készítettem a Kir. Egyetem kovácsműhelye részére.

Jóllehet a kovácsműhely felállításánál és az abba tartozó eszközök beszerzésénél minden módon a takarékosagra törekedtem, az eddig megtörtént szükséges kiadások a tervezett 87 Ft 58 kr-t túlhaladták, mind a vas- és faanyag drágasága miatt – melyek ára az eltelt egy év alatt túlságosan megemelkedett – mind pedig azért, mert az első számításból néhány fém- és faanyag kimaradt.

Ezért alázatosan arra kérem az Egyetemi Tanácsot, hogy mihelyt a megbeszélt határidőig a Kir. Egyetem kézipénztárából felvett 277 Ft 9 kr-ról a számlák mind elkészülnek, a meglévő hiteles bizonylatokat ellenőrzésre és az én igazolásomra mielőbb terjessze be a Kegyes M. Kir.

Helytartótanács elé. Egyben kérem, szíveskedjék magasabb helyen kieszközölni, hogy a 98 Ft 8 kr. kiadáson túl a dolgok állása szerint mind Pauer kereskedőnek, mind Hangel kovácmesternek a Kir. Egyetem kézipénztára kiutalást adjon.

A továbbiakban maradok tisztelettel a Kegyes Egyetemi Tanács legalázatosabb és legengedelmesebb szolgája

Tolnay Sándor állatorvos professzor

91.

Buda, 1801. okt. 27.

A Kenedits örökösök által megvásárlásra felajánlott ház ügyében a Helytartótanács állásfoglalása.

Cons. No. 23246.

Az Egyetemi Tanács jelentéséről, hogy a Kenedits örökösök házát szeptember 4-án az Állatorvosi Intézet részére felajánlották.

Jelen sorokkal így válaszolnak: úgy tűnik, valóban időszerű lenne a következő rendelkezésekig és az új tanulmányi rend bevezetéséig lebonyolítani a vásárlást.

A ház bérleti díját 1793-ban 225 Ft-ban állapították meg, amit a jövőben határidő nélkül az eddigi feltételek mellett megkötendő szerződés 300 Ft-ra emel fel. Ez november 1-én lép életbe, az örökösöknek Tolnay professzorral való találkozásakor.

A megkötendő szerződés egy példányát magasabb jóváhagyásra tejjessék be.

92.

Buda, 1801. okt. 27.

A Helytartótanács véleményezésre megküldi egy pesti mészárosmesternek Tolnay professzor, illetve az intézet ellen benyújtott panaszát.

Cons. No. 23312.

Mellékelve Hentaller József mészáros panaszos levele Tolnay Sándor állatorvos professzor és Hangel budai kovácmester ellen, akik azon a címen, hogy fel akarják ismerni a barmokban előforduló betegségeket, a közösségre káros és veszedelmes módon megnyúzzák és felboncolják a tetemeket.

Kéri, hogy az elmúltakat ítéljek el, a jövőben pedig tiltsák meg ezt.

A levelet azzal a meghagyással adják át az Egyetemi Tanácsnak, hogy kérjen az említettektől írásos választ a vádakra vonatkozó véleményük kifejtésével, amit aztán továbbítsanak.

93.

Buda, 1801. dec. 9.

A Helytartótanács állatorvosi eszköz vásárlására ad engedélyt.

Cons. No. 28602.

A Kir. Egyetem Állatorvosi Tanszékének professzora azt kéri, hogy engedélyezzék annak az eszköznek a megvásárlását, amely patkolásnál a vadlovak megfékezésére, illetve megkötözésére szükséges.

Ennek az eszköznek 101 Ft az ára, melyet az alapítványi pénztárnál átutaltak. Ezzel kapcsolatban tájékoztassák a professzort arról az utasításról, hogy mihamarabb elkészült ez az eszköz, szokás szerint az említett 101 Ft kiadásról a kötelező rend szerint küldje be a számlákat a Kir. Helytartótanácsnak.

Pest, 1802. jan. 12.

Az állatorvosi intézet új bérleti szerződése a Kenedits-féle ház örököseivel az intézet elhelyezéséről.

Bérleti szerződés

Egyrészt a Pesti Kir. Egyetem Tanácsa és az Állatorvosi Tanszék professzorának, Tolnay Sándor úrnak, másrészt Modrovich Jánosnak jelenlétében a Kenedits urak házában ügyében, amely Pest szabad kir. városban a József kerületben van és a következő módon adják bérbe meghatározatlan időre:

1. A Kenedits urak Pest város József kerületében levő teljes háza az egész ház mögötti kerttel és istállókkal a kegyes M. Kir. Helytartótanács 1801. október 27-én kiadott rendelkezése szerint /23246./ meghatározatlan időre 1801. november 1-től az Állatorvosi Intézet hallgatósága részére évi 300 Ft-ért az Egyetemi Tanács részéről bérbeveszik az Állatorvosi Intézet használatára.
2. Bármely kisebb javításért, akár a házban, akár az istállóban vagy a kertben történjen, azokért sem a Tanács, sem az Állatorvosi Intézet semmiféle visszatérítésre nem tarthat igényt. De ha esetleg idővel kiköltözne a házból, az eredeti körülményeket kell visszaállítani minden megváltás vagy jóvátétel nélkül a szerződő Kenedits urak részére.
3. Az Állatorvosi Intézet a házban levő elegendő istálló kivül saját használatára fabódét épít a mütétek részére és egy fészert a lovak patkolására. Azt tartja megfelelőbbnek, ha ezt a fészert és deszkabódét magával viszi, ha a házból kiköltözne.
4. A kéményseprőt kielégíti, ha az Állatorvosi Intézet professzora a hallgatók részéről szigorúan őrködik, nehogy környezetében figyelmetlenségéből tűz támadjon a házban /amitől Isten óvjon/, és így a tulajdonosok károsodjanak.
5. Kötelezi magát a fent említett Egyetemi Tanács, ha az Intézet részéről e hely bérletében változás történne, három hónappal előbb értesítést küld a szerződő uraknak, és viszont ő is a határidő előtt három hónappal jelzést kér a szerződő uraktól.

6. A szerződő urak a bérbeadott ház és kert 300 Ft bérének negyedévenkénti részletét a megállapított időben minden nehézség nélkül átvehetik a Kir. Egyetem kézipénztárából.
7. Én, Modrovich János, mint a Kenedits fivérek megbízottja az előbbi feltételeket elfogadom és kötelezem magam, hogy megtartom azokat.
8. Ennek nagyobb hitele és megerősítése érdekében a Pesti Kir. Egyetem Tanácsa és köztem, Modrovich János, a Kenedits fivérek megbízottja között létrejött szerződést kölcsönösen mindkét részről aláírva a K. Magy. Kir. Helytartótanács elé terjesztjük jóváhagyásra. Biztosítékul három egyforma példányt pecsétünkkel és aláírásunkkal láttunk el az előírt módon a szerződő felek részére.

Markovits Mátyásé, az Egyetemi Tanács rektora

Modrovich János, a Kenedits örökösök megbízottja

Tolnay Sándor, Az Állatorvosi Intézet professzora

95.

Buda, 1802. febr. 9.

A Helytartótanács elutasítja és megalapozatlannak tartja az állatorvosi intézet ellen benyújtott panaszt.

Cons. No. 2677.

Az Egyetemi Tanács január 16-án beküldött jelentésére, melyben véleményt mondanak Henthaller József mézárósnak az Állatorvosi Intézet professzora és kovácmestere ellen beadott panaszáról, az ügy ismeretében a következő választ adják: A panaszt elutasítják, ugyanakkor pedig arra intik, tartsa távol magát az intézettől, mert a tetemek keresésével felbosszantja a hallgatóságot és megzavarja a nyilvános előadásokat is.

96.

Buda, 1802. febr. 9.

Zólyom megye kérése alapján a Helytartótanács utasítja Tolnay professzort, hogy a megyébe egy, a mesterséget értő és szlovák /szláv/ nyelvet ismerő kovácmestert ajánljon.

Cons. No. 3549.

Zólyom megye kérése az, hogy engedélyezzék egy másik kovácslegény alkalmazását azon kívül, akit az Állatorvosi Tanszék professzora ajánlott. Olyan személyre van szükség, aki a kovácmesteri és állatorvosi tudományokon kívül a szláv nyelvekben is járatos.

A Kir. Helytartótanács utasítja az Egyetemi Tanácsot, hogy az Állatorvosi Tanszék professzora, Tolnay Sándor tegyen eleget a vármegye feltételeinek egy ügyes, jól kiválasztott személyt küldve a megye kívánsága szerint.

Az illető nevéről és az ügy kimeneteléről tájékoztassák a Kir. Helytartótanácsot.

97.

Buda, 1802. márc. 2.

A Helytartótanács jóváhagyja az intézet elhelyezéséről kötött új bérleti szerződést.

Cons. No. 5004.

A január 26-án beküldött szerződést, amelyben a Kenedits örökösök házáat 300 Ft bérleti díjért az Állatorvosi Intézet részére kibérlik az 1801. okt. 27-én /23246 sz./ kiadott utasításnak megfelelően, jelen rendelkezéssel jóváhagyják, és úgy rendelkeznek, hogy erről tájékoztassák az érintett feleket.

98.

Buda, 1802. máj. 17.

A Helytartótanács a majdan kiadandó tanügyi szabályzat néhány rendelkezését már előzetesen nyilvánosságra hozza és érvénybe lépteti. A rendelkezések közlik az egyetem Pest városában való megmaradását, fokozottan figyelmeztetnek a vallás erkölcsi oktatás erősítésére és a hallgatókra vonatkozó szabályok szigorú betartására.

Cons. No. 5050.

Miután a Kir. Helytartótanács kebelében működő országos bizottság munkáját Őszentfelsége elé terjesztette, Őszentfelsége, aki az ifjúság oktatásának, a nevelés egészének és a tudományok ügyének ápolását az ő különlegesen fontos gondjai közé sorolja, melynek felvirágoztatása az állam legnagyobb reménysége, kegyesen úgy határozott, hogy az elkövetkezendőkben a tudományok új rendszerére vonatkozó határozat közoktatási és tudományos tervezet néven a kegyes királyi határozat szerint az előbb említett bizottságtól kidolgozva, néhány pontban és fejezetben módosítva összeállíttassék, majd a legfelsőbb jóváhagyás után kinyomtatva a magyar királyságban és a hozzá kapcsolt tartományokban minden tanintézetben bevezetessék.

Addig azonban, míg a végső formáját felöltve törvényerőre emelkedik, néhányat nyilvánosságra hoznak, melyeket a tudományokra vonatkozó rendszer megzavarása nélkül lehet fogantatosítani és végrehajtani.

A kegyes királyi rendelkezésből következően a Kir. Helytartótanács ezeket az utasításokat adja az Egyetemi Tanácsnak.

a/ A Királyi Tudományegyetem székhelyét áthelyezni óhajtó törvényhatóságok az ifjúság erkölcsének megromlását féltve, mint fő okot felidézik a Pest város különböző pontjain meglévő szórakozási alkalmakat és veszélyeket.

Mindez nagyrészt megszüntethető, ha a vallás tudományát, amiről alább több szó is esik, bővebben és nagyobb lelkesedéssel adnák elő, az ifjúság előljárói pedig pontosabban és figyelmesebben teljesítenék azokat a kötelességeiket, melyek az ifjúság erkölcsével és vallásos megnyilvánulásaival kapcsolatosak, nemcsak az iskolai és kollégiumi időszak alatt, amikor gondot fordítanak az ifjúság ilyen irányú tevékenységére is.

Másrészt, mivel az egyetem áthelyezése szinte elviselhetetlen költséget jelentene, Őszentfelsége úgy határozott, hogy az Pesten maradjon. Itt a királyság jelentős férfiai közül kiválasztott elnök és elnökhelyettes támogassa az Egyetemi Tanácsot.

b/ Mivel a nyelv kiművelésére és a gyakorlathoz való alkalmazása sokat jelent a nemzet dicsőségének emelésében, Őszentfelsége reméli, hogy talál majd olyan férfiakat, akik tanulmányokat folytatnak a magyar nyelv kiművelésére; szótárakat és más műveket készítenek annak ápolására, melynek az Egyetem nyomdájában való kinyomtatását is engedélyezi. A szerzőknek pedig lehetővé teszi, hogy az Egyetemi Nyomda pénztárából díjazást kapjanak.

c/ Őszentfelsége kinyilvánítja, hogy a nyilvános professzoroknak már magában is tiszteletreméltó hivatásuk, hogy tekintélyükkel befolyásolhatják a rájuk bízott ifjúság oktatását és nevelését, mely az államban a legfontosabb. Ezért, akik az ifjúság nevelésével megérdemelt vagyont szereztek maguknak, a kormányzóknál világi hivatalt, az egyháziak pedig egyházi adományt kapjanak.

d/ Őszentfelsége elrendelte, hogy a felsőbb tanulmányok kerületi igazgatóinak a királyi tanácsosi címet adományozza.

e/ Az állam tanulmányi alapjából fenntartott iskolákban és gimnáziumokban, ahol különféle szaktanárok vannak, állítsanak fel katedrákat. A fent említett kerületi igazgató előtti pályázat segítségével bírálják meg a jelölteket. Az igazgató a pályázókról köteles jelentés tenni a Kir. Helytartótanácsnak. Ő utasítja el vagy fogadja el a kérelmezők folyamodványait, amint azt a Kir. Helytartótanács leiratában megjelölik.

f/ Az erkölcsök megromlását és a vallástalanságot, melynek elharapódzását a tanulóifjúság körében megfigyelték, nemcsak a helyi professzorok, a felettük álló igazgatók és helyetteseik, a fakultások tekintetes dékánjai és maga az Egyetemi Tanács szigorú felügyeletével lehet kiírtani és megfordítani, hanem a tanulók értelmi és felfogóképességéhez mért megalapozott vallási ismerettel, amely a kor és az iskolai osztály növekedéséhez folyamatosan alkalmazkodik.

Ezért mindazoknak, akikre az ifjúság gondját és nevelését bízta, tegye kötelességévé az Egyetemi Tanács, hogy a jövőben a vallási tanulmányok ügyét tegyék fontosabbá, mint eddig. A kinevezett egyházi előadó vagy hittanár legkevesebb heti két órát tartson a filozófia hallgatóinak. Fejtse ki, hogy a többi tanulmány közül ez a legfontosabb, ezt tartsa a legértékesebbnek. Úgy irányítsa az érdeklődést, hogy az ifjak átérezzék a vallási tanulmányok szükségességét. Sajnos előfordulhat, hogy

semmibe veszik, mivel ebben képességeiket nem tudják kinyilvánítani, és nem is érdekli őket, sőt, ha ezt elhanyagolják, előbbre jutnak az egyéb tanulmányokban.

Őszentfelsége ezért úgy határozott, hogy az egyetemi hittanár a filozófiát tanuló osztályokban ugyanolyan rangú legyen, mint a többi tárgyat oktató professzorok, óráin kötelező a tanulók jelenléte. A tanév végén a fakultás dékánja és a seniorok jelenlétében tartson általános vizsgát, melyen minden diák köteles résztvenni, komolyan véve azt, hogy az itt kapott megfelelő bizonyítvány nélkül nem juthatnak magasabb osztályba.

g/ Noha újra meg újra figyelmeztették a tanulóifjúságot, mindaddig nem hagytak fel a színházak látogatásával és a táncmulatságokkal. Most is él az az engedély, mely a szülők kíséretében színházba és táncmulatságba engedi a fiatalságot, de ez nem hozta meg a kívánt eredményt.

Ezért a tanulóifjúságnak megkülönböztetés nélkül egyszer és mindenkorra megtiltják a színházak látogatását és a táncmulatságokat /nem téve kivételt a medikusokkal és a joghallgatókkal, nehogy ez a kivételezés kötelességszegésre nyújtson alkalmat/. Ami pedig a vallásgyakorlatoknak a tanulóifjúság részéről való megtartását illeti: Őszentfelsége kegyesen elrendeli, hogy a katolikus növendékek megkülönböztetés nélkül minden elfogadott és nyilvános egyházi ünnepen odaadóan és illemtudóan vegyenek részt, és minden hónapban egyszer a bűnbánat szentségében részesüljenek. Mivel pedig a tanulóknak vezetőik példája sokat jelent, Őszentfelsége minden professzornak kötelességévé teszi, hogy a tanulóifjúsággal együtt látogassa az istentiszteleteket és a keresztény ember összes feladatát pontosan teljesítse.

Befejezésül Őszentfelsége megszabja, hogy azokat a korábbi rendelkezéseket, melyeket 1800. április 22-én 9318. számon adtak ki a büntetések módozatiról, hogy az ifjúság körében az erkölcsöket és a vallásosságot megerősítsék, pontosabban tartsák be. Ha a táncmulatságokról, színházak látogatásáról, kocs mákról, titkos találkákról vagy ottani tartózkodásról tudomást szereznek, a diákokat súlyos pénzbüntetéssel sújthatják, sőt arra is kötelezhetik, hogy szálláshelyüket a vezetőik tudta nélkül ne változtassák meg.

Továbbá: Ezzel megegyezőleg Őszentfelsége elrendeli, hogy az iskolai törvények előírásait minden félévben fel kell olvasni a tanulóknak, hogy mindenki saját osztályzatával és a törvények áthágásának következményeivel tisztában legyen. Azokról, akiket javíthatatlan bűneik és kicsapongásaik miatt az iskolából kizárnak, tegyenek jelentést a Kir. Helytartótanácsnak.

h/ Őfelsége kegyesen elrendeli, hogy az iskolákban vezessék be az evangéliumokból és a kétféle hitvallásból való vizsgát, melyről bizonyítványt is adhatnak.

Ezek azok, melyekről részben nyilvános rendelkezést hoz a Kir. Helytartótanács, részben pedig a kegyes kir. törvény alapján szabályok az Egyetemi Tanács részére, melyeket pontosan figyelembe venni és eredményességükről gondoskodni tartozik. Abban a biztos reményben adják tudomásul mindezt, hogy ki-ki kötelességének teljes tudatában a legpontosabban eleget tesz e rendelkezéseknek.

99.

Pozsony, 1802. aug. 31.

Az Egyetemi Tanácsnak véleményezés céljából megküldik az országos főorvosnak az orvosi tanulmányok fejlesztéséről készített tervezetét.

No. 18575.

Az Orvosi Fakultás nevében nyilatkozott az Országos Főorvos arról az orvosi tanulmányok folytatására vonatkozó tervről, amelyet az Országos Tudományos Bizottság dolgozott ki.

Mielőtt ez a tervezet törvényerőre emelkedne, meghagyják az Egyetemi Tanácsnak, hogy az Orvosi Fakultás kifejtéséhez fűzze hozzá és nyújtsa be saját véleményét is.

100.

Buda, 1803. máj. 31.

A Helytartótanács megküldi a bécsi egyetem állatorvos professzorának szakvéleményét egy Moson megyével határos ausztriai községben kitört szarvasmarha járvánnyal kapcsolatban.

Cons. No. 12818.

Mellékelve Moson vármegye alispánjának jelentése, hogy Czurndorf helységben, amely e megyével határos, újból kitört a szarvasmarha-járvány. Azért hozzák ezt a Kir. Egyetem Tanácsának tudomására, mert miután a vármegyei orvos jelentését kikérték, nyilvánvaló lett, hogy a megyei

orvos a bécsi egyetem kinevezett állatorvos professzorával, Feschinával is tanácskozott, amikor más ügyben ott járt, és véleményt kért, hogy ez a baj még milyen állatokra terjedhet át. Természetesen ezt a mellékelt jelentést mindkét fél hasznára átadja a kebelbeli professzornak.

101.

Buda, 1803. júl. 5.

Az állatorvosi intézetben megürült adjunktusi állás betöltéséről.

Cons. No. 14732.

Az Orvosi Fakultás lépéseket tett az ügyben, hogy magától az Intézettől véleményt kapjon az állatorvos professzor elhalálozott adjunktusának, Pohl Ignácnak megüresedett állásáról. Közben már ezt az állást Stulfa Péter orvosdoktorral be is töltötték és jóvá is hagyták.

102.

Buda, 1803. aug. 16.

Stulfa Péter intézeti adjunktussá való kinevezéséről.

Cons. No. 18302.

Őszentfelsége a M. Kir. Helytartótanács közbenjárására július 29-én Stulfa Pétert, az orvostudományok doktorát és állatorvos mestert az elhunyt Pohl Ignác helyére kegyelmesen kinevezte. Attól a naptól kezdve, hogy erre az állásra kinevezték, Stulfa kapja meg az őt megillető bért, melyet a mai napon az alapítványi pénztárnál kiutaltak.

Ebben az ügyben június 25-én 207. számon készült feljegyzés az Egyetemi Tanács részére. A Kir. Magyar Helytartótanács utasítást ad, hogy az előterjesztés eredményéről tájékoztassák az említett Stulfát is.

103.

Buda, 1803. okt. 5.

Az intézeti adjunktus fizetésének szabályozása.

Cons. No. 22030.

Az Egyetemi Tanács szeptember 17-i beadványáról, amelyben azt kérik, hogy Stulfa Péternek, az állatorvos professzor adjunktusának január 1-től szeptember 7-ig adják ki az őt megillető fizetést. Válaszul a következő utasítást hozták: Az érvényben lévő kegyes királyi rendelet szerint azoknak a személyeknek, akik az idő előrehaladtával jutnak ahhoz az álláshoz, amit már ténylegesen eddig is betöltöttek nem jár más fizetés. Így nem jár Stulfa Péternek sem, aki az Állatorvosi Intézetben már betöltötte azt az állást, amit most hivatalosan is elnyert.

104.

Buda, 1803. nov. 15.

Az állatorvosi intézet évi dologi költségvetését 200 Ft-ra emelik fel.

Cons. No. 25071.

Az Egyetemi Tanács azon előterjesztéséről, mely október 12-én készült, hogy azt a pénzösszeget, melyet az Állatorvosi Intézet szükségleteinek beszerzésére eddig 154 Ft-ban állapítottak meg, ezután 46 Ft-tal emeljék meg. Így az említett tanszéknek évente 200 Ft-nyi összeget adjanak kiadásai fedezésére.

Válaszul a következő utasítást kapják:

Mind az Állatorvosi Tanszék professzora, mind az Egyetemi Tanács felsorolt indokaira való tekintettel engedélyezik, hogy 1803. nov. 1-től a kérvényezett évi 200 Ft összeget a kézipénztárból felvegyék Tolnay Sándor professzor nyugtája ellenében. Készítsenek minden tanév végén részletes listát, melyben – amíg az Intézetre vonatkozó új rendelkezés meg nem jelenik – felsorolják az állatorvosi iskola használatban levő anatómiai és pedagógiai eszközeit. A pontos jegyzéket minél hamarabb küldjék be a M. Kir. Helytartótanácsához.

Az új eszközökről minden évben készítsenek kiegészítést, és azt szintén időben terjesszék be.

105.

Buda, 1803. dec. 6.

A Helytartótanács elfogadja a Tolnay professzor által előterjesztett költségvetést.

Cons. No. 26691.

Itt mellékelik a Tolnay Sándor állatorvos professzor számláinak elfogadásáról szóló okmányt. Ez arról az összegről szól, melyet a vadlovak betörésére és patkolására alkalmas eszköz felállítására fordított. Az 1802. év kiadásait számszakilag ellenőrizték, és ezt az okmányt most azért küldik át az Egyetemi Tanácsnak, hogy a számla kiadójával közölje: még 4 Ft 9 kr-t vehet fel az eddig kifizetett összegem felül. A főpénztár az erre vonatkozó utasítást még a mai napon megkapja.

106.

Buda, 1804. jan. 10.

A Helytartótanács elutasítja Tolnay professzornak azt a kérését, hogy az intézetbe második „segédet” is alkalmazhasson.

Cons. No. 853.

Tolnay Sándor állatorvos professzor ismételten kérte, hogy az Állatorvosi Intézet istállóihoz engedélyezzék egy második segéd alkalmazását, és hogy térítsék meg azt a pénzt, amit az engedély reményében adott a segédnek.

Eddig a következő előterjesztések érkeztek ebben az ügyben a Kir. Helytartótanácsához: először az állatorvos adjunktus és a második segéd alkalmazásáról, azután Pohl Ignác váratlan halála miatt az orvosdoktor Stulfa Péter adjunktusi kinevezéséről ismételten. A kegyes kir. engedélyt közvetítve 1803. augusztus 16-án 18302 számon közölték az Egyetemi Tanáccsal, hogy Stulfa Pétert az állatorvos professzor egyetlen adjunktusává kinevezik. Ezután említés sem történt a második segédről, mely azért sem lehetséges, mert a közeljövőben várható az új tanulmányi rendszer jóváhagyása, melyben szó van az Állatorvosi Intézetről is.

Ami a kérvény második részét illeti: Az említett rendelet nem tiltotta, hogy Tolnay professzor saját felelősségére egy második segédet vegyen fel és hogy annak 1802 óta havonta 10 Ft bért kifizessen, azt azonban nem engedhette, hogy ezt a bért a kézipénztárból fedezzék. Attól a naptól azonban, hogy Stulfa Pétert az állatorvosi professzor adjunktusává királyi rendelettel kinevezték, és ezt az Orvosi Fakultás tudomására hozták, nyugta ellenében kielégítik a professzor követelését. Ugyanakkor azonban ő is hagyjon fel a jövőben azzal, hogy a második segéd költségeit és ellátását fedezi.

107.

Buda, 1804. aug. 7.

Az intézeti egyetlen „segéd” alkalmazásához szükséges összeget kiutalják.

Cons. No. 10407.

Minthogy Őszentfelsege eddig a Pesti Kir. Tudományegyetem Állatorvosi Intézete részére egy segéd alkalmazását engedélyezte havi 10 Ft bérért, az Egyetemi Tanácsot utasítják, hogy a kegyes királyi rendelkezést adják Tolnay állatorvos professzor tudomására. Csak egy segédet vegyen fel, és részére havi 10 Ft bért fizessen attól a naptól, hogy belépett. Ezt az összeget Tolnay professzor a kézipénztárból elismervény ellenében átveheti.

108.

Buda, 1804. aug. 7.

A Helytartótanács véleménye szerint az állatorvosi intézet berendezései, felszereltsége gyenge színvonalú, ezért a gyűjtemény bővítésére hívják fel Tolnay professzor figyelmét.

Cons. No. 17480.

Amint az az Egyetemi Tanács által beadott részletes jegyzékből /július 17. 222. sz./ is nyilvánvaló, az Állatorvosi Intézet, amely 1787-ben nyílt meg a Kir. Tud. Egyetemen, az anatómiai és patológiai eszközök hiányával küszködik. A hasonló eszközök bőségebb választéka mind a tanárok, mind a diákok hasznára válik.

Ezért Tolnay Sándor állatorvos professzornak azt ajánlják, hogy évről-évre gazdagítsa az Intézetet a legszükségesebb és legújabb kellékekkel.

109.

Pest, 1805. szept. 6.

Tolnay Sándor professzor az eddig az intézet részére bérelt ház megvásárlását ajánlja az Egyetemi Tanácsnak, részletezve az eddigi beruházásokat és az épület, valamint a telek előnyeit.

Kegyes Egyetemi Tanács!

A Józsefvárosban levő Kenedits-féle házat, melyet a nyilvános Állatorvosi Intézet bérleti szerződéssel már 10 éve birtokol állatkórházként, összehasonlítva most /mikor megvásárlásra felajánlották/, más Pesten lévő házzal és birtokkal, az Állatorvosi Intézet előnyben részesül a következő okokból:

1. Mert az Intézet részére ez a ház megfelelő, egészséges, méretei alkalmasak, legelői jók, árnyasak, a víz is jó és elegendő, és levegőjét is kellemesnek találtuk.
2. A szükséges épületek jó nyersanyagból készültek, és nemcsak az istállók felépítésével és a beteg állatokhoz való módosításával, hanem a kovácsműhely megnagyobbításával és a hallgatók részére helyiségekkel is büszkélkedik.
3. Ez a hely közel fekszik az Egyetemhez.

A „Kemeti” [?] rész felől szabad átjárás van ide, az a legjobb út. Azután a Sándor út, ami a legrövidebb az Egyetem felé, végül pedig még a Hatvani Kapun keresztül nyílik egy harmadik út.

4. Abból eredően, hogy a mondott Intézet már tíz éve bérlé ezt a házat, minden pesti és budai polgár előtt jól ismert, gyakran kapnak segítséget és tanácsot is az Intézettől. Ezenkívül a házat már nagyjából felszerelték a szükséges eszközökkel – mint a kovácsműhely a vasolvasztó kemencével és más kiegészítőkkal, melyeket mind az Egyetem Költségvetéséből fedeztünk.

Ehhez járul még, hogy a professzornak, az adjunktusnak és a személyzetnek megfelelő szállást nyújt, sőt ha a jövőben még valami szükséges lesz, az itt könnyen felépíthető. Azelőtt az Intézet bővítésére csupán üres földet vettek.

5. Alacsony áron ajánlották megvételre a házat, és csaknem a harmad részét odaajándékozzák.
6. Az Állatorvosi Intézet részére az a legfontosabb, hogy saját, biztos állandó helye legyen, és ilyen szempontból ez a ház megfelelő, és alacsony árért megvásárolható.
Így az Állatorvosi Intézet nagyobb tiszteletet és hírnevet szerez, és a külföldiek közül senki sem fogja megmosolyogni, ha látja.

Tolnay Sándor

A Pesti. Kir. Egyetem Állatorvosi Intézetének
professzora, ezen Intézet Igazgatója

110.

Buda, 1805. szept. 27.

Az Állatorvosi Intézetben elvégzett javítások költségeiről.

Cons. No. 21335.

Az Egyetemi Tanácshoz beküldött jelentés szerint /jún. 28. 276. sz./ a Kir. Egyetem Állatorvosi Intézet részére a kerítés egy részének javítására, másrészt új kerítés készítésére és a szükséges világítóeszközök beszerzésére fordított költségek 1153 Ft 42 kr-t tesznek ki.

Az iskolákat ellenőrző kebelbeli igazgatóság ezt pontosan átvizsgálta, és az összeget 1070 Ft 42 és fél kr-ra csökkentette. Ezt az alapítványi pénztár a mai napon előírás szerint átutalja az egyetemi pénztárnak, és jelen sorokkal az Egyetemi Tanács tudtára és hatáskörébe átadja.

111.

Pest, 1806. nov. 4.

Tolnay professzor előzetes szakvéleménye a Pán Márton lelkész által feltalált gyógyszeréről. Tolnay javasolja, hogy a szerből küldjenek be egy adagot vizsgálatra az Állatorvosi Intézetbe.

Cons. No, 14237.

Tekintetes Egyetemi Tanács!

A tiszteletreméltó Pán Márton, tóth-prónai evangélikus lelkész küldte be a mellékelt kérvényt a M. Kir. Helytartótanácsához, hogy a lovak szopornyicás megbetegedését gyógyító szert feltalálva biztos jutalomban részesüljön. A kérvényt a benne foglalt tanúsítványokkal többször elolvastam és újra és újra végiggondoltam.

A lovak rosszindulatú szopornyicás megbetegedése a glandularum scirrhosarum equorum /Kach, magyarul szopornyicás takony/ gyakran együtt jár az első állkapocs szopornyicás jellegű daganatával, amely könnyen gyógyítható. Az állatorvoslásban kevésbé járatosak számára e kettő könnyen összetéveszthető. Ezért meg kell vizsgálni, hogy ez esetben nem efféle tévedésről van-e szó. A lovak szopornyicás megbetegedése /Kach/ az állatorvostudomány megítélése szerint mindeddig gyógyíthatatlan, és a tudomány megállapítása szerint semmilyen gyógyszer nincs e baj kezelésére.

Ezért úgy gondolom, hogy utasítani kell a tiszteletreméltó Pán urat, hogy szeréből por formájában körülbelül két-három litert küldjön be a Pesti Kir. Egyetem nyilvános állatkórházába. Így minél hamarabb el lehet végezni a kísérleteket a szer hatásának bizonyítására és megerősítésére. Ezzel együtt küldjön részletes leírást vagy magyarázatot a fent említett betegségről az Állatorvosi Intézet professzorának, Tolnay Sándornak. Ha az Állatorvosi Intézetben a többek által bizonyítottan e betegségben szenvedő lovakon a kísérleteket eredményesen elvégezték, nem marad el, hogy a tiszteletreméltó Pán úr részére a Kegyes Egyetemi Tanács közbenjárásával magasabb helyről a megérdemelt jutalmat megszerezzük.

A nyilvános kísérletekkel még meg nem erősített szer feltalálásáért nem lehet jutalmat kifizetni.

Köteles tisztelettel marad a kegyes Egyetemi Tanács alázatos szolgája: Tolnay Sándor

112.

Buda, 1806. dec. 9.

Az intézetben szélvihar által okozott károk kijavításáról.

Cons. No. 24525.

A pesti Kir. Egyetem Állatorvosi Intézetében a szélvihar megrongálta a fészert. Az ennek kijavítására megállapított 57 Ft 36 kr-t a Prefektúra királyi-alapítványi főpénztáránál Tolnay állatorvos professzor részére kifizetik.

A mai napon előírt módon történ átutaláson kívül Tolnay professzortól arra is választ kérnek, hogy lehet az, hogy az Egyetemi Tanácshoz a megrongált fészerről beküldött szeptember 26-i jelentésben említés sincs arról mi történt a szögekkel és lécekkel.

Közölje azt is, milyen módon fogja betölteni az Állatorvosi Intézetben meghalt kovácsmester állását. Tegyen erről jelentést a Kir. Helytartótanácsnak.

113.

Buda, 1806. dec. 23.

A Helytartótanács véleményt kér az intézet részére véglegesen megvásárolt épületben szükséges átalakításokról és az állatorvosi szakoktatás fejlesztéséről.

Cons. No. 25653.

Miután a marhatenyésztés ügye a Magyar Királyságban nagyobb megbecsülést szerzett, és ennek ápolására és növelésére az Állatorvosi Intézet a Kir. Egyetemhez került, az egyetem költségére megkapták a Kenedits-féle házat, és most már örök időkre meg is vásárolták.

Az Egyetemi Tanácsnak meghagyják, hogy kiküldött bizottság beszélje meg Tolnay professzorral – miután az épület állagát és belső elrendezését átvizsgálták –, milyen segítségre van szükség ahhoz, hogy az Állatorvosi Intézet a tanulónak minél nagyobb hasznára váljék. Jelentését véleménye kifejtésével együtt küldje be.

114.

Buda, 1807. ápr. 24.

Tolnay Sándor részletes tervezete az Orvosi Kar részére az intézeti épület átalakításáról, korszerű felszereléséről és az állatorvosi oktatás reformjáról.

Tekintetes Orvosi Fakultás!

A Kegyes Nagyméltóságú M. Kir. Helytartótanács 1806. december 23-án, 25653. számon kiadott utasításában engedélyezik az Egyetemi Tanácsnak, hogy előterjesztést tegyen a Kir. Egyetem Állatorvosi Intézetében szükséges bővítésekről és javításokról. A Magyar Királyságban gondot fordítanak az állatorvoslás ügyére, és fejlesztik is azt. Mind épület tekintetében, melynek tulajdonságait már biztosították, mind pedig az Intézet belső szervezettségét illetően, melyhez minden segítséget megadnak, hogy a tanulóknak mind nagyobb hasznára váljon. Így tehát felszólítják az Egyetemi Tanácsot, hogy mielőbb nyújtsa be jelentését.

A véleményemet kikérő T. Orvosi Fakultásnak alázatosan választ adok, és benyújtom az Intézet tervét az új állatkórháznak készülő épület rajzával együtt. A terv szerint ez a ház az Egyetem díszére és a Királyság hasznára válik, ha az Intézet teljesen elkészült. A tervet alaposabb felülvizsgálatra és magasabb helyre való jóindulatú ajánlásra t. Orvosi Fakultásnak beterveztem.

Milyen építkezések szükségesek az Állatorvosi Intézetben?

Ezt a házat a hozzá tartozó kerttel együtt a Kenedits családtól vette meg állandó használatra a Kir. Egyetem az Állatorvosi Intézet részére. Ennek elhelyezése szép és megfelelő is, mivel az Intézet elsőrendű fontosságú kiegészítői, mint az állatkórház épülete és a megfelelő és alkalmas állatorvosi iskola, mind megtalálható benne.

A következő javításokra, változtatásokra és új épületekre van szükség:

1. A beteg lovak részére készült két istálló teljes javításra szorul, ezeken kívül pedig, melyek túl kicsik, egy az oktatásra is alkalmas 12 lovat befogadó új istállót kell építeni 6 külső /bőrbetegségben szenvedő/ és 6 belső /szervi bajban szenvedő/ beteg ló részére. Bal oldalon áll a kovácműhely, de ez is túlságosan kicsi és szűk. Itt javítás és bővítés szükséges úgy, hogy két tűzhely legyen benne, amelynél több kovácmesterséget tanuló személy tud gyakorlatot szerezni a patkolásban.

A jobb oldalon van egy kis helyiség konyhával a segédek részére, ahol a klistélyok kifőzését és a beteg állatoknak szükséges orvosságot lehet elkészíteni.

2. Szükséges még egy olyan megfelelő méretű istálló, melyet 5 kisebb istállóra lehet elkülöníteni. Ezek közül egy a megfigyelés alatt álló hat beteg ló részére, melyekkel a hallgatók részére kísérleteket lehet végezni. A második hat szarvasmarha-vészben megbetegedett állat számára a kísérletek levezetéséhez. A harmadik hat birka részére, a negyedik a megbetegedett disznóknak.

Az ötödik nyitott istálló legyen a lovak vagy más állatok sebeinek bekötözésére és bizonyos operációk elvégzésére, melyeket esős és hideg időben a szabad ég alatt nem tudnak ellátni. Ebbe az istállóba hozzák megszelídítésre és ápolásra a megvadult lovakat /Polluix/.

3. A lécekből készült és összedűlt fakunyhó helyére egy új kunyhó szükséges a tűzifa részére egy külön résszel a kovácsműhelyben használandó szén tárolására.
4. A már meglévő kamra, amelyben a gyógyszereket és az Intézet más eszközeit őrzik, szintén javításra szorul.
5. Magán az épületen az elülső részt, mely rossz anyagból épült, és a legutóbbi földrengés megrongálta, szintén javítani kell. A másik részt szintén át kell alakítani. Ez szilárdabb anyagból épült. Itt a falakat kell magasabbra húzni, és nagyobb ablakokat kell beépíteni, mert ez a professzor lakása lesz. Az alsóbb szinten van a boncmester, a kovács és segédjének szállása a háziszolgáéval együtt. Ezen kívül egy kamra az istállóhoz szükséges zab és más eszköz tárolására.

Az épület felső szintjén kell kialakítani az első adjunktus szállását. Ehhez csatlakozik három helyiség, egy szertár az eszközöknek, egy helyiség a könyvtárnak és az irodának, egy másik pedig a preparátumok és az Intézet egyéb tárgyainak tárolására.

6. Mivel az új előadóterem mindössze egy sötét kis helyiség, és legfeljebb 15 hallgatót fogad be, akiknek száma pedig minden évben növekszik, egy másik megfelelő méretű előadóterem szükséges, amely 60 vagy 80 hallgatónak is megfelel. Ezen kívül alája egy anatómiai bemutatóterem két kis helyiséggel a tárolásra és az előkészítésre. Mindezt az alaptól újonnan kell felépíteni.
7. Az Intézet és az Intézethez tartozó dolgok biztonsága érdekében, mivel az épülethez és a kerthez tartozó kerítés teljesen tönkrement, a házat fele részben kővel, fele részben faléccal, a kertet pedig, ami egyben a beteg állatok legelője is, és így szintén fontos, erős fakerítéssel kell körbevenni.

Ami pedig a Intézet belső megszervezését illeti:

Amikor ezen Kir. Egyetem Intézetében az állatorvosi kollégiumokat bevezették, feladatául szabták meg, hogy elméletben és gyakorlatban csak a marhák betegségeivel foglalkozzon. Később azonban, figyelembe véve ezen tudomány hasznát és a hazában való szükségességét és a köz érdekében kifejtett eddigi működését, 1801. február 10-én a M. Kir. Helytartótanács határozatot adott ki, mely lehetővé teszi, hogy a kovácsok, az istálló mesterek, gazdászok és bárki más, aki akarja, megtanulhassa ezt a tudományt. Így tehát az állatorvosi tudományt teljes kiterjedésében elméletben és gyakorlatban az országban használt három nyelven, és pedig magyar, német és szláv nyelven adják elő.

A professzoron, adjunktuson és a kovácson kívül szükséges még az Intézetben egy boncmester, aki a tetemeket boncolja, az állatok és főleg a lovak anatómiáját oktatja, és feladat még, hogy az Intézet kovácsával felváltva az operációknál segédkezzék és a szükséges előkészületeket elvégezze.

Az ilyen boncmestert vagy második adjunktusnak, akit állatorvosi sebészként kell felvenni – kemény és nehéz munkája miatt – meg kell adni a 400 Ft-os adjunktusi fizetést is.

Az állatorvosi tudomány egészéből kétrészes tanfolyam működik.

Az orvosok és seborvosok részére, akik a magas kir. rendelkezések szerint kötelesek meghallgatni és elvégezni a következő tanfolyamot: az állatok /és marhák/ betegségei, az állatok bőrén és ragályos úton terjedő betegségek.

A féléves kurzusok rendjéről felsőbb helyen már döntöttek.

A vaskovácsok, istálló mesterek, gazdászok részére, akik ezt a tudományt teljes egészében meg akarják tanulni, kétéves tanfolyam szükséges.

Az orvosoknak és seborvosoknak a professzor tart előadást az állatbetegségek történetéről és általános patológiából latin nyelven, különös tekintettel a szarvasmarhákra, lovakra, birkákra és disznókra.

A boncmester vezeti a szükséges állattani bemutatókat és az operációkat. A másik adjunktus a seborvosoknak adja elő a gyógyításra vonatkozó anyagot, és megmutatja a hallgatóknak az állatok részére káros és hasznos növényeket.

A kétéves tanfolyam első évében:

Első félév: A ló külső ismertetését és a méneselek témáját, valamint a patkolás mesterségét tárgyalják.

Az Intézet kovácsa hetente kétszer meghatározott napokon és órákban a helyes patkolás tudományába vezeti be a kovácslegényeket, és megtanítja nekik a jó patkolás szabályait.

Második félév: A lovak anatómiáját és fiziológiáját adják elő, és a kovácslegények a patkolást gyakorolják.

Második évben:

Első félévben: A lovak patológiája és a gyógyítás. A kovácslegények ismét gyakorolják a lovak patkolását.

Második félévben: A szarvasmarhák, juhok és disznók patológiája, utasítások az operációkkal kapcsolatban.

Mindennap reggel 8 órakor kezdődik a munka a sebek bekötésével, amikor a professzor irányítja az ottlévő adjunktusokat és az Intézet kovácsát: Ők végzik a szükséges műtéteket is az állatkórházban.

Megmutatják a hallgatóknak a különféle betegségek jeleit és tüneteit a beteg állatokon és a tetemenek.

A kétéves tanfolyamon a professzor tanítja az élő lovon annak külső ismertetőjeleit, és a ménesekről ad elő.

A boncmester adja elő az anatómiát és fiziológiát, és végzi a kováccsal együtt az összes műtetet az állatkórházban.

A másik adjunktus adja elő az orvoslás anyagát, és megmutatja a kovácsszervezőknek az állatok számára ártalmas és hasznos növényeket. Ezenkívül az ő feladata a helyettesítés. A beteg professzor vagy boncmester dolgát látja el ilyenkor.

Az intézet kovácsa oktatást tart a patkolás elméletéből és gyakorlatából.

Az állatorvosi vizsgák a t. Dékán Úr jelenlétében folynak, különösen azoknál a jelölteknél, akik állami hivatalra pályáznak. Ezek kötelesek szigorlatot tenni. A vizsgák időpontját a T. Orvosi Fakultás határozza meg.

A kovácsok és istálló mesterek a két éves tanfolyam elvégzése után a császári és királyi mezőhegyesi méneshez, vagy más a királyságban jó hírnévnek örvendő méneshez kerülnek, mint az Eszterházy, Podmaniczky, Károlyi, Orczy, Viczai család tulajdonában lévők, hogy nagyobb gyakorlatra tegyenek szert, és a lovakkal és a ménessel való helyes foglalkozást elsajátítsák.

A legjobb tanuló közül kettő, akik a hazai nyelveket jól beszélik, ezt a tudományt különösképpen kedvelik, és az Intézetnél szeretnének maradni, királyi ösztöndíjat fognak kapni.

Az állatkórházba a professzor tudta nélkül beteg állatot nem vehetnek fel, és a felgyógyultat sem bocsáthatják el.

A professzornak vagy az Intézet prefektusának jogköre, hogy elbocsássa az olyan istállósolgát, aki kötelességének nem tesz eleget, aki éjszakai csavargásban vagy ivászatban vesz részt, és kétszeri figyelmeztetés ellenére sem engedelmeskedik. A elbocsátott helyére mást vehet fel.

A teljes személyzet fizetése:

Előszőr: a professzornak, aki két, sőt több nyelven előad, és az állatkórházban gyakorlati munkát végez, rendes professzori fizetésként 1200 Ft.

2. Az első adjunktusnak, aki a gyógyítás és a botanika tudományát adja elő, és minden területen helyettesi hivatalt tölt be, 500 Ft.
3. A boncmesternek vagy második adjunktusnak 400 Ft.
4. A kovácsnak 500 Ft.
5. A kovács segédjének 200 Ft.
6. A két istállósolgának külön-külön havi 12 Ft.
7. Az intézeti solgának, aki a boncmester mellett köteles segédkezni, és helyettesíteni a háziszolgát is, időben zárja és nyitja a ház kaput. Részére havi 15 Ft.

Az Állatorvosi Intézet a Kegyes és Nagyméltóságú Helytartótanács engedélye szerint eddig a teljes évi szükségletére 200 Ft-ot kapott évenként a Kir. Egyetem kézipénztárából. Ez az összeg azonban csak szűkösen vagy egyáltalán nem volt elég. Ezért, hogy az Intézet a tanulóknak nagyobb javára váljék, mindenesetre a következő támogatás szükséges.

1. A széna és a zab beszerzésére /hogy a kísérletekhez kiválasztott állatokat ellássák/, valamint a gyógyszerek beszerzésére, az istállók és hasonló kiegészítésére, a hallgatóknak bemutatandó állatok beszerzésére havonta 50 Ft.

Az állatkórházba behozott lovak és marhák részére a szénát, zabot, valamint a gyógyszereket maguk az állatok gazdái kötelesek fedezni.

2. Az Intézetnek évenként 14 öl tűzifára van szüksége, mert a tanulószobák fűtésén kívül a beteg állatok részére a főzetek, beöntések, kenetek, klistélyok elkészítéséhez egész évben szükséges a tűzifa.

Az Intézet kéri, hogy a fát a Kir. Egyetemnek járó tűzifából évenként természetben kaphassa meg.

3. Szüksége van az Intézetnek két nyereg, a hozzátartozó lószerszámmal együtt, hogy a krónikus betegségben szenvedő lovakat lovagolhassák. Ez 118 Ft.
4. Az Intézet régi kocsija összetört. Ennek helyére új szükséges a tetemek elszállításához. A kerekek vasalását a régiről fogják az újra átszerelni. A kocsi 40 Ft-ba kerül.
5. Szükséges még egy anatómiai asztal, erős és biztos, ami 22 Ft-ba kerül.
6. Szükséges egy nagyobb mozsár, réz- és ónedényekkel együtt a főzetek, beöntések, klistélyok készítéséhez. Ez 150 Ft-ba kerül.
7. Szükség van még egy nagy szekrényre, hogy az elkészített preparátumokat és az Intézet értékesebb tárgyait benne elhelyezzék. Ez 18 Ft-ba kerül.

Ezek azok, melyek a ház külső és az Állatorvosi Intézet belső elrendezéséhez, a tanulóknak a tudományban való jobb előrehaladásához szükségesek, és egyben a Királyságnak is hasznára válnak.

Ezek közül az intézet csonka és befejezetlen marad, és nem hozza meg azt a gyümölcsöt, amit tőle elvárhatnak.

Ha azonban ezek a kiadások összességükben nagyobbak, semhogy a tudományos alap ezt megadhatná, úgy gondolom, hogy ez esetben, amíg a Tek. Egyetemi Tanács a mondott Intézet tervét magasabb helyen javasolni szíveskedik, a Nagyméltóságú Kir. Helytartótanács – amint az állami

közoktatási és tudományos tervezetben a 292. oldalon látható – minthogy az Állatorvosi Intézet híre a királyságban állandóan növekszik, körlevélben felszólítaná a Királyság tekintetes vármegyét, városait, a mágnásokat, püspököket, bárókat és minden tehetős urat, aki a királyságban állattenyésztéssel foglalkozik, hogy az Állatorvosi Intézetnek, mely nekik is hasznukra válik, adjanak anyagi támogatást.

Tolnay Sándor
állatorvos professzor

115.

Buda, 1807. júl. 28.

A Helytartótanács szakvélemény kérése céljából küldet az intézet részére a Pán Márton által lovak gyógyulásához alkalmazott gyógyfű keverékből.

Cons. No. 15440.

A tóth-prónai evangélikus lelkész, Pán Márton feltalált egy bizonyos szert, amely a lovakat glandulosus scirthosus betegségükből kigyógyítja. Az Egyetemi Tanács november 28-i véleménye alapján a feltalálót arra utasították, hogy Turócz vármegye közvetítésével az orvosi vélemény megszerzéséhez küldjön két litert ebből a teából annak leírásával, hogy kell ezt a beteg lovak gyógyítására használni /ugyanis ezt a megyének már előadta a feltaláló/. Erre a teamennyiségre azért van szüksége az Egyetemi Tanácsnak, hogy az Állatorvosi Intézetnek átadja az elrendelt kísérletek lefolytatására, majd véleményt kérjen a hatásáról.

116.

Buda. 1807. aug. 28.

Tolnay Sándor professzor fizetésének felemeléséről.

Őszentfelsége a Kir. Egyetem állatorvos professzorának, Tolnay Sándornak 800 Ft fizetéséhez 200 Ft éves emelést méltóztatott engedélyezni.

Ezt a kegyes kir. engedélyt azzal együtt adják tudtára az Egyetemi Tanácsnak, hogy a mai napon utasították az alapítványi pénztárat, miszerint ezt a fizetésemelést július 24-től, a kegyes kir. engedély kiadásának napjától számítva fizessék ki a professzornak a szokott módon.

117.

Buda, 1807. szept. 9.

A Helytartótanács elrendeli, hogy Tolnay professzor készítsen a lópatkolásról szóló és minden hazai nyelven megjelenő kézikönyvet. A mezőhegyesi ménes vezetőit utasítják, hogy mindkor segítsék Tolnay professzor munkáját.

Cons. No. 18622.

Hogy a kegyes királyi rendelet szerint a lópatkolás ügye a Magyar Királyságban jobbra forduljon és tökéletesebb állapotba kerüljön, az a kegyes határozat született, hogy az erről a mesterségről készítendő könyvet minden hazai nyelven terjesszék.

Ezért a Kir. Egyetem Tanácsa szólítsa fel Tolnay állatorvos professzort, hogy kezdjen hozzá e könyv kidolgozásához. Ezzel megegyezőleg utasítást adtak, hogy a mezőhegyesi ménesnél a professzornak ez irányban végzendő kísérleteit támogassák.

Mihelyt a könyv elkészül, a szerző mutassa be a kéziratot a Kir. Helytartótanácsnak.

Az is feltételezhető, hogy ha Tolnay professzornak szüksége van rá, Csekonic generális saját gyakorlatából merített tapasztalataival fogja őt segíteni.

118.

Tóth-Próna, 1807. szept.

Pán Márton lelkész hivatalos felszólításra megküldi az általa alkalmazott gyógyfüveket az Állatorvosi Intézet részére véleményezés céljából.

A legkegyelmesebb M. Kir. Helytartótanács 1806. december 10-én 23033. számú Budán kiadott rendeletének engedelmeskedem, melyet a nádori törvényszék február 23-án közölt velem, és kegyesen arra utasított, hogy vagy magam jelenjek meg a Pesti Kir. Egyetem Állatorvosi Intézeténél a glandulosus betegségben szenvedő lovak gyógykezelésének elvégzésére, vagy küldjek fel 2-3 fontra való füvet, mely a lovak glandulosus betegségét gyógyítja, hogy a Kir. Egyetem Intézetében e betegséggel kapcsolatban mélyrehatóbb kísérleteket végezessenek. Előbb nem tudtam ezt elvégezni, részben mert szolgálatom miatt nem távozhatom el, részben mert e dolgokkal kapcsolatos

kiadásaim felülmúlták erőimet. Ezért csak később mértem ki két fontnyit ebből a teából, és küldöm lepecsételt zsákocskában, hozzácsatolva a leírást, hogy miként használják a teát a glandulosus betegség gyógyítására. Továbbá alázatosan kérem a Tekintetes Egyetemet, hogy szokott buzgalmával, az állam hasznát elősegítve juttassa el a Kegyes M. Kir. Helytartótanácsához ezt a /glandulosus/ betegséget gyógyító teával teli zsákocskát, mivel magam nem lehetek ott.

Maradok a Tekintetes Egyetemennek teljes tisztelettel ajánlva

A Tekintetes Egyetem legalázatosabb szolgája

Pán Márton

lelkész

Melléklet:

1. A lovak glandulosus betegségének gyógyítása.

Vegyenek ebből a teából 5 unciát, és forralják fel 4 pozsonyi icce vízzel vagy megfelelő 8 iccés edényben. A lónak készített takarmányt ezzel locsolják meg. Ha ez az adag elfogyott, vegyenek egy másik adag teát, újból főzzék meg, és hintsék meg vele a lónak készített zabot. Ha ez sem lenne elegendő, folyamatosan ismételjék meg az adagot.

2. Ha az alsó állkapcsón daganat van, az a tumor glandulosus egy nap alatt áttétellel a test bármely részén megjelenhet, áztatni vagy lemosni kell. Az ilyen daganat glandulosus betegségből is származhat – minél gyakrabban mosogassuk.

119.

Buda, 1807. nov. 17.

A Helytartótanács Tolnay professzor javaslatát kéri a jelentkező marhavész visszaszorítása céljából.

Cons. No. 23436.

Különös figyelmet érdemel az állattenyésztés ügye, mikor mindenhol jelentés érkezik a marhavész feltűnéséről. Ezért jogos az a félelem, hogy az előző években hozott marhavészre vonatkozó királyi rendelkezések újból érvénybe lépnek a királyság területén, melyekre eddig nem figyeltek vagy feledékenységbe merültek. Hogy e baj további terjedését most és a jövőben is

megakadályozza, a Kir. Helytartótanács meghagyja az Egyetemi Tanácsnak, hogy hallgassa meg erről az állatorvos professzort, hogy az előző években kiadott kegyes királyi rendelkezések közül pontosan ez esetben melyeknek az újbóli kihirdetését tartja szükségesnek. De ha úgy gondolja, hogy a fennálló rendelkezések az új betegség esetén nem megfelelőek, ő maga dolgozzon ki bizonyos általános szabályokat, hogy miként lehetne a járványt visszaszorítani, és azt mutassa be az Egyetemi Tanácsnak, hogy ide betérjessze.

120.

Buda, 1807. dec. 15.

Egyetemi tanárok könyvkölcsönzésének szabályozása.

Cons. No. 25018.

A Kir. Egyetem Könyvtárából Albex professzor több kötet, még hozzá ritka könyvet akar kikölcsönözni óvadék ellenében otthoni használatra. Az Egyetemi Tanács november 10-én kelt jelentésére ez a válasz: Minden személynek, aki a Kir. Egyetemen tudományos munkát végez, valamilyen módon megengedhető, hogy a könyvtárból könyvet kölcsönözzön ki házi használatra, azzal a feltétellel, hogy írásbeli nyilatkozatot tesz: a könyvet két hónapon belül épen és sértetlenül visszaadja. Ha ez az idő letelt, és a könyvre továbbra is szükség van, ugyanilyen írással újítsa meg biztosítékát a kért könyvről.

121.

Buda, 1818. jan. 4.

A Helytartótanács megküldi az Intézetnek a bécsi állatorvosi tanintézet tanrendjét, s egyben közli, hogy az uralkodó engedélyezte, hogy a pesti oktatásban a bécsi példát kövessék.

Cons. No. 26364.

Az Egyetemi Tanács július 7-én beküldött jelentésével kapcsolatban, melyet a legmagasabb helyre felterjesztettek.

Őszentfelsége kegyeskedett engedélyezni, hogy a bécsi Állatorvosi Intézet érvényben levő tervezetét ezen királyi Egyetem maga elé példának válassza. Ezért a mellékelt tervezetet a köz haszna érdekében egyenes utasítással átadják az Állatorvosi Intézet professzorának, egyben elküldik az Egyetemi Tanácsnak az intézet építkezési tervét úgy, ahogy először kidolgozták és jóváhagyták, hogy ők is erősítsék meg.

A császári és királyi akadémián az I. évfolyamban oktatott tantárgyak: anatómia, fiziológia, külső lóismeret, lótenyésztés, lógondozás, patkolás, tapasztalati természetrajz és gyógyszervegyészet. Ezek a következő rendben szerepelnek az előadásokon és demonstrációkon.

Nov.	Hétfő	½ 11-	Pataanatómia és lóanatómia ált. bevezetése.
	Kedd	½ 12	Anatómia. Előadó: Anatómia professzora
	Csüt.	du. 2-3.	Patkolás tanítása Rumpelt szerint
	Pént.		Előadó: Az intézeti kovácsmester
	Szerda	½ 11- ½ 12	Tapasztalati természetrajz. Gyógyszerkémia. Előadó: Kémiatanár.
	Szombat	du. 2-3.	Patkolástanítás folytatása.
Dec.	Hétfő	½ 11-	Csont. Izom. Véredények, belső részek.
	Kedd	½ 12	Nemi részek. Előadó: Anatómia professzora
Jan.	Csüt.	du. 2-3.	Vizsgák és ismétlése a fenti tárgyaknak.
Febr.	Pént.		Anatómia korrepetítor.
Márc.	Szerda	½ 11-	A fizika és gyógyszervegyészet.
		½ 12	Vegyésztanár
Ápr.	Szombat	du. 2-3.	A patkolástanítás folytatása.
Máj.	Hétfő	½ 11-	A ló fiziológiája és élete egészséges állapotban.
	Kedd	½ 12	Előadó: Anatómia professzora
	Csüt.	du. 2-3.	A fentiek ism. Anat. korr. Vizsgák és ismétlések.
	Péntek		

Jún.	Szerda	½ 11- ½ 12	Folytatatólagos gyógyszervegyészet és gyógynövények.
	Szombat	du. 2-3.	Demonstráció vegyésztanár által. A patkolás folytatása.
Júl.	Hétfő	½ 11-	Külső lóismeret és bevezetés, a külső leírása.
	Kedd	½ 12	Előadó: Anatómia professzora.
	Csüt.	du. 2-3.	Vizsgák és a fenti tárgyak ismétlése
	Péntek		Előadó: Anat. (korrepetítor) tanársegéd
Aug.	Szerda	½ 11- ½ 12	Vegyészet és növénybemutató.
	Szombat	du. 2-3.	Patkolás folytatása.
Szept.	Hétfő	½ 11-	Előadások a lótenyésztésről, a hágtásról, felnevelésről,
	Kedd	½ 12	a csikók és lovak gondozásáról. Előadó: Anatómia professzor
	Csüt.	du. 2-3.	Vizsgák és a fenti anyagok ismétlése.
	Péntek		Anat. tanársegéd
Okt.	Szerda	½ 11- ½ 12	Gyógyszerészet Előadó: Gyógyszerészet tanára
	Szombat	du. 2-3.	Folytatólagos patkolástanítás.
Minden hónapban	Minden	Reggel	A tanulók az első évfolyamban a kovács munkáját és a
	2. napon	5 - ½ 11 Du. 3-4	lópatkolást a tanár jelenlétében és annak segítségével műhelyben végzik.
		Este 7-9	Minden tanuló számára olvasási és tanulmányi idő a vezető kovácsmester felügyelete alatt.
	Minden vasárnap	Reggel 9-11	Helyesírási gyakorlat a /szépírás/ tanár vezetésével.

Az eddig átvett ismeretek tantárgyainak áttekintése és a II. évfolyam tantárgyai.

Minden hallgatónak:

Általános betegségismeret, patológia, általános gyógyászat, terápia, táp- és gyógyszerteran, orvosi anyagok, állatbetegségek tana, speciális lógyógyászat- és műtétan, hippiátria, gyakorlati oktatás kórházakban, klinikai ismeretek. Mindezeket a következő rendben és időtartamra adják elő a tanulóknak:

Nov.	Hétfő	de. 9-10	Általános betegségismeret, előidéző okok leírása. A tünetek, hatások jelei, jelentkezése. Általános gyógyászat. Előadó: Patológia professzora.
	Kedd		
	Péntek	du. 3-4	Vizsgák és ismétlések ugyanezen tárgyakból. Vezeti: Patológia tanársegéde
Dec.	Szerda	½ 12-	Előadások az állatbetegségekről, orvosok és seborvosok részére. Ezeket a II. évfolyam katonai hallgatóinak is meg kell jelenniük. Előadó: Patológia professzora
	Szomb.	½ 1	
Jan.	Hétfő	9-10	Tápláló és gyógyító anyagok. Előadó: Vegyészeti professzora
	Kedd		
Febr.	Csüt.	du. 3-4	Vizsgák és ismétlések ue. tárgyakból. Állatbetegségek előadásának folytatása. Előadó: Patológia prof.
	Péntek		
	Szerda	½ 12-	
	Szombat	½ 1	
Márc.	Hétfő	de. 9-10	Lógyógyászati ismeretek: 1. Lázak és gyulladások tana. 2. Külső sebesülések. 3. Műtétan. 4. Egyéb betegségek. Előadó: Patológia professzora
Ápr.	Kedd.		
Máj.	Csüt.		
Jún.			
Júl.	Péntek	du. 3-4	Vizsgák és ismétlések ugyanezen tárgyakból. Vezeti: Patológia prof.
Aug.			

Szept.	Szerda	½ 12-	Április végéig vagy májusig folytatólagos állatbetegségek ismeretek oktatása.
Okt.	Szomb.	½ 1	
Az év minden hónap-jában	Minden munka-, ünnep- és vasárnapon	Reggel 7-9	Rendelés és klinikai oktatás a beteg állatok istállójában. A különböző betegségek történetéről a gyakorló tanulók részére. Nyilvános előadás a prof. részéről a beteg lovak bemutatásával és megtekintésével. A betegségek tüneteinek megállapítása, a kiválasztott gyógyszerek pontos használata. Mindenféle kötözés és operáció. A könnyebbeket a tanulók maguk, a nehezebbeket az egyik tanár végzi el a professzor felügyelete és vezetése alatt.
		Reggel 6-7	A gyakorló tanulók megfigyelik a rájuk bízott beteg állatokat, leírják a betegségi tünetekkel kapcsolatos kérdéseket, feljegyzik az eseteket és tapasztalatokat, beadják a beteg állatoknak a rendelt orvosságot, végrehajtják az ajánlott mozgásokat. Gondoskodnak valamennyi kórházi ló patkolásáról és a beteg és hibás patájú állatról, megvizsgálják a letöredezett részeket, megállapítják a betegség következményeit, ill. a betegségben elhullott állatok pusztulásának okait. Mindezeket a betegségeleírásban feljegyzik.

122.

Buda, 1808. szept. 27.

A Helytartótanács Tolnay professzor szakvéleményét kéri egy, a Sopron megyei orvos által feltalált rühességet gyógyító kenőcsről.

Cons. No. 21540.

Azon esetből kifolyólag, hogy Sopron vármegye orvosa a lovak közt fellépő rühességet egy kobaltot tartalmazó kenőccsel sikeresen gyógyította. A fent említett orvos hivatalos jelentését idejében átadják az Egyetemi Tanácsnak. Ezt azért engedélyezi a Kir. Helytartótanács, hogy az Egyetemi Tanács a Kir. Tud. Egyetem állatorvos professzorát felkérje, hogy miután tisztázza a rüh fajtáját /mert

többféle van/, pontos és ismételt kísérleteket végezzen a mondott kenőccsel, és adjon tájékoztatást a kísérletek eredményéről. Ha itt beválik, a kenőcs használatát általánossá tehetik.

123.

Pest, 1808. okt. 8.

Tolnay professzor az intézetben elvégzett vizsgálatok alapján kedvező szakvéleményt ad Pán Márton evangélikus lelkész által feltalált szerről, és nevezett részére jutalom megadását javasolja.

Tisztelt Orvosi Fakultás!

A kegyes és kiváló Kir. Helytartótanács 1807. júl. 28-án 15446. sz. kiadott utasításának megfelelően Pán Márton tóth-prónai evangélikus lelkész szerét, melyet a szopornyicában megbetegedett lovak gyógyítására ajánl, kísérletekkel ellenőriztük. Ezt a betegséget mi larynxnak vagy mucosus betegségnek, magyarul takonykórnak hívjuk. Az e betegségben szenvedő lovakkal a Kir. Egyetem Állatorvosi Intézete mindenképpen el akarta kezdeni a kísérleteket, de mivel a szopornyicában szenvedő lovak később kerültek be az állatkórházba, ezért az öt lovon végzett kísérletek csak később kezdődtek el. Ugyanis a másik három lovon is, melyek rosszindulatú glandulosusban szenvedtek, és ha ezt a betegséget elhanyagolják vagy rosszul kezelik, mindig mucosus-szá változik.

I. kísérlet: melyet két katonai teherhordó lovon végeztünk. Az egyik hat, a másik nyolc éve, és e járványos betegség kezdeti állapotában voltak. A kísérlet 21 napig tartott. Természetesen használtuk a hozzánk beküldött szert, amely bizonyos általunk ismeretlen durvára vagdalt növény volt, körülbelül 3 uncia, melyet 4 pozsonyi iccével egy edényben megfőztünk. Ezzel öntöttük meg a lovak takarmányát mindennap. Ezzel mostuk le az alsó állkapocs daganatát, az orr fekélyeit pedig dió kivonattal tisztítottuk meg.

II. kísérlet egy 5 éves lóval, amely ugyanabban a betegségben szenvedett, de előrehaladottabb állapotban. 28 napig kezeltük. A lónak adott takarmányt az említett növényből készült főzettel megöntöttük, az alsó állkapocs daganatát és az orr fekélyeit naponta többször kimostuk.

III. kísérlet két másik lóval, az egyik hét, a másik nyolc éves, és a betegség már elhatalmasodott rajtuk. Ugyanolyan módon 30 napig kezeltük őket. Vagyis a megszokott takarmányt mindig meghintettük a növényi főzettel. Gyakran mostuk az alsó állkapocs daganatát, az orr fekélyeit pedig dió kivonatóval öblögettük.

E pontosan elvégzett kísérletekből a következő eredmény született. Az első két lovon, amelyekkel a kísérletet a betegség kezdeti fokán végeztük, az alsó állkapocs daganata eltűnt, és a takony folyása megszűnt. A lovakat gyógyultnak nyilvánítottuk. De egy hónap és néhány nap eltelte után a betegség felújult, visszakerültek az állatkórházba, és ezután már nem lehetett állapotukon javítani.

A másik három esetben az e fertőző betegségben szenvedő állatokon az előírt hosszabb ideig tartó kezelés sem hozott eredményt. Nem lehetett eloszlatni az alsó állkapocs daganatát, és nem szűnt meg az orrból folyó bűdös váladék sem, sőt napról napra erősebb lett, és az orr belsőbb részei is felsebződtek. A levágott lovak fejében az orr és a homlok üregében nagy mennyiségű bennszorult váladékot találtunk.

Az előírt célt figyelembe véve a larynx betegség ellen – a három rosszindulatú glandulosusban megbetegedett ló esetében, amely rosszul kezelve vagy elhanyagolva larynx vagy mucosus /takony/ betegséggé válik – a kísérlet jó eredményt hozott.

Ezért úgy gondolom, hogy a szer feltalálója, mihielyt a gyógyszer összetételét megadja, jutalmat érdemel. Ezt az okból is megérdemli, hogy szláv népe érdekében és hasznára állatorvosi könyvemből, amely az állatok betegségeinek felismeréséről és gyógyításáról szól, latin nyelvből szláv nyelvű fordítást készített, és kinyomtatásáról is gondoskodott. Így szolgálatot tett a nemzetnek.

Fent kifejtett véleményemet szíveskedjék az Orvosi Fakultás az Egyetemi Tanácsnak továbbítani, hogy azt késedelem nélkül a M. Kir. Helytartótanács elé terjeszthessék.

Tolnay professzor

124.

Pest, d. n. [1808. dec.]

Bene Ferenc orvosprofesszor levele Tolnay Sándorhoz. Közli, hogy az Állatorvosi Intézet reformtervének végső kidolgozásával meg kell várni az egyetem új elnökének hivatalba lépését.

Tekintetes Uram!

Az Orvosi Fakultás úgy döntött, hogy az Állatorvosi Intézet új tervének kidolgozását el kell halasztani, amíg az Egyetem Nagyméltóságú Elnöke el nem foglalta hivatalát. Itt küldöm a kért iratokat, és boldog új esztendőt kívánok. Teljes tisztelettel Tekintetes Uram alázatos szolgája

Bene Ferenc professzor

125.

Pest, 1809. jan. 4.

Ürményi József az egyetem hivatalát elfoglaló új elnökének felhívása az egyetem tanácsához. A pontos tájékozódás céljából valamennyi kartól és minden professzortól részletes jelentés kér tudományága helyzetéről és a javasolt teendőkről.

Tekintetes Egyetemi Tanács!

Hogy e Királyi Egyetem elnöki tisztségének betöltésében Őszentfelsége belémhelyezett bizalmának teljességgel megfeleljek, elsősorban az szükséges, hogy az Egyetem jelenlegi helyzetét, a tudományokban mutatott előrehaladást vagy az azt gátló akadályokat elhárításuk érdekében mélyebben megismerjem. Ezért a tekintetes Egyetemi Tanács mielőbb terjessze elém a következőket:

- a) Minden, az Egyetemhez tartozó személy jelenlegi állását és fizetését.
- b) A hozzá tartozó összes épület, múzeum és különböző nyilvános intézet felsorolását, hogy magam személyesen ellenőrizhessem őket.
- c) A különféle szabályrendeletek és utasítások felsorolását, akár magának az Egyetemi Tanácsnak, akár az egyes tudományos fakultásoknak és különféle nyilvános intézményeknek szólnak. Könyvtárnak, múzeumnak, botanikus kertnek, csillagdának és hasonlóknak, valamint az előírás szerint az iratokban szereplő igazgatóknak és gondnokoknak.

- d) Jelentést minden nyilvános professzor úrtól a tudományágban elért eredményeikről, a tananyagáról, a tanulók előmeneteléről, a tankönyvekről / hogy vannak-e és milyeneket írtak elő/, az akadályokról, melyek a kívánt fejlődés és a tanulók előrehaladásának útjában állnak, valamint ezek elhárításának módjáról. Mindezzel hozzájárulnak az Egyetem felvirágoztatásához, és úgy gondolom, ebből az államnak is haszna származik. Ezt szolgálják a körültekintően összeállított jelentések, vélemények, melyeket csatolnak a fakultás gyűlésén kialakított állásponthoz is.
- e) Hasonlóan, az Egyetemhez tartozó különféle intézmények vezetőinek és gondnokainak ugyanazon célból beküldött jelentését és véleményét.
- f) Ha akár az Egyetemi Tanács kebelén belül, akár az Egyetem bármely más személye részéről valamilyen különleges észrevétel támad saját tudományágán túlmenően, melyet oktat, az Egyetem más területeinek fejlődésével, akadályával és előmozdításával kapcsolatosan, azt kifejezetten nekem küldheti be, én ezt örömmel fogadom.
- g) Amikor minden tudományos intézmény a Haza érdekében az ifjúság nevelését tartja fő céljának, nagyon is fontos, hogy ez az ifjúság a tiszta vallásosság és a veleszületett keresztény erkölcs alapjaival töltekezzen meg. Tehát úgy formáltassék a jellem, hogy mai nevelésünkből Őszentfelsége hívó alattvalókat, a Haza pedig sok jól művelt és a közérdeket saját céljai elő helyező polgárt kapjon. Ezért arra buzdítjuk az Egyetemi Tanácsot és minden nyilvános professzort, hogy az ifjúság nevelése mindenütt vallásosan, erkölcsösen és hazafias szellemben történjen.

Küldjék be erre vonatkozó észrevételeiket és véleményüket, hogy az ez irányú fejlődést mi gátolja és mi az, ami ezt elősegíti.

Továbbá:

- h) Mivel azt is fontos tudni, hogy az Egyetem gazdasági ügyei milyen rend szerint folynak, és hogy a pénzügyeket milyen megbízhatóan intézik, e tárgy tekintetében se mulassza el az Egyetemi Tanács, hogy meghallgatva az ide vonatkozó észrevételeket, nyilvánítson véleményt, és adjon körültekintő tájékoztatást.

Megkapva a beküldött jelentéseket és véleménynyilvánításokat, miután alaposan összevettem őket, nem fogok késlekedni e mindenütt felhalmozódott beadványok alapján tanácskozást tartani, és a maga helyén újból előterjesztést tenni, mely az ifjúság nevelését, a tudományok oktatását és ezen Egyetem jóhírének növelését kívánja szolgálni. Biztos vagyok abban, hogy a Tekintetes Egyetemi Tanács, a nyilvános professzor urak és a különféle intézmények vezetői, kiknek becsületessége, hűsége és a közjó előmozdítására való törekvése előttem jól ismert, teljes erővel azon vannak, hogy kifejtsék előttem az oktatás legeredményesebb módját.

Ürményi József
a M. Kir. Tudományegyetem
elnöke

126.

Pest, 1809. jan. 9.

Ürményi a jelentések beadásának határidejét 1809. február 15-ben állapítja meg.

Nagyságos Tanácsos Úr,
a Királyi Egyetem Rektora!

Igen fontos, hogy a Kir. Tud. Egyetem jelenlegi helyzetéről szóló tájékoztatásokat és véleményeket minél előbb megkapjam. Félek azonban, hogy esetleg valami késve jut az Egyetemi Tanács tudomására. Ezért úgy döntöttem, hogy határidőt jelölök ki, ameddig a jelentéseket késedelem nélkül benyújthatják.

Ezt az időpontot február 15-ében állapítottam meg, mert akkor kezdődik a farsangi törvénykezési szünet és a vele kapcsolatos 8 napig tartó éjszakai vigadalom. Ezt az időt már a tájékoztatások tanulmányozására akarom fordítani. Felszólítva tehát az összes fakultást és illetékes személyt arra utasítom, hogy egyenesen kezemhez, az Egyetemi Tanácshoz küldje jelentését és véleményét. Minél hamarabb érkeznek, annál szívesebben fogadom. A megszabott február 15-ig mindenképpen kivétel nélkül mindent juttassanak el hozzám.

Ürményi József
a M. Kir. Tudományegyetem
elnöke

127.

Pest, 1809. febr. 16.

Tolnay professzor beadja az egyetem elnöke által kívánt jelentést intézhet helyzetéről. /A jelentés szövege itt nem maradt fenn./

Tekintetes Egyetemi Tanács!

Azzal a tárggyal kapcsolatban, amely szerint a M. Kir. Tud. Egyetem nagyméltóságú elnöke, Ürményi József utasításba adta a Nagyságos Tanácsos Úr, ezen Kir. Egyetem rektorának közvetítésével 1809. január 9-én minden professzor és az Intézetek vezetői részére, hogy Őméltóságának mielőbb tegyenek jelentést intézetük jelenlegi helyzetéről.

Az alulírott professzor a következőket fejt ki:

A Kir. Egyetem Állatorvosi Intézete eredetét és a Királyságban való szerencsés megnövekedését az eddig kiadott kegyes királyi engedélyeknek és a támogatásnak köszönheti, melyet eddig kapott, és annak a segítségnek, melyre a továbbiakban is szüksége van a Haza érdekében való felvirágozásához és tökéletesedéséhez.

Alázatos jelentésemet hódolattal nyújtom át a K. Egyetemi Tanácsnak, és alázatosan kérem, hogy a K. Egyetemi Tanács szíveskedjék az említett jelentést – mellékelve a bécsi Állatorvosi Intézet tervének vázlatát és az alulírott által a magyar nemzet javára kiadott és terjesztett állatorvosi könyveket – benyújtani, hogy a Kir. Egyetem Nagyméltóságú Elnöke megismerhesse őket. Ha pedig szükségesnek tartja, nyújtsa be a Kegyes M. Kir. Helytartótanácsához is. A továbbiakban maradok teljes tisztelettel a Kegyes Egyetemi Tanács alázatos szolgája:

Tolnay Sándor
állatorvos professzor

128.

Buda, 1809. márc. 14.

A Helytartótanács rendelkezése az intézeti kovácmester és kovácslegény fizetéséről

Cons. No. 5353.

Az Egyetemi Tanács által 1807. január 13-án 28. sz., október 31-án 471. sz. és november 28-án 552. sz. beküldött jelentésekre így válaszolnak: Minthogy a Kir. Egyetem Állatorvosi Intézeténél levő állását Garay Mihály kovácmester önkényesen elhagyta, az újonnan felvett Kreippel Lőrinc vaskováccsal 18 hónapra szerződést kötöttek 1808. július 1-től 1809. december végéig ugyanazokkal a feltételekkel, melyeket már elődjének is megadtak, azaz 400 Ft bérleti díjban állapodtak meg. Ugyanakkor nincs rá lehetőség, hogy a professzor és az Egyetemi Tanács javaslata szerint ezt a professzornak fizesse ki.

Továbbá: Az Intézetnél dolgozó kovácslegény fizetése eddig évente 144 Ft volt, de a jelenlegi drágaság miatt ezt 200 Ft-ra emelték 1807. január 1-től, vagyis a szerződés első napjától, és a kézipénztárból fogják kifizetni a kiegészítéssel együtt. Végül: Azelőtt az Állatorvosi Intézet kovácsa évi 200 Ft-ot fizetett, az új szerződés életbelépése óta 1808 szeptemberéig 700 Ft hasznot hozott a kovácsműhely Kreippel Lőrinc munkájának eredményekét. Az alapítványi pénztárat már tájékoztatták ennek bevételezéséről.

129.

Pest, 1809. ápr. 26.

Tolnay professzor jelentése az állatorvosi intézet épületének elhanyagolt állapotáról. Kéri a nélkülözhetetlennek ítélt javítások elvégzését.

A Pesti Kir. Egyetem Állatorvosi Intézetének épületében a beteg lovak két istállójának ajtaja és ablakai a falakkal együtt annyira megrongálódtak, hogy attól kell félnünk, hogy az a két istálló, melyekben a hallgatónak végzett kísérletekre kijelölt beteg lovak vannak elhelyezve, minden pillanatban összedülhet, és a beteg lovakat agyonnyomja. Ezenkívül, a ház két kapuja olyan rossz állapotban van, hogy már nem lehet bezárni. Az Intézet adjunktusának, Stulfa úrnak a szállásán is ez a helyzet. A konyha ajtaja, amelyen át ki- és bejárnak, teljesen tönkrement, és minden pillanatban széteshet, és már bezárni sem lehet.

Mindezek sürgős javításra szorulnak, és az Állatorvosi Intézet már nem várhatja meg, hogy határozatot hozzanak az Intézet épületének tatarozásáról. Hivatalomnál fogva kötelességem ezt jelezni a Kegyes Egyetemi Tanácsnak.

Ezért alázatosan arra kérem a Kegyes Egyetemi Tanácsot, hogy szíveskedjék bizottságot kirendelni e hibák felülvizsgálatára, és kegyeskedjék mindazt megjavíttatni, ami az Intézet épületében javításra szorul.

A továbbiakban teljes tisztelettel maradok a Kegyes Egyetemi Tanács alázatos és engedelmes szolgálója

Tolnay Sándor
állatorvos professzor

130.

Pest, 1809. máj. 2.

Az egyetem rektora az építészeti professzorával való kapcsolat felvételére utasítja

Tolnay Sándor.

Cons. No. 268.

Tolnay Sándor úrnak utasítást adok, hogy a Kir. Egyetem polgári építészeti professzorát, Schmidt György urat keresse fel, és vele egyetértésben intézzék a további munkákat. A megbízható építőmestereket /tudniillik akik a Kir. Egyetemnél vállaltak munkát/ meghatározott napra rendelje a helyszínre, a napi bérben is megállapodva.

A Rektor

131.

Pest, 1809. jún. 12.

Schmidt György építész professzor jelentése az állatorvosi intézet épületének állapotáról és az elvégzendő felújítási munkákról.

Tekintetes Egyetemi Tanács!

A T. Egyetemi Tanács május 2-án kiadott kegyes rendelete értelmében magam mellé véve építész kollégáimat, megvizsgáltuk ezen Kir. Egyetem Állatorvosi Intézetének épületeit.

Azokon a részeken kívül, melyeket az Intézet tekintetes professzor ura, Tolnay Sándor a Tekintetes Egyetemi Tanácshoz intézett kérvényében mint veszélyes és összedőléssel fenyegető hibákat említett, még sok azonnal javításra szoruló kárt, máshol pedig a biztos összeomlás veszélyét vettem észre. Például a fából készült ereszcsonna. Végre remény van arra, hogy miután a hazában oly rég óhajtott békesség helyreállt, az Intézet erős és jelentős épülete is megújul alapjaitól a díszítéséig. Lehetetlen ugyanis a felsorolt hibák esetén a nyilvánvaló balesetet elkerülni. Ajánlottam az építésznek, hogy takarékoskodjanak, amennyire lehetséges, és a régi anyag minden darabját használják fel, ha más helyre megfelelő.

Az istálló tetejét, amin az eső és hólé teljesen átcsurog, ne duplán, de egy rétegben zindelytakaró bőrökkel fedjék be, amint szükséges. A felsorolt munkák elvégzése után nyújtsák be idejében a számlákat a Tek. Egyetemi Tanácsnak.

Maradok a T. Egyetemi Tanács alázatos szolgája

Schmidt György

132.

Pest, 1809. jún. 20.

Az Egyetemi Tanács kéri az intézet felújításának költségvetési tervét.

Cons. No. 337.

Ezen jelentés szerint, és elsősorban a május 2-án 268. számon kiadott tanácsi utasítás végrehajtása érdekében az Állatorvosi Intézet vezetőjének, Tolnay Sándor professzornak ismételten engedélyt adnak, hogy az említett Intézetben elvégzendő legfontosabb javítási munkák költségvetési tervét az Egyetemi Tanácshoz benyújtsa. Abban az esetben, ha a mondott költségek kifizetését és átutalását kéri, a felsőbb tudomásulvétel és a költségek jóváhagyása érdekében a Méltóságos Magyar Kir. Helytartótanácsához kell majd a kérvényt felterjeszteni.

Az Egyetemi Tanács üléséről. A Rektor és az Egyetemi Tanács.

133.

Buda, 1810. jan. 23.

A Helytartótanács kiutalja az intézeti épületen elvégzett javítások költségének összegét.

Cons. No. 941.

A Kir. Egyetem Állatorvosi Intézetének javítási költségeiről összeállított számlákat az A és B költségvetési tervezethez csatolva az Egyetemi Tanács 1809. szeptember 10-én 458. számon beküldte. A számlák összegét 1601 Ft 29 ½ kr-ban állapították meg. A kebelbeli építési igazgatóság ezt 1510 Ft és 34 ½ kr-ra helyesbítette, melyet az alapítványi pénztár egyetemi alapjából átutaltak. Ezt azért jelzik az Egyetemi Tanácsnak, hogy az illető mesterembereknek szóljon, vegyék fel a pénzt.

134.

Sopron, 1810. ápr. 15.

Hell... Sopron megye orvosa a Helytartótanács utasítására megküldi egy, a rühességet gyógyító kenőcs leírását, amelyet eredetileg egy megyei földműves, Takács István készített el.

A Kegyes M. Kir. Helytartótanács 1808. szeptember 27-én kiadott határozata arról szól, hogy foglalják írásba a rüh bizonyos fajtáját sikeresen gyógyító kobalttal kevert kenőcs összetételét és a kísérletek elvégzése után az eredményt közölgék.

Eddig ez azért nem volt lehetséges, mert ez a Szováth helységben élő Takács István nevű földműves, aki ezzel a maga készítette kenőccsel sikeresen gyógyította rühes lovait, bár tudta pontosan az alkotórészek milyenségét és mennyiségét, de a kenőcs összetételét mégis titokban tartotta, és semmiféle jutalom ígéretére sem akarta ezt feltárni.

Így csak hosszadalmas utánjárással, sok munkát ráfordítva sikerült megtudni, hogy az említett paraszt milyen anyagokat vásárol és hogyan készíti el a kenőcsöt, és így mik azok az alapanyagok, melyeket ebbe a kenőcsbe kell keverni.

Ezek a következők: mercurius vivus, alumea ustum, pulv. semin. sabadillae, vitrioli caeruleum, cobaltum. Ezeket keverik össze a következő rend szerint:

R. Mercurii vivi unc. duas /: ulg. ad./ unc. duas semis saebi recentis unc. duas terantur ad invicem ad extinctionem mercurii, dein adde Axungiae porci unc. unam Aluminis usti
Pulv. sem. sabidillae omnia unc. semis
Pulv. Cobalti d. x. duas optime mixta

Ezt lehet használni az állatok bekenésére /mindent polgári mértékegységben adtak meg./

Nagyobb fokú rühesség esetén növeljék meg a higany mennyiségét, és ehhez adják hozzá a sabadilla magból készített port. Ha a rühesség nedvedzik, gyakran kenhetik be ezzel a kenőccsel úgy, hogy mindkét kézzel a ló rühes részeit alaposan bedörzsölik, és amennyire lehetséges, hosszabb időre legyen napon az állat.

Ha nyolc nap múlva a rühösség nem szűnt meg, az említett kenőccsel újra be kell kenni a rühes részeket, majd ha ez megtörtént, nyolc nap múlva harmadszor is ismételjék meg a bekenést.

Ha a ló ilyen mennyiségű kenőcs után is rühes marad, sokkal több kenőcsre már nincs szükség. Csupán a nyaki részek, a lábak mellett a has és a végtagok bekenése fontos. Ritkán, vagy sohasem fordul elő, hogy a három kezelés után már több nem szükséges, amikor a rühesség legrosszabb fajtáját gyógyítják.

Vigyázni kell, hogy a hólyagocskák és a rühes kéreg le ne essen. Tiszta vízzel kell lemosni ezeket a részeket, és jobb takarmányon kell a lovakat tartani. Ilyenkor nem helyes hideg és nedves levegőn végezni a bekenést, inkább az istállóban, és hogy könnyebben levegőzzön, a hátát takaróval borítsák be a huzat ellen.

A rüh leszárad ettől a kenőcstől, de a hólyagok leválásával a test kisebb-nagyobb részén pirosas pikkelyek jelennek meg, ami a lovak agy részének a bőrét megtámadja. Ez kemény és ráncos, szinte olyan, mintha az egész testet kéreg borítaná. Ha a mondott kenőccsel újra bekenik, a levedlett bőrhöz hasonlóan esik le, az új bőrön pedig fényes hólyagok jelennek meg, melyek mintha kissé növekednének is.

1808-ban efféle rühességet mutatott körülbelül harminc ló Czirák területén, ahol a tekintetes vármegye zárlatot rendelt el, nehogy a fertőzés elterjedjen. Ezeket a lovakat a már említett földműves, Takáts István gyógyította meg a maga készíttette kenőccsel.

Fontos megjegyezni, hogy megfigyelték, ha nagyobb mennyiséget vesznek higanyból, az ember teste megkövéredik. Így, ha a lovakat ezzel a higanyos kenőccsel bekenik, rosszabb legelőn is csodálatosan meghízhatnak.

Vajon ugyanolyan eredményt ér el az általam készített kenőcs, melyben az alapanyagok keverése más mennyiségben történik, mint ahogy azt az említett földműves tette?

Már 1808-ban kísérletek folytak a tek. vármegye több helységében, ahol akkor igen nagyfokú rühesség lépett fel. 1809-ben Csorna nevű helységben, Tamásiban, Himódban és más helyeken, ahol a száraz rühesség mellett még ennek nedvező változata is előfordult. Ezeket az általam készített kenőccsel kentem be az ottaniak jelenlétében, és úgy találtuk, hogy a kevésbé fertőzött lovaknál első, a jobban fertőzötteknél a második, és az előbb említett ódon harmadszor való bekenés után a

rühesség megszűnt. A hatás ugyanaz volt, azé a kenőcsé, melyet Takács István földműves titokban tartott.

Meg is írtam neki, hogy színben és összetételben a két kenőcs egyforma.

A rühesség gyógyítására vonatkozóan még további kísérleteket kell elvégezni.

Hell...

Sopron megye orvosa

135.

Buda, 1810. máj. 1.

A Helytartótanács állásfoglalás az intézeti kovácsműhely bérbeadásával kapcsolatban.

Cons. No. 7621.

Az Állatorvosi Intézet professzora az Egyetemi Tanács által jan. 12-én 5. számon olyan jelentést küldött be, hogy még a 400 Ft-ról 200 Ft-ra leszállított bérleti díjért sem akarja semmilyen pesti kovácsmester bérbe venni a Kir. Egyetem Állatorvosi Intézetének kovácsműhelyét. Az Egyetemi Tanács jelentése szerint viszont még a leértékelt bérlet mellett is nagyobb hasznot hoz így az egyetemi alapnak, mint amikor házi kovácsműhelyként a bérleti szerződést megelőző időben csak kiadásai volt a mondott műhely kovácsmesterének és legényének kifizetése miatt, akiket szintén az egyetemi alpból kellett 200 Ft értékben kielégíteni.

Ez az összeg mostantól 400 Ft-ra emelkedett, de még ez sem elegendő a drágaság miatt.

Ziegelmeister Antal budai kovácsmesterrel elkészült és érvénybe is lépett az említett kovácsműhelyre vonatkozó új szerződés mindössze egy évre, 1810. január 1-től december végéig, 200 Ft évi bérleti díjért, az összes eddigi feltétel meghagyásával.

136.

Buda, 1810. máj. 8.

A Helytartótanács elrendeli a Sopron vármegyei orvos által készített gyógykenőcs kipróbálását.

Cons. No. 8470.

Mellékelik a Sopron vármegyei kebelbeli orvos arra vonatkozó kérvényét, hogy engedélyezzék az ide beküldött kenőcs használatát a lovak rühessége elleni védekezésben.

Az 1808. szeptember 27-i rendelkezésnek megfelelően átadják ezt az Egyetemi Tanácsnak, hogy először az állatorvos professzortól kérjenek véleményt, hogy alkalmas-e ez a készítmény arra, hogy nyilvánosan használják.

137.

Pest, d. n. [1810]

Tolnay professzor jelentése a Hell-féle kenőccsel végzett kísérletekről. /A jelentés hiányos, befejezetlen./

Tekintetes Orvosi Fakultás!

A Méltóságos M. Kir. Helytartótanács kegyes rendeleteinek megfelelően, melyeket 1808. szeptember 27-én 20540. számon és 1810. május 8-án 8470. számon adtak ki, alulírott mindenképpen igyekezett elvégezni a kísérleteket, melyeket a nagyhírű Sopron vármegyei orvos, Hell doktor ajánlott a rühesség gyógyítására.

Kenőcsében, melynek alapanyaga a higany, elkever egy uncia égetett timsót, 1/3 uncia gubacsport és egy uncia kobaltport.

Ezt a receptmintát egy bizonyos Takács István nevű földművestől kapta.

Mivel azonban alulírott csak később tudott az Állatorvosi Intézet kórházába összegyűjteni a kísérlethez rühösségben szenvedő lovakat, azért a kísérleteket is csak később kezdte el. Ötten az állatkórházban eredménytelenül. A többi rühes lovat más helységeken, mint Párkány, Kecskemét, Dömsöd stb. magánszemélyeknél kezelte az előírt orvossággal.

A rühesség első fokozatánál a javasolt módszer abból állt, hogy a rühes részeket lefőzött dohánylével aloeból készült kivonattal és keserűsóval lemossák.

A bekenéshez vitriolból, fehér kénvirágból készült kenőcsöt használnak, részenként, gazdaságosan összedolgozva.

A rühesség harmadik fokozatánál, különösen, ahol nedves rühesség támadta meg a bőr nagyobb részét, ...

/a szöveg befejezetlen/.

138.

Buda, 1810. máj. 13.

A Helytartótanács szabályozza az intézeti gyógyszervásárlás módját és az elszámolás rendjét.

cons. No. 8333.

Az Egyetemi Tanács január 23-i 12. sz. jelentése szerint a Tolnay Sándor állatorvos professzor által az Állatorvosi Intézet részére 1806, 1807, 1808. években vásárolt gyógyszerek árából az itt mellékelt számlák és receptek alapján fennmaradt tartozást, amely a helyesbítés szerint 205 Ft 50 ½ kr-t tesz ki a kézipénztárból kell kifizetni az arra igényt tartó Frübauer gyógyszerész úrnak.

A másik rendelkezés szerint azt a 208 Ft 13 kr. összeget, melyet ugyanaz a professzor ugyancsak gyógyszerekre fordított az említett években, és az említett pénztár magasabb hozzájárulás nélkül már átutalt és ténylegesen ki is fizetett – noha a kasszának benyújtott számlák szerint a kérdéses gyógyszereket fele áron szerezte be: ezt visszamenőleg jóváhagyják, mégis meghagyják az említett professzornak, hogy a jövőben ne folytasson ilyen szabálytalanságot, hanem az Állatorvosi Intézet céljára vásárolt gyógyszerek nagy mennyiségű számláját, miután ő maga újra átnézte, minden év végén küldje be a szokásos módon az elszámolás vagy az átutalás elintézésére.

139.

Buda, 1810. júl. 3.

A Helytartótanács jelentést kér Tolnay professzor magyar nyelven írandó és a lótenyésztés kérdéseit tárgyaló munkájának állásáról.

Cons. No. 12932.

Tolnay Sándor állatorvos professzor a kiadott rendelkezések szerint egy rövid értekezés magyarra fordításán dolgozik, mely a lovak tenyésztéséről és nemesítéséről szól. Az Egyetemi Tanács már érdeklődött, hogy a kért könyv kész van-e. Most felszólítják, hogy a fentiekről küldjön bővebb tájékoztatót.

140.

Buda, 1810. szept. 25.

Brunkala Román adjunktusi kinevezése az állatorvosi intézetbe.

Cons. No. 19325.

Az Egyetemi Tanácsot tájékoztatják, hogy Őszentfelsege kegyeskedett a Kir. Egyetem Állatorvosi Intézetének megüresedett adjunktusi állását Brunkala Románra ruházni.

Egyben jelzik, hogy hivatalba lépésének napjáról tegyenek jelentést.

141.

Buda, 1811. máj. 14.

Az intézeti kovácműhely bérbeadásának kérdéséről.

Cons. No. 11329.

A Kir. Egyetem Állatorvosi Intézetének kovácműhelyét bérlő Ziegelmeister Antallal a meglévő szerződés határidejét az Egyetemi Tanács a folyó 1811. év végéig meghosszabbította. A bérleti díj, ahogy eddig, 200 Ft, melyet az említett bérlő előlegezett támogatásként már az elmúlt 1810. évben

kifizetett. Ezt az Egyetemi Tanács március 5-i 68. sz. jelentésében felsorolt indokok alapján jóváhagyják.

Ugyanakkor az Egyetemi Tanács tudomására hozzák, hogy a szóbanforgó bérleti díjat a már tájékoztatott alapítványi pénztárhoz juttassák el.

Az új bérleti szerződés lejártával az előírt feltételek mellett ismét adják bérbe három évre az említett kovácműhelyt, és a bérleti szerződés megkötése után nyomban tegyenek arról jelentést.

142.

Pest, 1811. jún. 19.

Tolnay Sándor jelentése az intézeti épület rendkívülien rossz állapotáról, a már halaszthatatlan felújításokról és az intézetben történt betörés következményeiről.

Tekintetes Egyetemi Tanács!

Alulírott alázatosan jelenti a T. Egyetemi Tanácsnak, hogy a Kir. Egyetem Állatorvosi Intézetének épületei, a szobák és a tanuló helyiségek, valamint a beteg állatok istállója sürgős javításra szorul. E javítások nélkül a ház romba dől, és sem a benne lakók, sem az Intézet eszközei hosszabb ideig már nem lesznek biztonságban.

Szükség van további hét faablakra az összetörtek és elkorhadtak helyébe. Az üveglakokat, melyek a régiek közül eddig épen maradtak, újakra kell kicserélni. Ki kell javítani az ablakkereket is. Javításra szorul a három kapu közül egy a zárral együtt és a kemencék is.

Javítás szükséges a beteg állatok istállójában is, melynek költségeit előzetesen meghatározni pontosan nem tudjuk. Ezen kívül még a múlt télen egy éjszaka tolvajok kifeszítették az ablakok kereteit és szárnyait, és betörték az Állatorvosi Intézet egyik lakószobájába. Az Intézet adjunktusát, Brunkala Románt mindenéből kifosztották. Az Intézet eszközeit, - melyeket egy zsákocskában a mindennapos használatra magánál tartott – szintén ellopták, mint azt legutóbb jelentettem a T. Egyetemi Tanácsnak.

Ezért az alulírott professzor a ház állagának további romlását megakadályozandó, a ház lakóinak és tárgyaink biztonsága érdekében arra kéri a T. Egyetemi Tanácsot, hogy szíveskedjék a házban szüksége javítások elvégzésére mielőbb megbízást adni, és a javításokra gondot viselni.

Kegyelmükbe és jóindulatukba ajánlva magamat maradok

a T. Egyetemi Tanács

alázatos szolgája

Tolnay Sándor
állatorvos professzor

143.

Buda, 1811. aug. 6.

A Helytartótanács úgy intézkedik, hogy az intézeti kovácsműhelyre nem vonatkozik a bérleti díjak ötszörösre való emeléséről szóló rendelkezés. Jelentést kérnek egy esetleg alkalmazandó kovácsmester szükséges fizetéséről.

Cons. No. 19376.

A március 28-án kiadott 12927. sz. körlevél értelmében csak azoknak, akik szerződésüket 1800 előtt kötötték meg, a bérleti díj ötszörösét kell kifizetniük. Azok a bérlők viszont, akik az utóbbi 10 évben kötöttek szerződést, egyszeri díjat fizetnek és kötelezvényt adnak.

Az Egyetemi Tanács május 7-én 171. számon beküldött jelentésére válaszolják:

A Kir. Egyetem Állatorvosi Intézete kovácsműhelyének bérleti díja az 1811. évre nem ötszörös, mint az 1800 előtt megkötött szerződéseké, hanem csak egyszeri. Mivel bérleti szerződését hosszabb időn át mintegy újra és újra megkötötték, nem tartozik az utolsó 10 évben megkötött szerződések közé, így Ziegelmeister Antal kovácsmesterrel kötelezvény nélkül is megköthetik a szerződést, mivel az Állatorvosi Intézet igen jó véleménnyel van róla, és működését nagyon hasznosnak tartja.

Hozzáteesszük, hogy mivel a mondott szerződés 1811. december végén megszűnik, döntsék el, hogy a jövőben bérbe adják-e a kovácsműhelyt, vagy sem.

Adjanak részletes jelentést arról is, hogy az Intézet milyen fizetéssel alkalmazna saját belső kovácsmestert.

144.

Buda, 1811. szept. 18.

A Helytartótanács azonnali felülvizsgálatra küldi ki az intézeti professzort vagy adjunktusát a Hont vármegyében terjedő marhavész megvizsgálására és a szüksége intézkedések megtételére.

Cons. No. 24501.

Hont vármegye alispánjának jelentését az ott terjedő marhavészről azzal az utasítással közlik az Egyetemi Tanáccsal, hogy Tolnay állatorvos professzor, vagy akadályoztatása esetén az adjunktusa, késedelem nélkül utazzon el Ipolyságra, hogy e betegséget megvizsgálja és kezelje.

Ehhez még komolyan hozzáfűzi azt is, hogy legkésőbb holnap a déli órákig készüljön fel az utazásra, hogy a járványt megvizsgálja és kezelje. Visszatértekor vagy már ott helyben készítsen jelentést a helyzetről.

Végül pedig a fent említett alispánt a mai napon megfelelően tájékoztatják, hogy a vármegye házipénztárából való visszatérítés fejében az alapítványi főpénztárból 600 Ft előleget adnak a segédlet biztosítására, a napi kiadásokra és az utazási költségekre.

145.

Buda, 1811. dec. 30.

A Helytartótanács körlevélben tudatja, hogy Borsod megye főorvosa, Benkő Sámuel 600 Ft jutalmat ajánlott fel a marhavész ellen hatásos gyógyszert feltaláló személy részére.

Cons. No. 32144.

Borsod vármegye jelentése szerint kebelbeli tisztorvosuk, Benkő Sámuel 10 holland aranyat, azaz 600 Ft-ot bankutalványban jutalomként annak ajándékoz, aki a legjobb, a Pesti Egyetem Orvosi Fakultása által is jóváhagyott gyógyszert tudja bemutatni a marhák fertőző omasysnak nevezett betegsége ellen.

Ezért ezen polgári tanácsnak ezennel azt az utasítást adja, hogy saját kebelbeli orvosait, seborvosait és az állatorvoslás mestereit szólítsa fel, hogy tegyenek eleget a felhívásnak.

146.

Buda, 1812. febr. 4.

Joseph Keil, krakkói állatorvos professzor könyvéről kéri Tolnay szakvéleményét a Helytartótanács.

Cons. No. 2291.

A kiváló krakkói egyetem híres állatorvos professzorának, Joseph Keilnek az állatok betegségeiről írt könyve egy példányát küldik a legmagasabb helyről az Egyetemi Tanácsnak, és mellékelve azt is meghagyják, hogy hallgassák meg állatorvos professzor véleményét e könyv belső értékeiről és hasznáról, azután az ő jelentését és véleményét – hozzáfűzve természetesen nézetüket is – mielőbb küldjék be a Kir. Helytartótanácsnak.

147.

Buda, 1812. ápr. 7.

Az intézeti kovácműhely bérbeadásának meghirdetéséről.

Cons. No. 7331.

Az Egyetemi Tanács 1811. május 7-i 171. számú és január 14-i 12. számú jelentéséről, melyben arról értesítik a Helytartótanácsot, hogy a Pesti Egyetem Állatorvosi Intézete kovácműhelyét bérlő Ziegelmeister Antal a 200 Ft bérleti díj elengedését kéri, amit Őszentfelsége kegyesen engedélyezni méltóztatott.

Azzal kapcsolatban, hogy a közeljövőben, bizonyos határidőn belül a napilapokban hozzák nyilvánosságra ennek a műhelynek a bérbeadási hirdetését, olyan kikötéssel, hogy a bérbevevő a kovácslegényeket is kitanítja: Igen kevésbé valószínű, hogy a Tanács olyan kovácmestert talál, aki a műhelyéből felszabadult segédek javát keresi minden díjazás nélkül. Meghagyják, hogy az eredményről mielőbb tegyenek jelentést a legmagasabb helynek.

148.

Buda, 1812. ápr. 28.

A Helytartótanács meghatározza az éves könyvbeszerzés maximális összegét. Az intézet részére 100 Ft értékhatárig engedélyezik a szakirodalmi művek megvásárlását.

Cons. No. 1660.

A március 13-án kiadott kegyes királyi rendelet megszabja, hogy ezen Kir. Egyetem Könyvtárának számláit február 4-től csak évi 500 Ft értékig fizethetik ki. Utasítják az Egyetemi Tanácsot, hogy a mind prefektust, mind a mondott könyvtár őreit tájékoztassa a kir. rendeletről, és hogy ezzel kapcsolatosan súlyos felelősség terheli őket, ha ezután az éves kiadások a jelzett 500 Ft-ot túllépik.

Ugyanez vonatkozik az Állatorvosi Iskola Prefektusára is február 1-től, akinek csak 100 Ft értékig adnak átutalást az Intézet részére.

149.

Buda, 1812. aug. 13.

Ádám Pál állatorvos ajánlkozik Joseph Keil lótenyésztésről írt munkájának lefordítására.

Cons. No. 21121.

Ádám Pál, az orvostudományok doktora, állatorvos professzor mellékelt folyamodványában arra kér engedélyt, hogy a galíciai kir. kormányzáság utasítására Joseph Keil gazdasági professzornak a lótenyésztés oktatásáról kidolgozott munkáját – amennyiben a mű kijelölt cenzora is méltónak ítéli – ne csupán németül, hanem magyar és szláv nyelven is nyomtassák ki. Javasolja a könyv magyarországi terjesztését is.

Ezennel rábízák az Egyetem Tanácsára, hogy döntse el, szükséges-e a kéziratot a Magyarországon használatos nyelvekre lefordítani, azután a felsőbb kincstár terhére kinyomtatni és a törvényhatóságok közt ingyenesen szétosztani. Minél hamarabb mondjanak véleményt, és azt küldjék be.

150.

Buda, 1812. aug. 14.

A Helytartótanács szakvéleményt kér egy Mór helységben működő kovácmester elleni panasz ügyében.

Cons. No. 7850.

Fejér vármegye jelentése előadja, hogy sok csurgói és csákberényi tett panaszt Mann Mátyás ellen, aki Mór helység vaskovácsa és egyben az állatorvoslás mestere. Azt panaszolták, hogy rosszul végezte el a borjak herélését. Ezt a vádlott mester védekező nyilatkozatával együtt itt mellékelve átadják a Tud. Egyetem Tanácsának, a döntés meghozatala érdekében. Hallgassák meg először az állatorvos professzort, és az Orvosi Fakultással együtt mondjanak véleményt a panasz ügyében. Jelentésüket saját nézetükkel együtt mielőbb küldjék be.

151.

Buda, 1812. szept. 1.

A Helytartótanács értesíti az egyetemet, hogy egy szepesbélai városi hivatalnok jelentkezett a Benkő Sámuel-féle felhívásra, s a marhavészt gyógyító eljárását jutalom ellenében hajlandó nyilvánosságra hozni. Tolnay professzort az ügy vizsgálatára utasítják.

Cons. No. 22008.

A Borsod vármegyei főorvos, Benkő Sámuel felhívást tett közzé, hogy jutalmul 10 holland aranyat ad annak, aki a szarvasmarhák omasysnak nevezett betegségére a legjobb és a pesti Orvosi Fakultástól is jóváhagyott gyógyszert feltalálja.

A kiküldött és országszerte terjesztett körlevél alapján Matthias Wollfarch, aki a tizenegy szepességi város egyikében, Béla városban a városi hivatalnokok közé tartozik, itt mellékelt nyilatkozatában kijelenti, hogy ha méltányos jutalmat kap, az egész közösség számára hasznot hozó, a marhák betegségét meggyógyító orvosságát, amit csak ő ismer, nyilvánosságra hozza.

Ezért az említett orvos nyilatkozatát a Borsod vármegyei jelentéssel és kiváló orvosuk, Benkő felszólításával, nemkülönben a szóban forgó 10 arannyal együtt a Kir. Helytartótanács átadja a Tud. Egyetem Tanácsának Benkő nyilatkozatának értelmében arra utasítja ebben az ügyben az Orvosi Fakultást, hogy a közlő személyek birtokában levő minden lehetséges gyóymódot vizsgáljon meg, hogy mennyire eredményes, és ezekről haladéktalanul tegyen jelentést.

152.

Buda, 1812. szept. 9.

Az egyetem részére beszerzett gyógyszerek értékéről.

Cons. No. 28923.

Az 1810/11. tanév folyamán a pesti Friebauer gyógyszerész által a Kir. Egyetemnek szállított gyógyszerek értéke a rektor számításai szerint a vállalt 20 százalékkal 88 Ft 46 $\frac{2}{3}$ kr. Ezt az összeget a Kir. Egyetem kézipénztárából kell a gyógyszerésznek nyugta ellenében kifizetni.

A beszerzett gyógyszerek számláit, melyeket az Egyetemi Tanács november 19-én 416. számon beküldött, ezúton mellékelik.

153.

Buda, 1812. szept. 29.

Moson vármegye orvosának felhívása a marhavész ellen alkalmazandó gyógyszer feltalálása érdekében.

Cons. No. 24203.

Moson vármegye főorvosi és az összes orvoshoz szóló felhívásában 100 hollandi aranyat ígér jutalmul annak, aki a marhák omasys nevű betegségére orvosságot talál fel bárhol az országban.

Az említett vármegye ezt azért adja át az Egyetemi Tanácsnak, hogy az előzőekkel kapcsolatban a mellékelt iratot az Orvosi Fakultás rendelkezésére bocsássa.

154.

Buda, 1812. okt. 6.

Szakvéleményt kérnek a Sági János szatmárnémeti polgár által javasolt – marhavész elleni – gyógy módról.

Cons. No. 25244.

Mellékelve nemes Sági János szatmárnémeti polgár eredeti javaslata, mely egy módszert ad elő a marhavész megelőzésére.

Az előzőekkel kapcsolatban ezt azért adják át a Tud. Egyetem Tanácsának, hogy az Orvosi Fakultástól e módszer használatának felülvizsgálását kérje.

155.

Buda, 1812. okt. 13.

Az állatorvosi intézet évi átalányáról.

Cons. No. 25348.

Visszatérve az Egyetemi Tanács szeptember 9-i 340. számú jelentésre, azt válaszolják, hogy számoljanak be részletesen, hogy az Állatorvosi Intézet szükségleteire megszabott átalányösszeg, amit most 100 Ft-ban állapítottak meg, elegendő-e a tűzifára is.

156.

Buda, 1814. máj. 31.

A Helytartótanács elrendeli egy marhavésszel foglalkozó galíciai munka lefordítását.

Cons. No. 14360.

A marhák betegségeinek gyógyításáról Galíciában kiadott könyvet azzal a megbízással küldik át az Egyetemi Tanácsnak, hogy utasítsa az Állatorvosi Intézet professzorát, hogy amíg ő maga jobb

módszert nem dolgoz ki, ezt a könyvet fordítsa le és dolgozza át úgy, hogy figyelembe vesz e királyság jogrendszerének vonatkozó előírásait.

Az Egyetemi Tanács pedig, mihamarabb az Állatorvosi Intézet professzora az átdolgozást elvégezte, terjessze azt be a M. Kir. Helytartótanácsához.

157.

Pest, 1814. júl. 16.

Tolnay Sándor professzor kérelme fizetésének felemelése ügyében.

Fenséges Császári és Királyi Főherceg, Ausztria Fővezére, a Magyar Királyság Nádora!

Nagyméltóságú M. Kir. Helytartótanács!

Uram! Legkegyelmesebb és legtiszteletreméltóbb Uraim!

1810. július 3- óta, amikor Őszentfelsege kegyeskedett a Kir. Tud. Egyetemhez tartozó személyek rendes fizetését 50 százalékkal kiegészíteni az akkor meglévő drágaság miatt, alulírott a Kir. Tud. Egyetem Tanácsa útján azt merészeli alázatosan kérni Császári és Királyi Fenségedtől és a Nagyméltóságú M. Kir. Helytartótanáctól, hogy

1. A legkegyelmesebben engedélyezett 50 %-os kiegészítést az 1000 Ft-os fizetése után kaphassa meg, mert most csak 600 Ft után fizették ki a részére.
2. Az orvosi Fakultás többi professzorával egyenlő 1200 Ft-os fizetési kategóriába kegyeskedjenek őt besorolni.

Az 50 százalékra vonatkozó kérése mellett a következő indokokat sorolja fel:

1. 1799-ben addig meglévő 600 Ft-os évi fizetését első ízben emelték meg 200 Ft-tal. Inkább rendes fizetésemelést, mint személyes jutalmat érdemelt volna, amikor a kovácslegények betanítására új katedrara helyezték, rendes fizetése pedig ugyanaz maradt. A latin nyelven kiadott, az állatok betegségeinek felismeréséről és gyógyításáért írt könyvéért, melyet a Nagyméltóságú Kir. Helytartótanács elé terjesztett, 200 Ft jutalmat kapott.

Akkor ezen a katedrán, mely még új és idegen volt számára, melyet a kovácslegények oktatására alapítottak, az egész iskolaév folyamán ingyen adott elő magyar és német nyelven.

2. 1807-ben a legmagasabb Kincstárnak tett bizonyos hasznos szolgálatáért eddigi 800 Ft-os fizetéséhez évente 200 Ft kiegészítést kapott /nyomban azután, hogy annak elvégzésére ajánlkozott/. Ezt a lovak betegségéről írt magyar nyelvű könyvével érdemelte ki.

Ahhoz, hogy az Orvosi Fakultás rendes professzorának járó fizetést kér, a következő indoklást fűzi:

Két tanári tisztet lát el az Állatorvosi Intézetben, egyet az orvosok és seborvosok részére, akiknek latinul és magyarul tart előadásokat és állatorvosi gyakorlatot folytat, másrészt a királyi rendelet szerint a kovácsok részére indított állatorvosi tanfolyamot is vezeti.

Az ő részükre különféle időpontokban ad elő adjunktusával együtt az állatorvosi tudomány különféle területeiről magyar és német, sőt szláv nyelven is.

Mindkét tisztjét – mint ezt a félévi vizsgák is mutatják – a hallgatóktól megkívánt jó eredménnyel, a Kir. Egyetem kincstára részére pedig nagyon mondható haszonnal végzi minden évben a kérelmező.

Az állatorvosi tudományt teljes tartalmában, a bécsi Császári és Királyi Tud. Egyetem legújabb érvényben levő tanterve szerint, melyet az 1808. január 4-én 26364. számon kapott kegyes utasítás írt elő, egyetlen adjunktusával, a minden dícséretre méltó Brunkala Románnal ketten adják elő.

Ugyanakkor az említett egyetemen ugyanazt az anyagot négy professzor adja elő, akik mellett négy éves fizetésért dolgozó adjunktus működik. Ebből nyilvánvaló, hogy a Magyar Kir. Tud. Egyetem kincstárának évente mindenképpen hasznára válik ez, mert az állatorvosi előadásokat ezen az egyetemen is három professzorral többen tartanak /amint azt Bécsben az említett tanterv megkívánja/, a Kir. Egyetemen rendes fizetéssel kellene kinevezni őket is.

Minthogy pedig ezen kérvényére mindeddig semmilyen választ nem kapott, Fenségedhez és a Nagyméltóságú M. Kir. Helytartótanácsához bátorodik fordulni alázatos kérésével, hogy érdemeiért és a Kir. Tud. Egyetemen 27 éven át folytatott tanári munkájáért, valamint kilenc, az állatorvostudományokról írt és kiadott könyveiért – melyek közül a latin nyelven írott Állatorvosi összefoglaló az állatok betegségeinek felismeréséről és gyógyításáról című könyvet a Hafnia társaság diplomával jutalmazott –, ezenkívül a király és a királyság javára végzett állatorvosi, főként pedig a

török háborúk kezdetétől, 1789-től a katonalovak gyógyításában kifejtett mind a mai napig tartó munkájáért, különösen az 1809, 1810, 1813 és 1814-bes években /mellékelve az A, B, C, D jelű tanúsítványok szerint/, hagyják jóvá, hogy hűséges szolgálataiért nemcsak az 1000 Ft éves fizetés után járó 50 százalékot kapja meg, de kegyesen méltóztassanak a kérelmezőt az Orvosi Fakultás többi professzorának járó 1200 Ft-os fizetési besorolásba állítani.

Aki kegyességteknek és a legmagasabb jóindulatnak lekötelezettjeként, Császári és Királyi Fenségteknek és a Nagyméltóságú M. Kir. Helytartótanácsnak

legalázatosabb szolgálja

Tolnay Sándor

állatorvos professzor

ezen intézet prefektusa

158.

Buda, 1814. nov. 15.

A Helytartótanács engedélyezi az állatorvosi intézet részére külön irodaszerek kiutalását.

Cons. No. 29228.

A megérkezett királyi engedély szerint jóváhagyják, hogy az Állatorvosi Intézet professzora részére, aki az állatok közt fellépő járvány idején saját elhatározásától függetlenül is hivatalos jelentéseket köteles írni, ilyen szükség esetén a M. Kir. Helytartótanács gondoskodása lapján időről időre nyugta ellenében irodai szereket utaljanak ki.

Ez pedig egy év időtartamra fél köteg kancelláriai papír, egy gombolyag fehér spárga és négy köteg íróvessző.

Egyúttal visszamenőleg ugyanezen címen 40 Ft-ot utalnak ki a professzornak az udvari Kir. Kincstáron keresztül, melyet nyugta ellenében felvehet.

A Tud. Egyetem Tanácsát úgy tájékoztatják erről, hogy közölje az engedélyt a fent említett professzornal is, valamint, hogy az irodaszerekre vonatkozó engedély alapján utasítsa a kebelbeli irattárat ezek kiszolgáltatására.

159.

Buda, 1815. márc. 7.

A Helytartótanács közli, hogy Tolnay fizetését az Orvosi Kar többi professzorával azonos szintre emelték, és további személyi kiegészítést is engedélyeztek részére.

Cons. No. 6626.

Az Egyetemi Tanács jelentést tett ezen Kir. Egyetem állatorvos professzorának folyamodványáról, melyben egyrészt a neki járó 400 Ft 50 százalékkal való kiegészítését kéri, melyen kívül 600 Ft rendes fizetést kap, másrészt, hogy az Orvosi Fakultás más professzoraival egyenlő fizetés járjon az ő tanári állásában is, azaz 1200 Ft.

Július 26-án 222. számon a legfelsőbb helyre beterjesztett kérvényre Őszentfelsége kegyesen úgy rendelkezett, hogy az 50 százalékos kiegészítést nem a neki rendszeren járó 600 Ft fizetése, sem pedig a személyének szólóan engedélyezett 400 Ft-ra kapja meg, hanem új fizetését 1200 Ft-ra emelte fel, és ehhez még 200 Ft személy szerinti kiegészítést is kegyeskedett hozzátenni.

A kegyes kir. engedélyt a kérelmezővel való közlés céljából adják az Egyetemi Tanács tudomására, hozzátéve azt is, hogy a 200 Ft kiegészítést az alapítványi pénztár febr. 10-től, azaz a kegyes engedély napjától a Kir. Egyetem pénztáránál fogja az előírt módon kifizetni.

160.

Buda, 1915. nov. 7.

Az intézeti kovácssegédek fizetéséről.

Cons. No. 29885.

Ezen Kir. Egyetem Állatorvosi Intézeténél dolgozó kovácssegédnek, akinek eddig az egyetemi alapból havi 12 Ft bér járt, 1814. november 1-től a meglevő drágaság idejére fizetését felemelik. Ezt az alapítványi pénztárból kell kiegészítőleg átadni a Kir. Egyetem kézipénztárának.

Az Egyetemi Tanács április 20-i 235. számú jelentése alapján tudomásulvételül és utasításul közlik ezt.

161.

Buda, 1815. nov. 21.

Az állatorvosi intézet épületének javításához szükséges anyagok megvásárlásának engedélyezése.

Cons. No. 31467.

Miután az Egyetemi Tanács május 2-án 215. számon jelentette, hogy az Állatorvosi Intézet épületeinek javítása elkerülhetetlenül szükségessé vált, engedélyezték, hogy a mellékelt költségvetési terv szerint 293 Ft 30 kr-ért a javításhoz szükséges anyagokat megvásárolják. Ezt az alapítványi pénztárból kell átutalni a számlák benyújtása után a Kir. Egyetem kézipénztára részére. A számlákhoz mellékelni kell a hitelesített költségvetési tervet is.

Ezt tudomásulvételül és utasításul közlik az Egyetemi Tanáccsal.

162.

Buda, 1815. nov. 21.

Veszely Gáspár intézeti kovácmester kéri a műhely bérleti díjának elengedését.

Az ügyben a Helytartótanács Tolnay álláspontját tudakolja.

Cons. No.31464.

Október 28-án 535. számon terjesztette be folyamodványát Veszely Gáspár, az Állatorvosi Intézet kovácmestere, melyben azt kéri, hogy a bérleti szerződésben a kovácműhelyért fizetendő évi 200 Ft bért számára mind az elmúlt, mind a következő időre szíveskedjenek elengedni. Az Egyetemi Tanács által előterjesztett kérvényre ezt válaszolják:

Amint az mind az Egyetemi Tanács, mind Tolnay Sándor állatorvos professzor ismételt tanúsítványaiból is nyilvánvaló az említett Veszely Gáspár kovácmester mesterségének eszközeivel és a hazai nyelvekben való jártasságával munkáját mindenki megalégedésére, teljes odaadással végzi.

Elismerik, hogy a kovácműhelyből eredő haszon olyan kevés, hogy a kovácmester csak saját kárára tudná kifizetni a 200 Ft bérleti díjat.

Ezért az Egyetemi Tanács hallgassa meg erről az Állatorvosi Intézet professzorát /miután a drágaság idejére a kovácssegédnek újból anyagi támogatást adtak/, hogy abban az esetben, ha az Intézetnek minden kovácsmunkát elvégez – ahogy az előző kovácsok, akiket az Intézet erre a munkára alkalmazott –, de minden térítés nélkül, megengedhető-e, hogy ezt az állást betöltve a 200 Ft bérleti díjat részére elengedjék.

163.

Jászberény, 1816. szept. 3.

Somogyi Antal nádori főkapitány javasolja, hogy a kovácslegények a kerületi orvosok mellett is tanulhassák mesterségüket és tudásukról tőlük is bizonyítványt kaphassanak.

Cons. No. 1584.

A Heves vármegyéhez tartozó Csépa birtokon élő Kiss János a kunszentmártoni kovács céhhez jelentkezett mint kovácslegény. Azzal utasították el, hogy először tanulja meg és vizsgázzon le az állatorvosi tudományokból a pesti Egyetemen. A kérelmező ma benyújtott kérvényét az illetékes kerület közbenjárásával terjesztem Császári és Királyi Fenségték és a Nagyméltóságú Kir. Helytartótanács elé. A fent említett kérvény szerint a királyság egyes részeiben dolgozó kevésbé tanult kovácslegényeknek a szükséges költségek megfizetése mellett a pesti Egyetemen kell megtanulni az állatorvosi tudományokat.

Császári és Királyi Fenségték és Nagyméltóságú Királyi helytartótanács szíveskedjék ezen rendelkezést úgy kiegészíteni, hogy a kerületi kebelbeli orvosok mellett is folytathassanak gyakorlatot és tanulhassanak állatorvoslást a kovácslegények, és amennyiben állatorvosi tudásuk megfelelő, erről bizonyítványt is kaphassanak, majd ezzel a céhekbe is felvételt nyerjenek. Ez elősegítené, hogy a fiatal kovácsok ne veszítsék el kedvüket mesterségük gyakorlásától.

Így a fent említett kérelmező is bejuthatna a kunszentmártoni céh mesteri közé.

A beküldött közbenjárás mellett Kegyelmességték magas kegyelmébe ajánlva magam mély tisztelettel maradok a jászkun kerület nemes testületéből.

Somogyi Antal
nádori főkapitány

164.

Buda, 1816. okt. 8.

A Helytartótanács véleményalkotás céljából megküldi az Egyetemi Tanácsnak Somogyi Antal jászkun nádori főkapitány javaslatát.

Cons. No. 29547.

Mellékelve a legfelsőbb nádori jászkun főkapitány folyamodványát, melyben azt kéri, hogy a gyengébb képzettségű kovácslegények részére, akiket arra utasítottak, hogy a szükséges kiadások megtérítése mellett az Egyetemen tanulják meg az állatorvosi ismereteket, engedélyezzék, hogy a kerületi kebelbeli orvosok mellett gyakorolják és tanulják az állatok orvoslását, valamint azt, hogy az említett orvosoktól bizonyítványt kaphassanak megfelelő mértékben gyarapodott tudásukról.

Ezt a javaslatot átadjuk az Egyetemi Tanácsnak, hogy róla véleményt mondjanak.

165.

Buda, 1816. nov. 26.

Veszely Gáspár kovácsmestert intézeti javaslat alapján felmentik a műhely bérleti díjának fizetése alól.

Cons. No. 33776.

Az Egyetemi Tanács által október 30-án 535. számon beküldött jelentésében felsorolt indokok alapján a Kir. Egyetem Állatorvosi Intézeténél működő Veszely kovácsmestert mind visszamenőleg, mind a jövőben felmentik a kovácsműhely bérének kifizetésétől.

Ezt úgy adják az Egyetemi Tanács tudomására, hogy erről Veszely kovácsmestert is tájékoztassa.

166.

Buda, 1816. dec. 3.

Az intézet részére beszerzett gyógyszerekről való elszámolás módjának szabályozása.

Cons. No. 34690.

Az 1815/16. tanév folyamán a Kir. Egyetem Állatorvosi Intézete használatára beszerzett gyógyszerekről november 12-én 553. számon az Egyetemi Tanács által beküldött jegyzéket azzal megjegyzéssel küldik vissza ugyanezen Egyetemi Tanácsnak, hogy most és a jövőben is csatolják e jegyzékhez az orvosi előírásokat, illetve az orvosságok receptjeit.

Documents of the History of the Veterinary Institute

Part 1

1786-1816

In 1987 the University of ours celebrates the bicentenary of the foundation as well as the start of veterinary education. On this occasion the Central Library of the University of Veterinary Science decided to issue a series of source publications by which the most interesting pieces of the precious archives kept at the university might be introduced to the general public. You may take the first product of the decision in your hand. The volume introduces the documents of the first three decades of veterinary training, and the relics of the establishment of Veterinary Department at the University of Medicine as well as of its development under rather difficult circumstances till 1816. Later we shall revert to give reason for this limit of age. Due to our plans the sources to be published in the second part will be also selected from the archives of the university up to 1851 when the Department became independent. The third part is going to contain documents till 1890 when the Veterinary Academy came into being. The increasing number of the sources in the later periods needs another way of compilation. It is why it seems better to select from the material of the protocols of the council-meetings after 1890, as they have come down fortunately in full.

Returning to the present volume it can be said that at the compilation – luckily – we had to fight with the dilemma of superabundance. It is true just till the 1880s that – inconsistent with some other institutes – not only the records of the controlling authorities but the files of our own came down almost completely. When making order in the university archives in the years of 1983-85 it became known that we have got the complete archives of Veterinary Department though in some years they were found in damaged condition. Besides that a volume of documents, the so-called „protocollum” was also found in which Professor Tolnay, head of the department had gathered the copies of documents considered important. Between the archives of the Department of the Department and this „protocollum” a lot of overlaps can be found so it may be stated that the volume gathered or written between 1787-1816 contains the most significant /from the viewpoint of the Professor/ and in many respects the most characteristic documents. By the way this „protocollum” was donated by the Special Archives of „Eötvös Loránd” University of Sciences as it was considered as belonging to our field of interest. For the hand-over here we want to express our gratitude. Realizing the source-value of the volume entitled „Extractus protocollum Institutum Veterinarii” it was put in a safe place in our library. The volume having been damaged here and there was restored in the workshop of

Széchenyi National Library. At the same time an idea of publication came up. After a detailed study of the sources our opinion has not changed on the fact, that this series of papers well reflects the period bearing the stamp of Professor Sándor Tolnay, yet in some places completion is to be added.

Obviously this collection compiled characteristically from the viewpoint of the department could not include the royal decisions and other important documents found in the material of the governing authorities, of the chancellery and of the Council of Governor-General, respectively, though those could throw light upon the circumstances of establishing the institute. Wanting to publish the most characteristic documents of veterinary training in this source material, naturally we could not help bringing out those papers enlightening the details of foundation. Considering the circumstances we decided to include not only the papers of the „protocollum” in the part concerning the 18th century but selection was carried out from the series of Act Generalia /A-39/ in the Chancellery Archives of the Hungarian National Archives, as well. These papers of the national authorities, important from the viewpoint of veterinary training, have been well-known from the collection of dr. Vilmos Bélay, so this source publication contains the original volume completed with these papers.

We are well aware that we could have made selection of some other public collections, too. There are rather important documents in the archives of the Council of Governor-General /G-67/, in the National Archives /N-106/ and in various archives of manuscripts, as well. These sources have been listed in details in the Appendix of the Repertory introducing the university archives by László Szögi /Comp.: Az Állatorvostudományi Egyetem Levéltára (1741) 1787 – 1792. Budapest, 1985. 177-200. p./ As the picture formed by our documents would not be altered in decisive measure by these other sources we tried to insist – as much as possible – on Professor Tolnay’s compilation in order to enlighten the first three decades’ activities of the university from the view-point of the institute. As the limit of the period the last note of the volume is dated on 3 December, 1816 and Professor Sándor Tolnay died on the 25th of April, 1818. Expect on year, these papers are the documents of the so-called „Tolnay-era” and so they may be considered as a complete whole. In 1818 a new chapter started in the history of the institute.

About the way of edition and publication of the source material

The original volume of „protocollum” has 111 papers of folio extent written in German and Latin by hand. Some notes of less extent are bound into the volume, as well. The language of the papers in German in the period of 1787-1790, after the death of Joseph II. all the notes were written in Latin. Originally the papers might have been collected or written in an order of receiving or arranging that

is why they are not filed chronologically. Occasionally papers of the same theme occur double, because, through the department of rather Professor Tolnay had a direct official contact to the Medical Faculty, some decisions of the University Council of the Council of Governor-General were sent to him in copies.

The above facts automatically obliged the editors not to stick to the original inner structure. Papers of a certain case are included only once, generally those are used which give the most information. During selection some uninteresting themes were omitted /fuel wood purchasing, etc./ and the selected material was ordered chronologically. Those papers without date, after having determined the probable year, were placed at the end of the years' paper. The papers from the National Archives, mentioned earlier, are simply put to their place in chronological order. Mostly the papers are published in full, but the stereotype salutations and greetings are always omitted. Occasionally also in the text some uninteresting parts were expurgated. Rarely, e.g. in the case of Tolnay's letter of 1814 applying for salary raising, the salutations remained in the text because the publication of the whole text was felt better in order to enlighten the historical circumstances. In the original volume the papers are not numbered, mostly the department file numbers are lacking, too. To look them up is possible only on the base of date, or occasionally by the numbers of the University Council or of the Council of Governor-General. It is presumed, however, that the amount of papers is not so high and so the lack of numbers does not hinder finding them.

The papers published in our source publication were provided with chronologically consecutive numbers. These numbers serve only for reference thus they may not be considered as parts of archives notation. Besides the serial number the place and date of the papers are given in an up-to-date form. After this the object and the content of the given document are summarized in head-briefs /head-regesta/. Finally a number found on the paper /being mostly the protocol number of the Council of Governor-General/ is given to make looking up easier. The lack of this number refers to no notation on the original paper. Then the text of the paper follows in Hungarian translation in brief as mentioned above. In the volume the English and German translation of the head-briefs /head-regesta/ can also be read.

About the sources published

The age from which the source material this volume derives is rather exciting from the view-point of both general history and history of science. The curiosity of the documents can be found in the fact that they report on an unusual period while giving an account only on the history of a department of a minor university of the Habsburg Monarchy. The system of Joseph fails in the period of 1786-1816, the activities of the constant committees are finished between 1791-93, after this period cruel procedures are carried out against those having been involved in the Hungarian Jacobinic movement. Later on a difficult period of Francis' absolutism retarding the development of the university and unadvantageous influencing the atmosphere and mentality of the educations, follows. The Second Ratio Educationis is published in 1806, later József Ürményi getting in the rector's chair of the university attempts to develop the standard of the education in vain. From the 1810s the University of Pest becomes poor, the education standard decreases and naturally gets behind the European forefront. In this period of the European political life the French revolution and series of Napoleonic wars are going on and just at the end of our period the strong and seemingly unchangeable Holy Alliance comes into being. As seen, the professorship Sándor Tolnay does not cover an eventless and uninteresting period.

The cultural policy of the age and its changes are not intended to be analyzed here as well as the contemporary process of development in the University is not wanted to be reported on. The reader can find the necessary knowledge in the literature of higher education published earlier or recently.

/Comp. : Győry Tibor: Az Orvostudományi Kar története 1770-1935. Budapest, 1936. 840 p., Kotlán Sándor: A magyar állatorvosképzés története 1787-1937. Budapest, 1941. 210 p., Az Eötvös Loránd Tudományegyetem története 1635-1985. (Ed.: Sinkovics, István) Budapest, 1985. 448 p., Kovács Gyula – Fehér György: Biographia. Elhunyt tanáraink és előadóink életrajza. 2. enlarged ed., Budapest, 1986. ÁTE, 227 p., 200 éves a magyar állatorvosi felsőoktatás. 1787-1987. (Ed.: Holló, Ferenc), Budapest, 1987. 463 p./

We would like to call the attention of those who are interested in the history of veterinary education to the fact that those documents really enlighten how difficult and crude the circumstances were at the very beginning of the institute's work 200 years ago. It is why we have to bow before the human greatness and knowledge of Sándor Tolnay who was able to create something great and internationally remarkable under these bad conditions.

Something worthy of attention can be offered also to those who are interested in public history or cultural history. Your attention may be drawn to the appreciative expertises of Professor Wolstein /Vienna/ in the year of foundation as well as to the interesting and characteristic papers about book acquisition and to the presence of language problem both in education and general /Translation of Tolany's works to Latin und Slavonic, etc./. It is also remarkable to read the rescripts of the Council of Governor-General concerning the moral and disciplinal issues which are good means of expression of the measures growing stricter and stricter after 1795.

To sum up we may hope that the publication of ours will contribute to learn the early history of the two hundred year old University of Veterinary Science and will help the historical interest to the veterinary community in Hungary. At the same time we do hope that this volume will serve as an assistance to researchers engaged in the history of higher education and sciences, respectively. You are kindly requested to support our work with your opinion on the volume as well as with advices, thus we shall be able to publish the following items of the series of source publications using the experiences so far.

Budapest, in the 200th year of the University of Veterinary Science, March 1987.

List of Documents

1. Vienna, 8 November 1786
Resolution of Joseph II on the establishment of the veterinary department at the Universtiy of Pest and on Sándor Tolnay's appointment to the professorship, in accordance with the motion of the Court's Educational Committee /the motion is dated from 27 September 1786/.
2. Buda, 12 December 1786
The Council of Governor-General informs the Unviersity of establishing the veterinary department and of appointing Sándor Tolnay to the professorship, on the ordinance of the Chancellery.
3. Vienna, 3. January 1787
The Chancellery informs the Council of Governor-General of the further resolutions concerning the beginning of veterinary training and the acquisiton of the instruments necessary for the department. /The Council of Governor-General's relating order on the same subject is dated from 6 February 1787/.
4. Vienna, 3 January 1787
The Chancellery draws up the list of investments necessary for setting up the department in Pest according to the opinion of Wilhelm Wolstein, Professor of Veterinary Science in Vienna.
5. Buda, 14 March 1787
The Council of Governor-General forwards the report on the animal plague in Eszergom requesting an analyzed information.
6. Buda, 24 April 1787
The Council of Governor-General orders that a special certificate of the attainments in veterinary sciences should be given subsequently in the diplomas of physicians and surgeons.

7. Buda, 14 May 1787
In response to the University's report on establishing the veterinary department a warning is given to avoid the expensive solutions in setting up the proposed veterinary hospital.
8. Buda, 14 May 1787
Allocation of Sándor Tolnay's salary.
9. Buda, 18 June 1787
Minutes of the meeting of the Educational Committee dealing with the problems of launching veterinary education.
10. Buda, 3 July 1787
Proposal of the Council of Governor-General relating to the equipment of the department of veterinary training.
11. Buda, 5-6 July 1787
On the occasion of starting veterinary lectures the Council of Governor-General issues the sovereign's resolution that in the future only those should be permitted to occupy medical or surgical offices in the counties and in the towns who attended the lectures above mentioned.
12. Buda, 10 July 1787
The communities belonging to the area of Pest and having major animal husbandry send agricultural experts to the University in Pest to acquire knowledge in veterinary medicine.
13. Vienna, 23 July 1787
Expertise of Johann Gottlieb Wolstein, Professor of Veterinary Science in Vienna, on Sándor Tolnay's plans and on the equipment of the department in Pest.
14. Buda, 4 July 1788
Sándor Tolnay is requested to give account on the use of the money allocated for the administrative work of the institute.

15. Buda, 8 October 1788
On the strength of the royal order the Council of Governor-General permits that those medical and surgical students wanting to carry on only private practice may give up attending veterinary lectures, but the others wanting to enter government service are obliged to attend veterinary lectures and to sit for examination in this subject.
16. Buda, 24 October 1788
The Council of Governor-General forwards Sándor Tolnay's proposal on the free treatment of ill warhorses to the proper military authority.
17. Buda, 30 October 1788
The Council of Governor-General makes a proposal on introducing practical training to the department of veterinary training at the University in Pest.
18. Buda, 11 November 1788
The Council of Governor-General passes the account submitted by Sándor Tolnay and at the same time instructs him to economize as much as possible.
19. Buda, 28 November 1788
Sándor Tolnay's report on the completion and the results of the first term is approved.
20. Vienna, 10 December 1788
Ordinance of the Chancellery on introducing the practical veterinary training to the Council of Governor-General.
21. Buda, 26 March 1789
Reporting on their opinion about the proposal submitted by Sándor Tolnay on strengthening the practical features of veterinary training the Council of Governor-General discloses that some part of the proposal will be discussed only after having the professional opinion of the county health officers, but in the questions of setting up a stable for the treatment of different animals in the institute and of creating an assistant's job they are not averse to placing a proposal into operation, provided it is not very expensive. In these latter questions a suggestion of the University is expected.

22. Buda, 22 April 1789

The Council of Governor-General regulates again the way of studying veterinary medicine of the students of medicine and surgery and reminds the Faculty of Medicine to duly observe the requirements relating to the university examination in order to safeguard the scientific value of the diploma in medicine conferred by the University in Pest.

23. Buda, 3 June 1789

The Council of Governor-General's petition addressed to the monarch for the modified plan of veterinary education.

24. Buda, 22 July 1789

The Council of Governor-General authorizes the foundation of a scholarship for veterinary students.

25. Buda, 29. July 1789

The University Council disapproves of Sándor Tolnay's travelling on epizootic inspection, but the Council of Governor-General deems the inspections necessary for the moment.

26. Vienna, 3 August 1789

The Cancellery informs the Council of Governor-General that the proposal submitted by Sándor Tolnay on veterinary education at the University in Pest can be fully accepted and his expenses in connection with practical training can be reimbursed.

27. Buda, 24 September 1789

The budget submitted by Sándor Tolnay is approved by the Council of Governor-General with some minor remarks.

28. Buda, 25 September 1789

The Council of Governor-General asks for the opinion of the University Council concerning the form and ornament of the certificate to be given to the students completing the veterinary course.

29. Buda, 9 October 1789

György Fékesházi's monograph on the worms causing animal disease is sent by the Council of Governor-General to report on.

30. Buda, 16 October 1789
Permission given to a person not belonging to the institute to carry out medical experiments in the animal hospital.
31. Buda, 14 November 1789
Regulation of practical training at the institute. Estimation of the costs of practical training and regulation of their appropriation.
32. Buda, 4 December 1789
The Council of Governor-General asks for an expert advice on the prevention of epidemics caused by animals, on the occasion of an epidemic spreading in the country of Varasd.
33. Buda, 16 December 1789
The Council of Governor-General warns Professor Sándor Tolnay not to demand more financial aid for the institute.
34. Buda, 21 December 1789
The Council of Governor-General's order on the certificate which may be given to the students attending veterinary lectures.
35. /Buda/, 27 March 1790
The Royal Treasury Board's announcement of the amounts remitted to the veterinary institute.
36. Buda, 14 May 1790
The Council of Governor-General regulates the relationship between the library of the veterinary department and the University Library and the way of the further acquisition.
37. Buda, 21 May 1790
Order relating to the official language of veterinary education. The lectures by half should be given in Hungarian.

38. Buda, 10 July 1790

With reference to the petition of medical students made up by Sámuel Rác the Council of Governor-General expresses its disapproval and reminds the institute to respect the earlier regulations.

39. Buda, 3 September 1790

New regulation for the book-acquisition of the veterinary institute with a view to prevent buying superfluous duplicate copies.

40. Buda, 5 October 1790

The Council of Governor-General asks for a report on the suitability of the veterinary instruments recently purchased.

41. Buda, 29. March 1791

Tolnay's opinion is requested on the problem of importing proved bred horses from Transylvania.

42. Buda, 26 August 1791

The petition for the scholarship of Mihály Borbély, senior lecturer of the institute is refused and at the same time an opinion is required on the possible employment of György Fékesházy in the institute.

43. Buda, 23 October 1791

Opinion of the Council of Governor-General on the lease made with Móricz Hülf for the siting of the institute.

44. Buda, 30 June 1792

The Council of Governor-General regulates the amount of the tuition-fee to be paid by the students of surgery.

45. Buda, 27 July 1792

A new regulation of the medical students' obligations in connection with their education and their examinations.

46. Buda, 10 August 1792
Antal Fribeis offers his inn and his ground for sale to the veterinary institute.
47. Buda, 21 September 1792
The Council of Governor-General authorizes the purchase of a laboratory instrument to be used in veterinary training and the payment of the other expenses incurred in its preparation.
48. Buda, 2 November 1792
Official opinion on the price of the instruments procured for experimental purposes.
49. Buda, 30 November 1792
The Council of Governor-General presents a proposal to the Chancellery on rendering private education possible also for those studying veterinary science.
50. Buda, 22 February 1793
The Council of Governor-General announces, that for the time being, there is no possibility of buying a ground-plot for the veterinary institute and takes measures to renew the former lease.
51. Pest, 23 March 1793
Renewal of the lease on the house of Maj. Móric Hülf.
52. Buda, 12 July 1793
The Council of Governor-General's order on the allocation of the rent for the ground –plot and the house taken on lease for the veterinary institute.
53. Buda, 26 July 1793
Allocation of the money for the preparation of experimental instruments.
54. Buda, 29 November 1793
The Council of Governor-General calls the University Council's attention to the severe and realistic judgement of the students' proficiency and to the exact and accurate issuing of the certificates.

55. Buda, 7 February 1794
Instruction concerning the lease on the house rent for the veterinary institute.
56. Pest, w. d. [1794]
Offer of the Kenedits brothers relating to the siting of the veterinary institute. They are ready to sell or to let their house and its curtilage for the pupose above mentioned.
57. Buda, 14 March 1794
Allocation of the rent of the building taken on lease previously for the institute, for a further year.
58. Buda, 2 May 1794
The Council of Governor-General reminds the University Council to demand stricter discipline in education.
59. Pest, 10 October 1794
Sándor Tolnay proposes to the head of medical faculty to rent the house of the Kenedits brothers instead of Hülff's property.
60. 9 December 1794
Gábor Veza, chief medical officer, head of the faculty of medicine, forwards Tolnay's proposal to the Council of Governor-General expressing his support.
61. 12 December 1794
The Council of Governor-General assents to the renting of the building offered by the Kenedits brothers for the veterinary institute.
62. Pest, 17. January 1795
Lease on the house of the Kenedits brothers.
63. Buda, 20 February 1795
The Council of Governor-General approves the lease on the new housing of the veterinary institute.

64. Buda, 3 April 1795
The Council of Governor-General proposes in his memorandum submitted to the sovereign that the plans concerning the new housing of the veterinary institute and appropriation of the savings should be approved.
65. Buda, 8 May 1795
The Council of Governor-General orders that the costs of reconstruction carried out in the course of the Institute's moving into the Kenedits' house should be covered by the University.
66. Buda, 12 June 1795
The Council of Governor-General's detailed order on allocation of the money saved by paying lower rent.
67. Buda, 10 May 1796
The sovereign provisionally refuses Professor Sándor Tolnay's asking for the rise in his salary, at the same time, the Council of Governor-General informs the Professor that his work, „The book on the medicine of animals” has been published.
68. Varasd, 30 May 1796
The county of Varasd makes a petition to the Council of Governor-General to order the publication of Tolnay's book in Latin.
69. Buda, 28 June 1796
The Council of Governor-General forward the above petition of Varasd to the University Council so that they should take the necessary steps.
70. Buda, 15 November 1796
Information on the sovereign's order that the veterinary department should employ only such senior lecturer who speaks Hungarian as well as Latin.
71. Buda, 13 December 1796
The Council of Governor-General asks for the list of the instruments and equipments necessary for performing the scientific experiments at the department and promises to cover the expenses.

72. Buda, 3 May 1797

On the University Council's report the Council of Governor-General grants an emergency allowance of 89 Ft for the experiments of the veterinary department and for purchasing the necessary instruments.

73. Buda, 18 July 1797

Reply of the Council of Governor-General for both the reformatory plans suggested by Joseph Jacob Winter, Professor of Chemistry and Botany, and the proposal of the university faculties on establishing a scientific journal. The Council doesn't oppose the above notions in principle, but can't support them financially, for the time being.

74. Buda, 2 October 1797

Arrangement of the Council of Governor-General concerning the employment of Pohl, veterinary assistant.

75. Pest, 30 August 1798

Abstract from the minutes of the Medical Faculty's council meeting in which the Faculty approves the manuscript of Prof. Sándor Tolnay's recent veterinary handbook and recommends that Tolnay's other requests should also be met.

76. Buda, 16 October 1789

The Council of Governor-General congratulates Tolnay on the occasion that his book „Compendium Artis Veterinariae” has been published, reports on printing problems and announces that a proposal for rise in Tolnay's salary will be forwarded to the sovereign.

77. Buda, 30 October 1798

The Council of Governor-General calls on the leaders of the University to stop by all means the disobedience and debauchery spreading among the students. Detailed instruction is given on the main aspects which should be taken into consideration by the University Council.

78. Buda, 19 June 1799

New, detailed regulation of book-acquisition in the Library of the University.

79. Buda, 30 July 1799
The Council of Governor-General calls on the University to send copies of Tolnay's new book to the applying purchasers.
80. Pest, 10 August 1799
Professor Tolnay's expert opinion on a forged diploma in veterinary science. On that occasion he asks for having an official seal of the institute prepared.
81. Buda, 3 September 1799
Decision of the Council of Governor-General declaring that preparation of a special seal for the institute is not necessary.
82. Buda, 25 September 1799
Announcement of the raise in Professor Tolnay's salary and of introducing a new training course for blacksmiths.
83. Buda, 8 October 1799
The Council of Governor-General orders that Tolnay's book should be dispatched to the towns of Szepes.
84. Pest, w. d. [1799]
Tolnay's proposal for setting up a smithy and employing a blacksmith.
85. Buda, 8 December 1800
The Council of Governor-General asks for determining the data and expenses of the training course for blacksmiths.
86. Buda, 27 January 1801
The Council Governor-General announces that the institute has been given the assent for setting up the smithy and remits money for the related investments.
87. Buda, 10 February 1801
The Council of Governor-General's circular to the municipality about supporting the young-smiths who are to be sent to the veterinary institute and about patronizing the training course.

88. Buda, 15 February 1801
The senior lecturer of the institute is obliged to learn foreign languages necessary for research work, otherwise he must relinquish his post to an other person.
89. Buda, 25 August 1801
Notice on remitting the salary of the institute's master- and young-smiths.
90. Pest, 17 October 1801
Sándor Tolnay's report and account on the setting up of the smithy and on the related expenses.
91. Buda, 27 October 1801
The Council of Governor-General's standpoint in the case of the house offered for sale by the Kenedits brothers.
92. Buda, 27 October 1801
The Council of Governor-General forwards the complaint lodged by a butcher in Pest against Professor Tolnay and the institute, to be reported on.
93. Buda, 9 December 1801
The Council of Governor-General authorizes the purchase of a veterinary instrument.
94. Pest, 12 January 1802
New lease between the veterinary institute and the heirs of the Kenedits house on the accomodation of the institute.
95. Buda, 9 February 1802
The Coucil of Governor-General rejects the complaint against the institute considering it unfounded.
96. Buda, 9 February 1802
On the request of the county of Zólyom the Council of Governor-General charges Professor Tolnay to recommend to the county a blacksmiths, skilled in his craft and understanding Slovak (Slavonic).

97. Buda, 2 March 1802

The Council of Governor-General approves of the new lease on the accomodation of the institute.

98. Buda, 17 May 1802

The Council of Governor-General preliminary publishes and puts into force some paragraphs of the educational regulations which are to be published in the future. These rules disclose the decision that the university will remain in Pest and contain emphatic warnings to strengthen the ethico-religious education and to strictly observe the instructions for the students.

99. Pozsony, 31 August 1802

The draft for developing education made by the chief medical officer is forwarded to the Unversity Council for expertise.

100. Buda, 31 May 1803

The Council of Governor-General forwards the expert opinion of the Professor of Veterinary Science at the University of Vienna on an epizootic cattle-disease broken out in an Austrian village bordering on the County of Moson.

101. Buda, 5 July 1803

About the filling of a vacant post of senior lecturer at the veterinary institute.

102. Buda, 16 August 1803

On appointing Péter Stulfa to senior lecturer of the institute.

103. Buda, 5 October 1803

Adjustment of the senior lecturer's salary at the institute.

104. Buda, 6 December 1803

An estimate on the annuel material budget is raised to 200 Ft.

105. Buda, 6 December 1803

The Council of Governor-General votes the budget presented by Professor Tolnay.

106. Buda, 10 January 1804
The Council of Governor-General rejects Professor Tolnay's request to employ a second „assistant” at his institute.
107. Buda, 7 August 1804
The money necessary for employing the sole „assistant” is remitted.
108. Buda, 7 August 1804
In the opinion of the Council of Governor-General the equipments and fittings of the veterinary institute are not up to the standard and calls Professor Tolnay's attention the enlarging the collection.
109. Pest, 6 SEptember 1805
Sándor Tolnay recommends to the University Council that the house having been rented up to the present should be bought and at the same time he gives a detailed report on the investments until now and on the advantages of both the building and the ground.
110. Buda, 27 September 1805
On repairing expenses of the veterinary institute.
111. Pestt, 4 November 1805
Professor Tolnay's preliminary expert opinion on the medicine discovered by pastor Márton Pán. Tolnay suggests sending a dose of the drug for testing to the veteirnary institute.
112. Buda, 9 December 1806
On repairing the damages in the institute done by the storm.
113. Buda, 23 December 1806
The Council of Governor-General asks for an opinion on the necessary alterations of the building bought definitely for the veterinary institute and on developing veterinary training.
114. Pest, 24 April 1807
Sándor Tolnay's detailed plan on recontructiong the building, modernizing the equipment and on reforming veterinary training is submitted to the medical faculty.

115. Buda, 28 July 1807

The Council of Governor-General arranges for the sample of medicinal herbs used by Márton Pán for horse curing to be sent to the institute for expert appraisal.

116. Buda, 28 August 1807

On the rise in Professor Tolnay's salary.

117. Buda, 9 September 1807

The Council of Governor-General calls upon Professor Tolnay to compile a handbook on horse-shoeing which will be published in every language spoken in Hungary. The leaders of the stud-farm in Mezőhegyes are ordered to help Tolnay's work in every possible way.

118. Tóth-Próna, September 1807

On formal demand Pastor Márton Pán dispatches the herbs used for medical purposes to the institute, for expertise.

119. Buda, 17 November 1807

The Council of Governor-General asks for the proposals of Professor Tolnay for the control of developing cattle-plague.

120. Buda, 15 December 1807

Regulation of the way of borrowing books by the professors of the university.

121. Buda, 4 January 1808

The Council of Governor-General forwards the curriculum of the veterinary institute in Vienna to the Institute, at the same time disclosing the sovereign's permission that the example of Vienna may be followed by the training in Pest.

122. Buda, 27 September 1808

The Council of Governor-General asks for Professor Tolnay's expert opinion on an ointment against scabies discovered by the medical officer of the county of Sopron.

123. Pest, 8 October 1818

On the results of the test performed in the institute Professor Tolnay gives favourable opinion on the medical preparation discovered by Márton Pán, Lutheran pastor and recommends the inventor to be rewarded.

124. [Pest,] w. d. [December 1808]

Letter of Ferenc Bene, professor of medicine to Sándor Tolnay. He announces that the entry into office of the new president of the university should be waited for, before elaborating the final reform program of the veterinary institute.

125. Pest, 4 January 1809

Appeal to the University Council edited by József Ürményi after having taken his seat in the university office. For the sake of precise information all the professors are requested to give a detailed report on the status of the respective field of science and on what to be done.

126. Pest, 9 January 1809

Ürményi declares 15 February as the deadline of submitting the reports.

127. Pest, 16 February 1809

Professor Tolnay submits the report on the state of his institute required by the President of the University. /The text of the report did not remain here./

128. Buda, 14 March 1809

Disposition of the Council of Governor-General on the salaries of the master- and young-smith in the institute.

129. Pest, 26 April 1809

Professor Tolnay's report on the uncared state of the building of the veterinary institute. He asks for the essential repairs to be done.

130. Pest, 2 May 1809

The Rector of the university orders Sándor Tolnay to contact the professor of architecture.

131. Pest 12 June 1809
Report of György Schmidt, professor of architecture on the state of the building of the veterinary institute and on the renewals to be done.
132. Pest, 20 June 1809
The Council of Governor-General requires the budget of the renovation of the institute.
133. Buda, 23 January 1810
The Council of Governor-General remits the costs of the renovations done on the building of the institute.
134. Sopron, 15 April 1810
Due to the instruction of the Council of Governor-General dr. Hell, physician of Sopron County sends the prescription of an ointment suitable for curing itch. The ointment had been originally made up by István Takács, a peasant of the country.
135. Buda, 1 May 1810
Statute of the Council of Governor-General about the letting of the smithy of the institute.
136. Buda, 8 May 1810
The Council of Governor-General ordains to test the ointment prepared by the physician in Sopron County.
137. Pest, w. d. [1810]
Professor Tolnay's report on the experiments carried out with the Hell's ointment. /The report is incomplete and unfinished./
138. Buda, 13 May 1810
The Council of Governor-General regulates the way of medicine provision and its account in the institute.
139. Buda, 3 July 1810
The Council of Governor-General asks for a report on the state of the book discussing the issues of horse breeding to be written by Professor Tolnay in Hungarian.

140. Buda, 25 September 1810
Román Brukala's appointment to senior lecturer.
141. Buda, 14 May 1811
About the letting of the smithy of the institute.
142. Pest, 19 June 1811
Sándor Tolnay's report on the extremely bad state of the building, on the urgent renovations and on the consequences of the breaking into the institute.
143. Buda, 6 August 1811
The Council of Governor-General sees to it that the rise of hire to a fivefold amount does not concern the smithy of the institute. Report is required on the necessary salary of a master smith to be probably employed.
144. Buda, 18 September 1811
The Council of Governor-General delegates the professor or the senior lecturer of the institute to immediate inspection in order to investigate the rinder-pest spreading in Hont County and to make proper arrangements.
145. Buda, 30 December 1811
The Council of Governor-General circularizes that Sámuel Benkő, chief veterinary of Borsod County offers 600 Ft to the person who succeeds in discovering a potent medicine against cattle-plague.
146. Buda, 30 December 1811
The Council of Governor-General requires an expertise on the book of Joseph Keil, a veterinarian from Krakow.
147. Buda, 7 April 1812
On advertising the letting of the smithy in the institute.
148. Buda, 28 April 1812
The Council of Governor-General determines the annual amount of book acquisition. Special literature is allowed to be purchased up to the limit of 100 Ft.

149. Buda, 13 August 1812
Pál Ádám veterinarian offers himself for translating the book on horse breeding by Joseph Keil.
150. Buda, 14 August 1812
The Council of Governor-General asks for taking professional advice on the matter of accusation against a smith acting in Mór.
151. Buda, 1 september 1812
The Council of Governor-General lets the university know that a town official answered the appeal of József Benkő and he is willing to make his cattle-plague healing method public in return of reward. Professor Tolnay is directed to investigate the matter.
152. Buda, 9 September 1812
About the value of the medicines purchased for the university.
153. Buda, 29 September 1812
Appeal of the medical officer of Moson County for the sake of discovering a medicine applicable against cattle-plague.
154. Buda, 6 October 1812
Expertise is required on the healing method against cattle-plague recommended by János Sápi, burgher of Szatmárnémeti.
155. Buda, 13 October 1812
Annual allowance of the veterinary institute.
156. Buda, 31 May 1814
The Council of Governor-General orders that a work of Galicia dealing with cattle-plague should be translated.
157. Pest, 16 July 1814
Professor Sándor Tolnay's petition for raise in salary.

158. Buda, 15 November 1814

The Council of Governor-General permits to allocate extra office supplies for the veterinary institute.

159. Buda, 7 March 1815

The Council of Governor-General makes known that Professor Tolnay's salary has been raised to the level with the other professors of the Medical Faculty and further personal completion has been authorized for him.

160. Buda, 7 November 1815

About the wages of young smiths in the institute.

161. Buda, 21 November 1815

Permission for purchasing materials necessary to renovate the building of the veterinary institute.

162. Buda, 21 November 1815

Gáspár Veszely, master smith of the institute applies for remitting the hire of the smithy. In this matter the Council of Governor-General inquires about the standpoint of Tolnay.

163. Jászberény, 3 September 1816

Antal Somogyi, palatine captain-general recommends that the young smiths might learn their craft beside the district physicians and certificate might be given by them, as well.

164. Buda, 8 October 1816

The Council of Governor-General sends the recommendation of Antal Somogyi, palatine captain-general of Jászkun to the University Council for forming opinion.

165. Buda, 26 November 1816

Gáspár Veszely, master smith is exempted from paying hire for the smithy on the base of the recommendation of the institute.

166. Buda, 3 December 1816

Regulation of the settling of accounts concerning medicines purchased for the institute.

Dokumente zur Geschichte des Instituts für Tiermedizin

Teil I.

1786 – 1816

Die Universität der Veterinärmedizin in Budapest feiert im Jahre 1987 das 200. Jahreswende ihrer Gründung und somit des Anfangs der tierärztlichen Bildung in Ungarn. Aus diesem Anlass beschloss die Zentralbibliothek der Universität, die interessantesten Schrifte aus der an der Universität verwahrten wertvollen archivarischen Sammlung in einer Serie von Quellenpublikationen zu veröffentlichen, damit auch die breitere Öffentlichkeit einen Einblick in diese Dokumente gewinnt. Als erster Teil der Serie präsentiert dieser Band originelle Schriftstücke, die die Gründung des ehemaligen „Lehr-stuhls der Vieharzneykunst“ an der medizinischen Fakultät der 'Universität zu Pesth' sowie die ersten drei Jahrzehnte seiner unter vorwiegend nachteiligen Bedingungen vor sich gegangenen Entwicklung bis 1816 dokumentieren. Die Ursache für diese zeitliche Abgrenzung wird später erklärt. Es ist vorgesehen, im zweiten Teil der Serie ausgewählte Schrifte aus dem Zeitraum 1816-1851, wenn der Lehrstuhl seine Unabhängigkeit erwarb, zu veröffentlichen, und der dritte Teil soll den Zeitraum 1851-1890 erfassen. Für die Dokumentierung der darauffolgenden Epochen ist angesichts der zunehmenden Zahl der Schriftstücke die Publizierung einer Auswahl aus den Sitzungsprotokollen des Professorenkollegiums (Magistrats) – die glücklicherweise beinahe vollzählig vorliegen – vorgesehen.

Bei der Auswahl der in diesem Band veröffentlichen Schriftstücke bereitete uns erfreulicherweise vielmehr Überfluss als Mangel an Material gewisse Probleme. Während zahlreiche höhere Bildungsanstalten Ungarns die Dokumente ihrer Gründungszeit und frühen Geschichte entbehren, blieben aus dem ersten Jahrhundert des Bestehens dieser Anstalt – vom 1787 bis 1880 – nicht nur die Archive des „Lehr-Stuhls der Vieharzneykunst“, bzw. seiner rechtlichen Nachfolger, sondern auch die damit in Zusammenhang stehenden Schrifte der vorgesetzten Dienststellen beinahe intakt erhalten. Beim Ordnen der Archive der Universität in den Jahren 1983-1985 stellte es sich heraus, dass nicht nur die komplette Registratur des ehemaligen Lehrstuhls (wenn auch z. T. in beschädigtem Zustand), sondern auch ein Sammelband (protocollum) vorliegt, in dem der Gründer und erster Leiter des Lehrstuhls, Professor Sándor Tolnay, die Abschrifte der von ihm als wichtigsten angesehenen Aktenstücke eintrug, bzw. eintragen liess. Die häufige Überdeckung des Inhaltes der in den Archiven und im Sammelband befindlichen Schriftstücke führte zur Überzeugung, dass der Sammelband nicht

nur aus der Sicht des ehemaligen Professors, sondern auch im absolutem Sinne die wichtigsten, und die Frühgeschichte der Anstalt am besten darstellenden Dokumente enthält. Der Sammelband, der den Titel „Extractus protocolli Instituti Veterinarii“ trägt, wurde ursprünglich in den Archiven der Eötvös Loránd Universität (Budapest) verwahrt; für seine Überlassung aus dem Grunde, das er dem Sammlungskreis der Veterinärmedizinischen Universität angehöre, sprechen wir auch an dieser Stelle unseren verbindlichsten Dank aus. Wir liessen des an einigen Stellen beschädigten Band in der Werhstatt der ungarischen Nationalbibliothek (Országos Széchényi Könyvtár, Budapest) restaurieren und überlegten selbsverständlich gleich die Möglichkeiten seiner Veröffentlichung. Die Durchsicht der aus dem gleichen Zeitraum stammenden sonstigen Quellenmaterialien führte nämlich zur Überzeugung, dass obwohl die im Sammelband befindlichen Schriftstücke die mit dem Namen und Wirken des ersten ungarischen Veterinärprofessors geprägte, sog. „Tolnay-Epoche“ der heimischen Geschichte der Veterinärmedizin verlässlich dokumentieren, gewisse Modifizierungen und Ergänzungen den Informationswert der Publikation doch steigern würden.

Die im engsten Sinne auf die Angelegenheiten des Lehrstuhls beschränkte Sammlung von Aktenstücken enthielt nämlich von vornherein nicht gewisse mit der Gründung des Lehrstuhls in Zusammenhang stehende Schriftstücke der höheren Dienststellen Ungarische (Hofkanzlei, königliche ungarische Statthalterei, Beschlüsse des Kaisers), von deren Veröffentlichung wir in dieser Quellenpublikation, die auch die Umstände der Gründung der ersten tierärztlichen Bildungsanstalt Ungarns erläutern soll, nicht absehen können. Aus diesem Grund wurde in dem die Dokumente aus dem XVIII. Jahrhundert enthaltenden Teil dieses Bandes eine Auswahl von Schriftstücken eingegliedert, die in der Acta-Generalia (A-39) Serie der sog. Ungarische Hofkanzlei-Archive des ungarischen Nationalarchivs verwahrt werden. Die aus jener Sammlung übernommenen, und in den vorliegenden Band der Zeitordnung nach eingefügten Schriftstücke waren und schon früher, aus den die Geschichte der Veterinärmedizin in Ungarn betreffenden archivarischen Forschungen von dr. Vilmos Bélay bekannt.

In diesem Zusammenhang sollte darauf verwiesen werden, dass etliche Dokumente zur frühen Geschichte der tierärztlichen Bildung in Ungarn auch in sonstigen archivarischen Sammlungen vorliegen, u. a. in den Archiven der königlichen ungarischen Statthalterei (C-67), in den Regnicolaris-Archiven (N-106) sowie in verschiedewurde im Anhang zum Repertorium der Archive der Veterinärmedizinischen Universität Budapest (László Szögi: Az Állatorvostudományi Egyetem Levéltára (1741) 1787-1792. Budapest, 1985. pp. 177-200.) veröffentlicht. Da jedoch die Berücksichtigung dieser Quellenmaterialien das Bild, das der Leser aus Professor Tolnays „Protocollum“ gewinnt, nicht wesentlich verändert hätte, hielten wir uns an Tolnays ursprüngliche

Auswahl von Dokumenten, die die ersten drei Jahrzehnte der tierärztlichen Bildung in Ungarn aus zeitgenössischer Sicht widerspiegeln. Die zeitliche Abgrenzung der Ersten Epoche fällt mit dem Ende des Wirkens von Professor Tolnay zusammen: die letzte Eintragung in das „Protokollum“ datiert vom 3. Dezember 1816, und Tolnay starb am 25 April 1818. Mit der Ausnahme des letzten Jahres dokumentieren also die in diesem Band befindlichen Schriftstücke die sog. „Tolnay – Epoche“, und bilden daher ein Ganzes. Im Jahre 1818 nahm bereits eine neue Epoche in der Geschichte der ungarischen tierärztlichen Bildungsanstalt Anfang.

Bearbeitung und Redigierung des Quellenmaterials

Der ursprüngliche Sammelband (protocollum) besteht aus 111, im Folio-Format in deutscher und lateinischer Sprache ausgefertigten, handgeschriebenen Schriftsücken; einige Aufzeichnungen von kleinerem Format wurden mit eingebunden. Die aus der Periode 1787 – 1790 stammenden Schrifte sind deutschsprachig, die später, nach dem Tode des Kaisers Joseph II. im Jahre 1790 entstandenen sind alle in lateinischer Sprache abgefasst. Die Abschrifte den Aktenstücke wurden vermutlich in der Reihenfolge deren Einganges, bzw. Erledigung eingetragen, wie dies aus der irregulären Chronologie hervorgeht. Zu gewissen Betreffen sind die Aktenstücke im Duplikat vorhanden, offenbar aus dem Grund, dass obwohl die unmittelbar vorgesetzte Dienststelle des Lehrstuhls die Fakultät der Medizin gewesen war, die Abschrifte gewisser Bestimmungen des Universitäts-Magistrats, bzw. der königlichen ungarischen Statthaltereie auch unmittelbar an den Lehrstuhlleiter Tolnay weitergeleitet worden waren.

Diese Umstände zwangen die Redakteure dieses Bandes dazu, von der ursprünglichen Reihenfolge der im „Protokollum“ befindlichen Schrifte abzusehen sowie im gleichen Betreff nur ein einziges Aktenstück, vorzugsweise das meist informative, zu berücksichtigen. Des weiteren sahen wir von der Publizierung gewisser uninteressanter Schrifte (z.B. über Anschaffung von Brennholz ab, und ordneten die für Veröffentlichung ausgewählten Schrifte in die chronologische Reihenfolge ein. Nicht datierte Schrifte wurden, nach Einschätzung des Jahres ihrer Entstehung, nach den datierten Schriften jenes Kalenderjahres eingefügt. Die meisten Texte werden in vollem Wortlaut, aber ohne die stereotypischen Anrede- und Begrüßungsformeln veröffentlicht. Bisweilen wurden auch gewisse uninteressante Teile der Texte weggelassen. Ausnahmsweise, z.B. in Professor Tolnays vom Jahre 1814 datiertem Gesuch um Gehaltserhöhung, wurden jedoch die Anredeformel belassen, in der Überzeugung, dass sie an jenen Stellen zur Erfassung der damaligen historischen Situation beitragen. Im ursprünglichen „Protokollum“ tragen die Schriftstücke keine Ordnungszahlen, und die meisten

auch keine Aktenzeichen des Lehrstuhls. Aus diesem Grund kann sich der Leser im Verzeichnis der Schriftstücke nur auf Grund deren Datums, bzw. der Aktenzeichen des Univeritäts-Magistrats oder der Statthalteri orientieren, was aber im Anbetracht der nicht zu hohen Zahl der Schrifte keine Schwierigkeit bereiten dürfte.

In der vorliegenden Quellenpublikation werden die Schriftstücke nach ihrer chronologischen Reihenfolge serienweise numeriert. Diese Ordnungszahlen sind als Hinweise zu diesem Band, und nicht als Teile der archivarischen Singatur anzusehen. Die im Verzeichnis in der Reihenfolge der Ordnungszahl aufgeführten Regesten enthalten Ort und Datum der Ausfertigung des Schriftstückes, die kurze Zusammenfassung seines Gegenstandes, bzw. Inhaltes sowie – falls vorhanden – das am Schriftstück befindliche Aktenzeichen (in den meisten Fällen die Protokollierungsnummer der Statthaltereier). Auf die Regesten folgen die für die ungarische Leser in die Landessprache übersetzten Texte der Urkunden. Für die ausländischen Leser wurden die Regesten in deutsche und englische Sprache übersetzt.

Notizen zum Quellenmaterial

Der Zeitraum, aus dem das Quellenmaterial dieser Publikation stammt, wird sowohl aus der Sicht der allgemeinen Geschichte, als auch der Wissenschaftsgeschichte als eine ausserordentlich bewegte Epoche beurteilt. Das besondere Interesse der in diesem Band veröffentlichten Schrifte kann genau darin gesehen werden, dass sie, obwohl sie bloss Ereignisse aus der Geschichte eines an einer verhältnismässig kleinen Universität des Habsburgschen Reiches gegründeten Lehrstuhls aufzeichnen, einen tiefen Einblick in diese merkwürdige Epoche gewähren. Im Zeitraum vom 1786 bis 1816 erfolgte der Untergang des politischen Systems von Kaiser Joseph II., in den Jahren 1791-1793 arbeiteten Spezialkommissionen an der Enthüllung und schliesslich an der erbarmungslosen Tilgung der ungarischen Jakobinerbewegung. Daraufhin lähmte die bedrückende Atmosphäre des kaiserlichen Absolutismus die freie Entfaltung des Geistes und die Entwicklung im Bildungswesen. An den 1806 erlassenen Bestimmungen (II. Ratio Educationis) über die Bedingungen der Hoch- und Fachschulausbildung in Ungarn scheiterten die Entwicklungspläne des Pester Universitätspräsidenten József Ürményi. In den 1810er Jahren konnte die materielle Verarmung der Pester Universität, und die Rückständigkeit ihrer Lehrtätigkeit im Vergleich zu seinem früheren und zum zeitgenössischen europäischen Niveau nicht mehr verhindert werden. Gleichzeitig wurde das politische Gleichgewicht Europas erst von der französischen Revolution, dann von den Kriegen Napoleons erschüttert, auf die dann, zu Ende der erfassten Epoche, die vorübergehende Stabilisierung der unabänderlich

erscheinenden Politik des Heiligen Bündnisses folgte. Während der Professor Sándor Tolnay fehlte es also keineswegs und an aufregenden Ereignissen.

Es ist keineswegs unsere Absicht, die Kulturpolitik jener Epoche, und deren unterschiedliche Formen zu analysieren; wir möchten an dieser Stelle nicht einmal die zeitgenössische Entwicklungsgeschichte der Universität in Pest und ihres Instituts für Tiermedizin darlegen. Für die daran interessierten Leser können etliche früher oder in der jüngsten Vergangenheit über die Geschichte des höheren Bildungswesens in Ungarn erschienene Werke empfohlen werden (u. a. T. Győry: Az Orvostudományi Kar Története 1770-1935. Budapest, 1936. 840 p.; S. Kotlán: A magyar állatorvosképzés története 1787-1937. Budapest, 1941. 210 p.; Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Története 1635-1985 /Herausg.: I. Sinkovics/. Budapest, 1985. 448 p.; Gy. Kovács – Gy. Fehér: Biographia. Elhunyt tanáraink és előadóink életrajza. 2. bőv. Kiad. Budapest 1986. ÁTE. 227.p.; 200 éves a magyar állatorvosi felsőoktatás. 1787-1987. (Herausg.: F. Holló). Budapest, 1987. 463 p.)

Wir möchten jedoch die an der Geschichte der Veterinärmedizin interessierten Leser darauf aufmerksam machen, dass es erst aus diesen Dokumenten richtig hervorgeht, wie schwer und primitiv die Bedingungen gewesen waren, unter denen die tierärztliche Bildung in Ungarn Anfang nahm. Desto tiefere Anerkennung empfinden wir für unseren ersten Veterinärprofessor Sándor Tolnay, der trotz allen Schwierigkeiten als Lehrer und Wissenschaftler bemerkenswerte, und auch international anerkannte Leistungen hervorzubringen vermochte.

Diejenigen Leser, die eher an Zusammenhängen mit der allgemeinen Geschichte oder der ungarischen Kulturgeschichte interessiert sind, dürften ebenfalls einige beachtenswerte Informationen in den hier veröffentlichten Dokumenten finden. Diese Interessenten möchten wir u. a. auf das im Jahre der Gründung des Lehrstuhls abgegebene Gutachten der Wiener Veterinärprofessors Wolstein, auf Schrifte betreffs Sprache des Unterrichts sowie auf die häufige Wiederkehr des Sprachenproblems aufmerksam machen (die Übersetzung von Tolnays Werken auf lateinisch. in slawische Sprachen, usw.) Des Weiteren widerspiegeln die Zuchrifte der Statthalterei hinsichtlich Moral und Disziplin der Hochschultstudenten getreu die zunehmende Rigorosität der zeitgenössischen Weltanschauung.

Wir wollen hoffen, dass dieser Band die Kenntnisse der Leser über die frühe Geschichte der jetzt 200-jährigen tierärztlichen Bildungsanstalt Ungarns erweitern, und das Interesse der heimischen Tierärzteschaft an den historischen Aspekten des Berufes anregen wird. Das weiteren hoffen wir, dass die Forscher der heimischen Bildungs – und Wissenschaftsgeschichte wertvolle Anhaltspunkte in diesem Quellenmaterial finden werden. Wir bitten sie schon jetzt, uns in der Bearbeitung der weiteren Teile der Quellenpublikationsserie mit ihren Anmerkungen und Erfahrungen zu unterstützen.

Budapest, im 200. akademischen Jahr der tierärztlichen Bildung in Ungarn.

Verzeichis der Schriftstücke

Verzeichnis der Schriftstücke

1. Wien, 8. November 1786.
Die Bestimmung des Kaisers Joseph II. zur Errichtung eines Lehrstuhls für Tiermedizin in der Stadt Pest (auf Ansuchen der Hofkommission für Bildungswesen) und über die Ernennung von Sándor Tolnay zum Lehrer. (Der Gesuch der Hofkommission für Bildungswesen datierte vom 27. September 1786).
2. Buda (Ofen), 12. Dezember 1786.
Auf Grund der Zuschrift der Hofkanzlei gibt die königliche ungarische Statthalterei dem Universitäts-Magistrat zu Pest die Bestimmung über die Gründung des Lehrstuhls für Tiermedizin sowie die Ernennung von Sándor Tolnay bekannt.
3. Wien, 3. Januar 1787.
Die Hofkanzlei bringt der Statthalterei in Pest weitere Bestimmungen zur Kenntnis, in Zusammenhang mit dem Lehrkurs für Tiermedizin sowie mit der Anschaffung von Einrichtungen für den Lehrstuhl. (Eine Verordnung der Statthalterei ähnlichen Inhaltes datiert vom 6. Februar 1787.)
4. Wien, 3. Januar 1787.
In Anlehnung auf das Gutachten des Wiener Professors Wolstein stellt die Hofkanzlei eine Liste der Lehrstuhl nötigen Einrichtungen auf.
5. Buda (Ofen), 14. März 1787.
Die Statthalterei sendet dem Veterinärprofessor Tolnay eine Aufstellung über die Tierverluste in der Stadt Esztergom (Gran) zwecks Berichterstattung zu.
6. Buda (Ofen), 24. April 1787.
Die Statthalterei verordnet, dass die Aneignung der tiermedizinischen Kenntnisse im Diplom der Ärzte und Chirurgen ausdrücklich ausgewiesen werden soll.

7. Buda (Ofen), 14. Mai 1787.
In bezug auf einen Bericht des Universitäts-Magistrats über die Errichtung des Lehrstuhls für Tiermedizin lehnt diese Zuschrift höhere Kostenaufwände für einen Tierstall ab.
8. Buda (Ofen), 14. Mai 1787.
Anweisung des Gehaltes für den Lehrer Tolnay.
9. Buda (Ofen), 18. Juni 1787.
Protokoll der Beratung der Studienkommission über mit dem Beginn der tiermedizinischen Ausbildung in Zusammenhang stehenden Fragen.
10. Buda (Ofen), 3. Juli 1787.
Gesuch der Statthalterei in der Angelegenheit der Einrichtung des Lehrstuhls.
11. Buda (Ofen), 5-6. Juli 1787.
Zu Beginn der Vorlesungen im Fach Tiermedizin verkündet die Statthalterei die Verordnung des Kaisers, dass in der Zukunft lediglich diejenigen Ärzte oder Wundärzte öffentlichen Dienst in den Städten oder Komitaten antreten können, die diese Vorlesungen gehört haben.
12. Buda (Ofen), 10. Juli 1787.
Von jenen Ortschaften des Pester Bezirks, in denen Tierzucht betrieben wird, werden Wirtschaftsmänner zu Aneignung tiermedizinischer Kenntnisse auf die Pester Universität geschickt.
13. Wien, 25. Juli 1787.
Der Wiener Veterinärprofessor Johann Gottlieb Wolstein begutachtet die Aufstellung des Lehrers Tolnay über die Einrichtung des Pester Lehrstuhls.
14. Buda (Ofen), 4. Juli 1788.
Vom Lehrer Tolnay wird eine Bescheinigung des Aufwandes der Präliminarkosten für die Administration am Lehrstuhl verlangt.

15. Buda (Ofen), 8. Oktober 1788.
Kraft einer königlichen Verordnung enthebt die Statthalterei diejenigen Studenten der Medizin und Chirurgie, die eine eigene Praxis betreiben wünschen, der Hörung der Vorlesungen über Tiermedizin, verpflichtet jedoch diejenigen, die sich um Stellen im öffentlichen Dienst bewerben, auch weiterhin zum Besuch des Lehrkurses Tiermedizin sowie zur Ablegung eines Rigorosums in diesem Fach.
16. Buda (Ofen), 24. Oktober 1788.
Die Statthalterei leitet den Vorschlag Tolnays für die unentgeltliche Behandlung kranker Militärpferde an das zuständige Militärkommando weiter.
17. Buda (Ofen), 30. Oktober 1788.
Die Statthalterei bringt die Eingliederung von Praktika in den Lehrkurs der Tiermedizin an der Pester Universität in Vorshlag.
18. Buda (Ofen), 11. November 1788.
Die Statthalterei genehmigt die von Sándor Tolnay unterbreitete Abrechnung und weist den Professor zur äussersten Sparsamkeit an.
19. Buda (Ofen), 28. November 1788.
Tolnays bericht über den Abschluss des ersten halbjährigen Lehrkurses wird genehmigend zur Kenntnis genommen.
20. Buda (Ofen), 10. Dezember 1788.
Zuchrift der Hofkanzlei and die Statthalterei betreffs tiermedizinischer Praktika.
21. Buda (Ofen), 25. März 1789.
Tolnay Empfehlungen zur Erweiterung des praktischen Unterrichts begutachtend teilt die Statthalterei mit, dass ein Teil der Empfehlungen erst nach Konsultation mit den Komitats-Ärzten besprochen werden kann. Bezüglich Errichtung eines für die Behandlung verschiedener Tierarten geeigneten Stalles und Anstellung eines Assitenten wäre die Statthalteri bereit, nicht allzu kostspielige Vorshläge in Erwägung zu ziehen und bittet um deren Unterbreitung.

22. Buda (Ofen), 22. April 1789.
Die Statthalterei erlässt wiederum Regelungen hinsichtlich der Verpflichtung der werdenden Wundärzte zur Höfung der Vorlesungen über Tiermedizin, und fordert gleichzeitig von der Medizinischen Fakultät die genaue Einhaltung der Vorschrift für die Rigorosa, um das Ansehen des von der Universität in Pest erteilten ärztlichen Diploma zu bewahren.
23. Buda (Ofen), 3. Juni 1789.
Majestätsgesuch der königlichen ungerischen Statthalterei hinsichtlich Modifizierung des Lehrplans der Tiermediziner.
24. Buda (Ofen), 22. Juli 1789.
Die Statthalterei genehmigt Stipendien für Studierenden der Tiermedizin.
25. Buda (Ofen), 29. Juli 1789.
Der Universitäts-Magistrat missbilligt Tolnays Reisen in Zusammenhang mit der Erforschung von Tierseuchen, die Statthalterei beurteilt jedoch derartige Untersuchungen z.Z. als notwendig.
26. Wien, 5. August 1789.
Die Hofkanzlei gibt der Statthalterei bekannt, dass der von Sándor Tolnay zum Unterricht der Tiermedizin an der Universität Pest vorgelegte Plan akzeptiert wurde, und die aus dem praktischen Unterricht erwachsenen Unkosten dem Genannten Vergütet werden können.
27. Buda (Ofen), 24. September 1789.
Die Statthalterei genehmigt, mit geringeren Einwänden, den von Professor Tolnay unterbreiteten Kostenanschlag.
28. Buda (Ofen), 25. September 1789.
Die Statthalterei bittet um die Stellungnahme des Universitäts-Magistrats zur Form und Dekoration des Diploms, der für die Absolventen des Lehrkurses der Tiermedizin erteilt wird.
29. Buda (Ofen), 9. Oktober 1789.
Die Statthalterei leitet eine Schrift von György Fékesházi über Tierkrankheiten erregende Ungeziefer zur Begutachtung weiter.

30. Buda (Ofen), 16. Oktober 1789.
Genehmigung für eine aussenstehende Person zur Durchführung von Heilungsversuchen im Tierspital des Instituts für Tiermedizin.
31. Buda (Ofen), 14. November 1789.
Regelungen zum praktischen Unterricht im Institut für Tiermedizin. Kostenanaschlag und Regelung seiner Aufwandes.
32. Buda (Ofen), 4. Dezember 1789.
In Zusammenhang mit seuchenhaften Erkrankungen in der Komitat Varasd bittet die Statthalterei um Gutachen über die Verhütung von Krankheiten, die von Tieren auf den Mensch übertragen werden.
33. Buda (Ofen), 16. Dezember 1789.
Die Statthalterei warnt Professor Tolnay gegen weitere Ansprüche auf finanzielle Unterstützung des Instituts für Tiermedizin.
34. Buda (Ofen), 21. Dezember 1789.
Bestimmung der Statthalterei über Ausweisung der Hörung des Lehrkurses der Tiermedizin.
35. Buda (Ofen), 27. März 1790.
Aviso des königlichen Hauptfinanzamtes über die dem Insitut für Tiermedizin zugewiesenen Geldeträge.
36. Buda (Ofen), 14. Mai 1790.
Die Statthalterei regelt die Beziehung der Bibliothek des Lehrstuhls für Tiermedizin zur Universitätsbibliothek sowie die Weise der Anschaffung von Büchern.
37. Buda (Ofen), 21. Mai 1790.
Verordnung über die Offizielle Sprache des tiermedizinischen Unterrichtes: die Hälfte der Vorlesungen soll in ungerischer Sprache erfolgen.

38. Buda (Ofen), 10. Juli 1790.
In bezug auf einen im Namen der Medizinstudenten vom Professor Sámuel RácZ formulierten Gesuch gibt die Statthalterei ihrer Missbilligung Ausdruck und fordert die Einhaltung der die Unterrichtssprache betreffenden früheren Regelungen.
39. Buda (Ofen), 30. September 1790.
Weitere Regelungen zur Anschaffung von Büchern für das Institut für Tiermedizin zur Meidung der Besorgung überflüssiger Duplikate.
40. Buda (Ofen), 5. Oktober 1790.
Die Statthalterei fordert Berichterstattung über die Verwendbarkeit der neulich angeschafften tierärztlichen Geräte.
41. Buda (Ofen), 29. März 1791.
Professor Tolnay wird in der Angelegenheit der Einführung von Pferden edler Rasse aus Siebenbürgen nach Ungarn um Stellungnahme gebeten.
42. Buda (Ofen), 26. August 1791.
Der Gesuch von Mihály Borbély, Assistent am Institut für Tiermedizin, für ein Stipendium wird abgelehnt, und gleichzeitig wird Stellungnahme zur eventuellen Anstellung von György Fékesházy erbeten.
43. Buda (Ofen), 23. Oktober 1791.
Stellungnahme der Statthalterei zu einem zur Unterbringung des Instituts mit Móric HülF abgeschlossenem Vertrag.
44. Buda (Ofen), 30. Juni 1792.
Die Statthalterei regelt den Betrag der von den Chirurgiestudenten verlangten Lehrgelder.
45. Buda (Ofen), 27. Juli 1792.
Die Studien- und Prüfungsverpflichtungen der Medizinstudenten werden wieder geregelt.
46. Buda (Ofen), 10. August 1792.
Anton Fibreis bietet sein Gasthaus und Grundstück zum Verkauf an das Institut für Tiermedizin an.

47. Buda (Ofen), 21. September 1792.
Die Statthalterei billigt die Anschaffung eines zum tierärztlichen Unterricht für Versuchszwecke nötigen Gerätes und die Bezahlung sonstiger aus dessen Anfertigung anfallenden Unkosten.
48. Buda (Ofen), 2. November 1792.
Stellungnahme zum Preis des für Versuchszwecke angeschafften Gerätes.
49. Buda (Ofen), 30. November 1792.
Die königliche ungarische Statthalterei unterbreitet der Hofkanzlei ihren Vorschlag zur Ermöglichung des Privatunterrichtes, u. a. auch in der Disziplin Tiermedizin.
50. Buda (Ofen) 22. Februar 1792.
Die Statthalterei teilt mit, dass vorläufig kein Kauf eines Grundstückes für das Institut der Tiermedizin in Frage käme, und veranlasst die Verlängerung des gegenwärtigen Mietkontraktes.
51. Pest, 23. März 1793.
Verlängerung der Miete des Hauses von Oberst Móric Hülf.
52. Buda (Ofen), 12. Juli 1793.
Die Statthalterei veranlasst die Zuweisung der Miete des Gebäudes und Grundstückes, die zur Unterbringung des Instituts der Tiermedizin gepachtet werden.
53. Buda (Ofen), 26. Juli 1793.
Zuweisung der Herstellungskosten von Versuchgeräten.
54. Buda (Ofen), 29. November 1793.
Die Statthalterei veranlasst das Universitäts-Magistrat zur rigorösen und objektiven Beurteilung der Leistungen der Studierenden sowie zur präzisen und korrekten Ausstellung der Zeugnisse.
55. Buda (Ofen), 7. Februar 1794.
Stellungnahme zum Mietvertrag für das Gebäude, das für die Unterbringung des Instituts für Tiermedizin gepachtet wird.

56. Pest, 1794 (nicht datiert)
Angebot der Pester Gebrüder Kenedits zur Vermietung, bzw. zum Verkauf, ihrer Hauses und das angehörigen Grundstücks an das Institut für Tiermedizin.
57. Buda (Ofen), 14. März 1794.
Zuweisung der Miete des für das Institut früher gepachteten Gebäudes für ein weiteres Jahr.
58. Buda (Ofen), 2 Mai 1794.
Die Statthalterei fordert des Universitäts-Magistrat zur strengeren Überwachung der Studienordnung auf.
59. Pest, 10. Oktober 1794.
Professor Tolnay tritt an den Direktor der Medizinischen Fakultät mit dem Vorschlag heran, dass anstatt des Hülfschen Gutes das Haus der Gebrüder Kenedits für das Institut gemietet werden soll.
60. Buda, (Ofen) 9. Dezember 1794.
Gábor Veza, Landeschefarzt und Direktor der Medizinischen Fakultät, unterbreitet Tolnays Vorschlag befürwortend der Statthalterei.
61. Buda, (Ofen), 12. Dezember 1794.
Die Statthalterei genehmigt die Pachtung des Hauses der Gebrüder Kenedits für das Institut der Tiermedizin.
62. Pest, 17. Januar 1795.
Mietvertrag zur Pachtung des Hauses der Gebrüder Kenedits.
63. Buda (Ofen), 20. Februar 1795.
Die Statthalterei genehmigt den Mietvertrag für die Unterbringung des Instituts für Tiermedizin im neuen Gelände.
64. Buda (Ofen), 3. April 1795.
Majestätsgesuch der Statthalterei betreffe Genehmigung der Unterbringung des Instituts für Tiermedizin im neuen Gelände sowie der Projekte zur Verwendung der ersparten Geldbeträge.

65. Buda (Ofen), 8. Mai 1795.
Die Statthalterei veranlasst, dass die mit dem Umzug des Instituts für Tiermedizin in das Keneditssche Haus in Zusammenhang stehenden Renovierungskosten von der Universität zu tragen sind.
66. Buda (Ofen), 12. Juni 1795.
Die Statthalterei verfügt über die Verteilung des an der billigeren Miete ersparten Geldbetrages.
67. Buda (Ofen), 10. Mai 1796.
Der Kaiser lehnt Tolnays Gesuch um eine Gehaltserhöhung ab: gleichzeitig verständigt die Statthalterei Tolnay über die Erscheinung seiner Werkes „Buch der Vieharzneikunst.“
68. Varasd, 30. Mai 1796.
Die Komitat Varasd bittet die Statthalterei um Verordnung der Herausgabe von Tolnays Buch in lateinischer Sprache.
69. Buda (Ofen), 28. Juni 1796.
Die Statthalterei sendet das Gesuch der Komitat Varasd dem Universitäts-Magistrat zur weiteren Verfügung zu.
70. Buda (Ofen), 15. November 1796.
Es wird bekundet, dass laut Beschluss des Kaisers am Lehrstuhl für Tiermedizin ein sowohl die ungarische als auch die lateinische Sprache beherrschender Assistent angestellt werden soll.
71. Buda (Ofen), 13. Dezember 1796.
Die Statthalterei verlangt eine Liste derjenigen Instrumente und Geräte, die zum wissenschaftlichen Experimentieren am Lehrstuhl nötig wären, und verspricht die Deckung von ihren Kosten.
72. Buda (Ofen), 3. Mai 1797.
Auf Ansuchen des Universitäts-Magistrats weist die Statthalterei in Betrag von Ft 89.0 eine ausserordentliche Subvention zu, zur Unterstützung der experimentellen Arbeit am Lehrstuhl für Tiermedizin sowie Anschaffung der dazu benötigten Geräte.

73. Buda (Ofen), 18. Juli 1797.

Stellungnahme der Statthalterei zu den von Joseph Jakob Winterl, Professor der Chemie und Botanik, in Vorschlag gebrachten Reformplänen, bzw. zu den Vorstellungen der Fakultäten über die Gründung einer wissenschaftlichen Zeitschrift. Obwohl die Statthalterei in allgemeinen keine Einwände gegen diese Pläne hat, ist sie z. Z. nicht in der Lage, deren Durchführung finanziell zu unterstützen.

74. Buda (Ofen), 2. Oktober 1797.

Die Statthalterei veranlasst die Anstellung des Veterinärassistenten Pohl.

75. Pest, 30. August 1798.

Auszug aus dem Sitzungsprotokoll des Senats der medizinischen Fakultät: das Manuskript des von Professor Tolnay jüngst verfassten tiermedizinischen Handbuches wird genehmigt, und die Erfüllung von Tolnays sonstigen Bitten wird befürwortet.

76. Buda (Ofen), 16. Oktober 1789.

Die Statthalterei versichert Professor Tolnay ihre Anerkennung aus Anlass der Erscheinung seines Buches „Compendium Artis Veterinariae“, erörtert Probleme mit der Druckerei und gibt bekannt, dass in der Angelegenheit der Erhöhung von Tolnays Gehalt ein Majestätsgesuch vorbereitet wird.

77. Buda (Ofen), 30. Oktober 1798.

Die Statthalterei fordert die Vorsteher der Univerität zur Zügelung der im Kreise der Studenten sich zunehmend verbreitenden Zuchtlosigkeit und Ausschweifungen auf, und belehrt den Senat ausführlich über die erforderlichen Massnahmen.

78. Buda (Ofen), 19. Juni 1799.

Neue ausführliche Regelungen zur Anschaffung von Büchern für die Universitätsbibliothek.

79. Buda (Ofen), 30. Juli 1799.

Die Statthalterei veranlasst beim Univeritäts-Magistrat die Zusendung des neuen Buches von Tolnay an dessen Besteller.

80. Pest, 10. August 1799.
Professor Tolnays Gutachten in der Angelegenheit eines gefälschten Tierärztdiploms. Aus diesem Anlass bittet Tolnay um die Veranlassung der Anfertigung eines offiziellen Stempels für seinen Institut.
81. Buda (Ofen), 3. September 1799.
Die Statthalterei lehnt Tolnays Gesuch um die Billigung eines offiziellen Stempels für das Institut der Tiermedizin ab.
82. Buda (Ofen), 25. September 1799.
Verkündigung der Erhöhung des Gehaltes von Professor Tolnay, und der Einleitung neuer Lehrkurse für Hufschmiede.
83. Buda (Ofen), 8. October 1799.
Die Statthalterei veranlasst die Zusendung von Professor Tolnays Buch an die Städte der Zips.
84. Pest, 1799. (nicht datiert).
Professor Tolnay bringt die Errichtung einer Schmiede im Gelände des Institutes und die Anstellung eines Hufschmiedes in Vorschlag.
85. Buda (Ofen), 8. Dezember 1800.
Die Statthalterei bittet um Mitteilung des vorgesehenen Zeitpunktes und der Unkosten des Lehrkurses für Hufschmiede.
86. Buda (Ofen), 27. Januar 1801.
Die Statthalterei genehmigt die Errichtung einer Schmiede im Gelände des Institutes für Tiermedizin und weist den nötigen Betrag zur Deckung der Kosten zu.
87. Buda (Ofen), 10. Februar 1801.
Rundscreiben der Statthalterei an die Munizipalbehörden über die Entsendung von Schmiedegesellen zum Lehrkurs des Institutes für Tiermedizin und über die Unterstützung des Lehrkurses.

88. Buda (Ofen), 14. Februar 1801.
Der Assistent am Institut für Tiermedizin wird verpflichtet, die zum Unterricht nötigen fremden Sprachen anzueignen, und ermahnt, dass er mangels dieser Sprachkenntnisse seine Stellung an einem anderen Kandidaten abtreten müsse.
89. Buda (Ofen), 25. August 1801.
Zuweisung der Löhne für den Schmied des Institutes und seinen Gesellen.
90. Pest, 17. Oktober 1801.
Professor Tolnays Bericht und Abrechnung über die Errichtung der Schmiede und deren Kosten.
91. Buda (Ofen), 27. Oktober 1801.
Stellungnahme der Statthalterei zum Angebot der Kenedits-Erben für den Verkauf des gepachteten Hauses.
92. Buda (Ofen), 27. Oktober 1801.
Die Statthalterei leitet die gegen Professor Tolnay, bzw. dem Institut erhobene Klage eines Pester Fleischers zur Gutachtung weiter.
93. Buda (Ofen), 9. Dezember 1801.
Die Statthalterei genehmigt die Anschaffung eines tiermedizinischen Gerätes.
94. Pest, 12. Januar 1802.
Der mit den Erben des Keneditschen Hauses abgeschlossene neue Mietvertrag des Tiermedizinischen Institutes.
95. Buda (Ofen), 9. Februar 1802.
Die Statthalterei lehnt die gegen das Institut für Tiermedizin erhobene Klage als unbegründet ab.
96. Buda (Ofen), 9. Februar 1802.
Auf Ansuchen der Komitat Zólyom fordert die Statthalterei Professor Tolnay zur Empfehlung eines in seinem Handwerk versierten und die slowakische (slawische) Sprache beherrschenden Schmiedes zur Entsendung in diese Komitat auf.

97. Buda (Ofen), 2. März 1802.

Die Statthalterei genehmigt den neuen Mietvertrag zur Unterbringung des Institutes für Tiermedizin.

98. Buda (Ofen), 17. Mai 1802.

Die Statthalterei gibt einige Normativen der später zu erlassenden Unterrichtsstatuten in vorherein bekannt und setzt diese in Kraft. Die Regelungen bestimmen den Verbleib der Universität in der Stadt Pest und fordern zu Stärkung des Religionsunterrichtes und zur strengen Einhaltung der mit den Studierenden in Zusammenhang stehenden Verordnungen auf.

99. Pozsony (Pressburg), 31. August 1802.

Der Plan des Landesschefarztes über Entwicklungen im medizinischen Unterricht wird dem Universitäts-Magistrat zur Beguntachtung zugeleitet.

100. Buda (Ofen), 31. Mai 1803.

Die Statthalterei leitet das Gutachten eines Wiener Veterinärprofessors über dies seuchenhafte Erkrankung von Rindern in einem an die Komitat Moson angrenzenden österreichischen Dorf weiter.

101. Buda (Ofen), 5. Juli 1803.

Über die Bekleidung des vakant gewordenen Amtes des Assistenten am Institut für Tiermedizin.

102. Buda (Ofen), 16. August 1803.

Über die Ernennung von Peter Stulfa zum Assistenten im Institut für Tiermedizin.

103. Buda (Ofen), 5. Oktober 1803.

Regelung des Gehaltes für den Assistenten.

104. Buda (Ofen), 15. November 1803.

Der jährliche Kostenanschlag des Institutes für Tiermedizin wird auf Ft 200. – erhöht.

105. Buda (Ofen), 6. Dezember 1803.

Die Statthalterei genehmigt den von Professor Tolnay unterbreiteten Kostenanschlag.

106. Buda (Ofen), 10. Januar 1804.
Die Statthalterei lehnt Professor Tolnays Gesuch zur Anstellung eines zweiten „Gehilfen“ im Institut ab.
107. Buda (Ofen), 7. August 1804.
Der Betrag zur Entlohnung des einzigen „Gehilfen“ am Institut wird zugewiesen.
108. Buda (Ofen), 7. August 1804.
Die Statthalterei beurteilt die Einrichtungen des tiermedizinischen Institutes als anfänglich und fordert Professor Tolnay zur Erweiterung der Kollektion von Objekten auf.
109. Pest, 6. September 1805.
Professor Tolnay bringt dem Universitäts-Magistrat den Kauf des bislang für das tiermedizinische Institut gepachteten Hauses in Vorschlag, und verweist dabei auf die bisherigen Investitionen sowie auf die Vorteile des Gebäudes und des dazu gehörigen Grundstückes.
110. Buda (Ofen), 27. September 1805.
Über die Unkosten der Renovierungen im Institut für Tiermedizin.
111. Pest, 4. November 1805.
Professor Tolnays vorläufiges Gutachten über einen vom Geistlichen Márton Pán erfundenen Arzneimittel, mit dem Vorschlag, dass eine gewisse Dosis davon zwecks Untersuchungen in das Institut für Tiermedizin eingesandt werden sollte.
112. Buda (Ofen), 9. Dezember 1806.
Über die Reparatur von Sturmschäden am Institut.
113. Buda (Ofen), 23. Dezember 1806.
Die Statthalterei bittet um einen Bericht über die im für das tiermedizinische Institut nun gekauften Haus nötigen Reparaturen sowie über Entwicklungspläne im tiermedizinischen Unterricht.

114. Pest, 24. April 1807.

Professor Tolnay unterbreitet dem Senat der Medizinischen Fakultät ausführliche Pläne über Umbau und zeitgemässe Einrichtung des Institutes der Tiermedizin sowie über Reformierung der tierärztlichen Fachausbildung.

115. Buda (Ofen), 28. Juli 1807.

Die Statthalterei veranlasst die Einsendung der vom Geistlichen Márton Pán zur Behandlung kranker Pferde gebrauchten Heilkräutermischung in das tiermedizinische Institut zur Begutachtung.

116. Buda (Ofen), 28. August 1807.

Verständigung über die Erhöhung des Gehaltes von Professor Tolnay.

117. Buda (Ofen), 9. September 1807.

Die Statthalterei veranlasst Professor Tolnay zum Verfassen eines Handbuchs über Beschlagen der Pferde, das in sämtlichen Landessprachen des Habsburgschen Reich herausgegeben werden soll. Gleichzeitig werden die Leiter des Gestütes von Mezöhegyes aufgefordert, Professor Tolnay in dieser Arbeit weitgehend behilflich zu sein.

118. Tóth-Próna, September 1807.

Auf amtliche Aufforderung sendet der Geistliche Márton Pán die von ihm gebrauchten Heilkräuter zur Gutachtung in das Institut für Tiermedizin ein.

119. Buda (Ofen), 17. November 1807.

Die Statthalterei bitter um Professor Tolnays Empfehlungen zur Bekämpfung der im Lande aufgetretenen Rinderpest.

120. Buda (Ofen), 15. Dezember 1807.

Regelung der Ausleihung von Büchern an Univeritätsprofessoren.

121. Buda (Ofen), 4. Januar 1808.

Die Statthalterei sendet dem Insitut für Tiermedizin den Lehrplan der Wiener tierärztlichen Lehranstalt mit der Mitteilung zu, dass mit kaiserlichem Einverständnis dieser Lehrplan auch in der Pester Lehranstalt zu folgen sei.

122. Buda (Ofen), 27. September 1808.

Die Statthalterei bittet Professor Tolnay um die Begutachtung einer von einem Arzt aus der Komitat Sopron erfundenen Salbe zur Heilung der Krätze.

123. Pest, 8. Oktober 1808.

Auf Grund der im Institut durchgeführten Untersuchungen beurteilt Professor Tolnay die vom evangelischen Pastor Márton Pál erfundene Heilkräutermischung als wirksam und bringt die Belohnung des Genannten in Vorschlag.

124. Pest, Dezember 1818. (nicht datiert).

Brief des Medizinprofessors Ferenc Bene an S. Tolnay, in dem er mitteilt, dass die endgültige Erarbeitung der Reformierungspläne des Institutes für Tiermedizin bis zur Amtsübernahme des neuen Präsidenten der Universität aufgeschoben werden soll.

125. Pest, 4. Januar 1809.

Aufruf des neuerwählten Universitätspräsidenten József Ürményi an dem Magistrat, in dem er, zwecks genauer Orientierung, von den Senaten sämtlicher Fakultäten sowie von sämtlichen Lehrstuhlleitern um einen Bericht über die Lage ihrer Disziplin sowie um Empfehlungen hinsichtlich weiterer Aufgaben bittet.

126. Pest, 9. Januar 1809.

Universitätspräsident Ürményi gibt den 15. Februar 1809 als Termin der Berichterstattung an.

127. Pest, 16. Februar 1809.

Professor Tolnay unterbreitet seinen Bericht (dessen Text im „Protokollum“ nicht aufgezeichnet wurde) dem Universitätspräsidenten.

128. Buda (Ofen), 14. März 1809.

Die Statthalterei bestimmt den Lohn des im Institut für Tiermedizin angestellten Schmiedes und Schmiedegesellen.

129. Pest, 26. April 1809.

Professor Tolnay Bericht über den heruntergekommenen Zustand des Institutsgebäudes und Bitte um die als unerlässlich beurteilten Renoverungen.

130. Pest, 2. Mai 1809.

Der Universitätsrektor weist Professor Tolnay zur Fühlungnahme mit dem Professor der Architektur an.

131. Pest 12. Juni 1809.

Bericht des Architekturprofessors György Schmidt über den Zustand des Gebäudes, in dem das Institut für Tiermedizin installiert ist, und über die nötigen Renovierungsarbeiten.

132. Pest, 20. Juni 1809.

Das Universitäts-Magistrat bittet um Kostenanschlag zu den Renovierungsarbeiten im Institut für Tiermedizin.

133. Buda (Ofen), 23. Januar 1810.

Die Statthalterei weist einen Betrag zu Deckung der Kosten der Renovierungsarbeiten am Institut für Tiermedizin zu.

134. Sopron (Ödenburg), 15. April 1810.

Auf Anweisung der Statthalterei unterbreitet der Arzt der Komitat Sopron, namens Hell, die Beschreibung einer die Krätze heilenden Salbe, die ursprünglich von einem Bauer in der Komitat Sopron, namens István Takács, gefertigt worden war.

135. Buda (Ofen), 1. Mai 1810.

Stellungnahme der Statthalterei zur Verpachtung der Schmiede des Institutes für Tiermedizin.

136. Buda (Ofen), 8. Mai 1810.

Die Statthalterei veranlasst die Erprobung der von dem Arzt aus der Komitat Sopron erfundenen Heilsalbe.

137. Pest, 1810. (nicht datiert).

Professor Tolnay Bericht über die experimentelle Erprobung der Hellschen Heilsalbe (der Text des Berichtes ist unvollständig und unbeendet.)

138. Buda (Ofen), 13. Mai 1810.

Die Statthalterei regelt die Weise der Anschaffung von Arzneimitteln für das Institut der Tiermedizin sowie die Weise der Abrechnung.

139. Buda (Ofen), 3. Juli 1810.

Die Statthalterei bittet um einen Bericht über den Stand von Professor Tolnay über Fragen der Pferdezucht in ungarischer Sprache zu verfassenden Buches.

140. Buda (Ofen), 25. September 1810.

Ernennung von Román Brunkala zum Assistenten im Institut für Tiermedizin.

141. Buda (Ofen), 14. Mai 1811.

Über die Verpachtung der Schmiede des Instituts für Tiermedizin.

142. Pest, 19. Juni 1811.

Professor Tolnay Bericht über den ausserordentlich heruntergekommenen Zustand des Institusgebäudes, über die nun unaufschiebbaren Renovierungen sowie über die Folgen eines Einbruches in das Insitut.

143. Buda (Ofen), 6. August 1811.

Die Statthalterei bestimmt, dass der Beschluss über die fünffache Erhöhung der Mieten die Schmiede des Institutes für Tiermedizin nicht betreffen soll, und erkundigt sich über den Betrag des vorgesehenen Lohnes für einen eventuell anzustellenden Schmied.

144. Buda (Ofen), 18. September 1811-

Die Statthalterei veranlasst die unmittelbare Entsendung des Veterinärprofessors oder seines Assistenten zur Erhebung der in der Komitat Hont sich seuchenhaft verbreitenden Rinderpest sowie zur Einleitung der nötigen Massnahmen.

145. Buda (Ofen), 30. Dezember 1811.

Die Statthalterei gibt in einem Rundschreiben bekannt, dass Sámuel Benkő, Chefarzt der Komitat Borsod, eine Belohnung von Ft 600,- für den Erfinder eines wirksamen Mittels gegen die Rinderpest ausgesetzt hatte.

146. Buda (Ofen), 4. Februar 1812.

Die Statthalterei bittet um Professor Tolnays Gutachten über das Buch des Krakauer Veterinärprofessors Joseph Keil.

147. Buda (Ofen), 7. April 1812.
Über die Annoncierung der Verpachtung der Schmiede des Institutes für Tiermedizin.
148. Buda (Ofen), 28. April 1812.
Die Statthalterei legt den für die Anschaffung von Fachbüchern für das Institut der Tiermedizin pro Jahr verwendbaren Höchstbetrag bei Ft 100,- fest.
149. Buda (Ofen), 13. August 1812.
Der Tierarzt Pál Ádám macht sich erbötig, Joseph Keils Buch über Pferdezucht zu übersetzen.
150. Buda (Ofen), 14. August 1812.
Die Statthalterei bittet um Gutachten zu einer Klage gegen einem in der Ortschaft Mór tätigen Schmied.
151. Buda (Ofen), 1. September 1812
Die Statthalterei verständigt das Universitäts-Magistrat, dass sich auf den Aufruf des Komitatschefarztes Sámuel Benkő ein Stadtbeamte aus der Ortschaft Szepesbéla meldete, der gewillt sei, ein Verfahren zur Heilung der Rinderpest gegenüber Belohnung bekanntzumachen. Professor Tolany wird zur Untersuchung dieser Angelegenheit angewiesen.
152. Buda (Ofen), 9. September 1812.
Üben den Wert der für die Universität angeschafften Arzneimittel.
153. Buda (Ofen), 29. September 1812.
Aufruf des Chefarztes der Komitat Moson zur Erfindung eines gegen die Rinderpest wirksamen Mittels.
154. Buda (Ofen), 6. Oktober 1812.
Die Begutachtung eines von János Sápi, Bürger der Ortschaft Szatmárnémeti empfohlenen Heilverfahrens gegen die Rinderpest wird veranlasst.
155. Buda (Ofen), 13. Oktober 1812.
Über die Jahrespauschale für das Institut der Tiermedizin.

156. Buda (Ofen), 31. Mai 1814.
Die Statthalterei veranlasst die Übersetzung einer in Galizien über die Rinderpest verfassten Schrift.
157. Pest, 16. Juli 1814.
Professor Tolnays Gesuch um Gehaltserhöhung.
158. Buda (Ofen), 15. November 1814.
Die Statthalterei genehmigt die Anschaffung von Kanzleirequisiten für das Institut der Tiermedizin.
159. Buda (Ofen), 7. März 1815.
Die Statthalterei gibt bekannt, dass Professor Tolnays Gehalt auf die den sonstigen Professoren der Medizinischen Fakultät zustehende Summe erhöht wurde, und dass für ihm noch eine weitere Zuwendung genehmigt worden ist.
160. Buda (Ofen), 7. November 1815.
Über den Lohn der im Institut für Tiermedizin angestellten Schmiedegesellen.
161. Buda (Ofen), 21. Novemeber 1815.
Genehmigung der Anschaffung von Materialien zur Renovierung des Institutsgebäudes.
162. Buda (Ofen), 21. November 1815.
Die Statthalterei bittet um Professor Tolnays Stellungnahme zum Gesuch des beim tiermedizinischen Institut angestellten Schmiedes Gáspár Veszely um Nachlass der Miete für die Schmiede.
163. Jászberény, 3. September 1816.
Der palatinale Oberstadthauptmann Antal Somogyi empfiehlt, dass die Schmiedegesellen tiermedizinische Kenntnisse auch von Bezirksärzten erlernen, und von diesen bescheinigt haben können.
164. Buda (Ofen), 9. Oktober 1816.
Die Statthalterei sendet die Empfehlung von Antal Somogyi, palatinaler Oberstadthauptmann für das Jazygen- und Kumanenland, dem Universitäts-Magistrat zur Gutachtung weiter.

165. Buda (Ofen), 26. November 1816.

Auf Ansuchen des Instituts für Tiermedizin wird der Schmied Gáspár Veszely von der Bezahlung der Miete für die Schiede enthoben.

166. Buda (Ofen), 3. Dezember 1816.

Regelung der Weise der Verrechnung der für das Institut der Tiermedizin angeschafften Arzneimittel.